

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Edita Dapšytė

Edukologijos magistro (specializacija – švietimo vadyba) studijų programos II kurso studentė

**TĖVŲ DALYVAVIMO VAIKŲ SAKRAMENTINĖJE KATECHEZĖJE
VADYBINIS MODELIS**

Magistro darbas

Darbo vadovė
Prof. habil. dr. A. Juodaitytė

Šiauliai, 2013

Darbas originalus.....Edita Dapšytė
(studento parašas)

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
ĮVADAS	5
1. TĖVŲ DALYVAVIMO VAIKŲ SAKRAMENTINĖJE KATECHEZĖJE VADYBINIO MODELIO TEORINIS PAGRINDIMAS	9
1. 1. Katechezės samprata, tikslas ir uždaviniai	9
1. 2. Vaikų ir paauglių katechezė	14
1. 3. Tėvų vaidmuo vaikų katechizavimo procese	17
1. 4. Bendradarbiavimo su tėvais, vaikų sakramentinės katechezės procese, vadybinių funkcijų tobulinimas	19
2. TĖVŲ DALYVAVIMO VAIKŲ SAKRAMENTINĖJE KATECHEZĖJE VADYBINIO MODELIO EMPIRINIS TYRIMAS	25
2. 1. Tyrimo metodika ir imties charakteristika.....	25
2.2. Tyrimo procedūra ir etika	27
2. 3. Tyrimo rezultatai	28
2. 3. 1. Vaikų požiūrio į pasiruošimą sakramentams lyginamoji analizė	28
2. 3. 2. Tėvų nuomonė apie jų įtraukimą į vaikų rengimą sakramentams analizė.....	35
2.3.3. Katechetų nuomonė apie tėvų įtraukimą į vaikų sakramentinės katechezės rengimo procesą analizė.....	45
2.3.4. Tėvų dalyvavimo įtraukimo į vaikų sakramentinę katechezę vadybinio modelio konstravimas	54
IŠVADOS.....	57
REKOMENDACIJA	59
LITERATŪRA	61
PRIEDAI	65

SANTRAUKA

TĖVŲ DALYVAVIMO VAIKŲ SAKRAMENTINĖJE KATECHEZĖJE VADYBINIS MODELIS

Šiandieninėje visuomenėje, įsivyravus asmeninio tikėjimo krizei, pliuralizmui, materialinių vertybių suabsoliutinimui, tėvai išgyvena vertybių krizę, susvetimėjimą, neviltį, todėl lieka abejingi savo ir vaikų dvasiniam gyvenimui. Katechetai, vykdydami vaikų sakramentinę katechezę, susiduria su problemomis, viena iš jų – menkas tėvų įtraukimas į vaikų sakramentinę katechezę. Tai vienas iš reikšmingesnių veiksnių, turinčių įtakos katechizavimui, yra katecheto, kaip vadybininko vaidmens atlikimas, kurio procese svarbu prasmingai įtraukti tėvus, kad jie galėtų būti lygiaverčiais partneriais, gebančiais tapti potencialiais pagalbininkais savo vaikams. Šeimos dalyvavimas ir bendradarbiavimas yra svarbiausia sąlyga stiprinti vaikų religinį ugdymą. Nors vaikai dalyvauja sakramentinėje katechezėje, tačiau tėvai neįsitraukia į sakramentinį gyvenimą. Iškyla aktuali **problema** – kaip tobulinti tėvų dalyvavimą įsitraukiant į vaikų sakramentinę katechezę, todėl **tyrimo objektu pasirinktas** – tėvų dalyvavimo įsitraukiant į vaikų sakramentinę katechezę modelis. Tyrimo **tikslas** – ištirti tėvų dalyvavimą vaikų sakramentinės katechezės vadybinio modelio konstravimo procese, taikant įsitraukimą per vaidmenis.

Tyrimo struktūra. Magistro darbą sudaro: santrauka (lietuvių ir anglų kalba) įvadas, teorinė dalis (1 skyrius), praktinė dalis (1 skyrius), išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas ir priedai. Bendra darbo apimtis 77 puslapiai, jame pateikiamos 17 lentelių ir 15 paveikslų.

Teorinio ir empirinio tyrimų rezultatai atskleidė pagrindines problemas, trukdančias sėkmingai vykdyti vaikų sakramentinę katechezę - tai tėvų sąmoningumo trūkumas, tėvų tikėjimo praktikos ir bendradarbiavimo su katechetais stoka bei vaikų motyvacijos stoka. Todėl reikalinga tobulinti tėvų įsitraukimo į vaikų sakramentinę katechezę modelį šiais aspektais: tėvų aktyvų informavimą, vaidmenų pasiskirstymą, bendradarbiavimo ir partnerystės su tėvais konstravimo žingsnius, palaikant nuolatinį abipusį ryšį bei įvairialypius bendradarbiavimo būdus.

SUMMARY

MANAGEMENT MODEL OF PARENT PARTICIPATION OF THEIR CHILDREN'S SACRAMENTAL CATECHESIS

In today's society, with the prevailing crisis of personal faith, pluralism, material taken as an absolute value, the parents are going through a crisis of values, alienation, despair, and remain indifferent to their and their children's spiritual life. Catechists encounter problems while carrying children's sacramental catechesis, one of them - poor parental involvement in children's sacramental catechesis. So one of the most significant factors affecting the catechism, there is the catechist's role as the manager carrying out a process where it is important to involve parents in a meaningful way so that they can be equal partners, able to become potential helpers for their children. Family involvement and collaboration are keys to strengthening the children's religious education. Although the children are involved in the sacramental catechesis, but parents do not get involved in the sacramental life. There is a pressing **problem** – how to improve parent involvement in children's participation in the sacramental catechesis, so the **subject** of the research is – parental involvement in children's participation in the sacramental catechesis model. The **purpose** is – to investigate parents' involvement in construction process of children's sacramental catechesis managerial model, applying the involvement of a role.

The **structure** of the research. Master thesis consists of: a summary (in Lithuanian and English), introduction, the theoretical part (Chapter 1), and the practical part (Chapter 1), conclusions, recommendations, references and appendices. The total corpus of the work is 77 pages, it contains 17 tables and 15 paintings.

Theoretical and empirical studies show the main problems hindering the success of the children's sacramental catechesis – the lack of parent's awareness, parents' religious practices and lack of cooperation with the catechists and children's lack of motivation. It is therefore necessary to improve parental involvement in children's sacramental catechesis model through the following aspects: the asset informing of parents', distribution of roles, construction steps of cooperation and partnership with parents' by maintaining a continuous two-way communication, and multi-dimensional cooperation.

IVADAS

Aktualumas. Po II Vatikano susirinkimo prasidėjęs katechetinis atsinaujinimas Lietuvoje tapo juntamas tik po Nepriklausomybės atkūrimo 1990 metais. Per du nepriklausomybės dešimtmečius Bažnyčia dėjo dideles pastangas vystydama krikščionišką švietimą ir ugdymą. Didelis pasiekimas šioje srityje yra jau pirmaisiais nepriklausomybės metais atgaivintas ir vis tobulinamas tikybos mokymas mokyklose. Pastaruoju metu vis didesnis dėmesys kreipiamas į parapijas ir neformalų tikėjimo ugdymą bei suaugusiųjų švietimą, kuris A. Lukaševičiaus (2009), D. Verbylaitės (2002), K. Pek MIC (2005) ir kt. autorių nuomone, turėtų atsidurti religinio švietimo centre. II Sinodas nurodo, kad „*suaugusieji – raktinė grupė, formuojanti vaikus, jaunimą ir visą tikėjimo bendruomenės gyvenimą ... Suaugusiųjų katechezė yra pagrindinė, nes skirta asmenims, kuriems tenka didžiausia atsakomybė ir kurie gali krikščioniškąją Naujieną išgyventi pačia tobuliausia forma*“ (Kauno arkivyskupijos Antrasis Sinodas, 2007, p. 35).

Šeimos dalyvavimas ir bendradarbiavimas yra svarbiausia sąlyga stiprinti vaikų religinį ugdymą. R. Kontautienė (2006) išskiria, kad ES šalyse bendravimas ir bendradarbiavimas įvardinami kaip esminės vadybos funkcijos. Bendradarbiavimo genezė siekia senus antiklos laikus ir yra socialinių, humanitarinių mokslų kategorija. Bendradarbiavimo kategoriją apibūdina filosofiniai apmąstymai apie žmogaus sąveiką su kitu žmogumi, sąveiką, susijusią su tam tikra veikla. Ypač svarbu, kad tėvai įsitrauktų į vaikų sakramentinę katechezę (Lukaševičius, 2009; Tamkevičius, 2005 ir kt.). Dėl šios priežasties katechetai ir tėvai turėtų vienytis bendrai sąveikai bei misijai. S. Ališauskienė (2005) pateikia bendradarbiavimo ir partnerystės su tėvais konstravimo žingsnius į kuriuos reikėtų orientuotis siekiant tobulinti bendradarbiavimą su tėvais vadybinio aspektu:

1. *Pirmas žingsnis* – individualių šeimos skirtumų ir bendrumų pažinimas.
2. *Antrasis* – bendradarbiavimo santykių su tėvais kūrimas. Šiame etape svarbūs geri komunikaciniai įgūdžiai.
3. *Trečiasis* – sąveikos su tėvais kūrimas t.y. kvietimas tėvus bendradarbiauti.
4. *Ketvirtasis* – darbo su šeima individualizavimas.
5. *Penktasis* – bendradarbiavimo santykių vertinimas.

Vienas iš reikšmingesnių veiksnių, turinčių įtakos katechizavimui, yra katecheto, kaip vadybininko vaidmens atlikimas, kurio procese svarbu prasmingai įtraukti tėvus, kad jie galėtų būti lygiaverčiais partneriais, gebančiais tapti potencialiais pagalbininkais savo vaikams. Tačiau

šiandieninėje visuomenėje įsivyravus asmeninio tikėjimo krizei, pliuralizmui, materialinių vertybių suabsoliutinimui, tėvai išgyvena vertybių krizę, susvetimėjimą, neviltį, todėl lieka abejingi savo ir vaikų dvasiniam gyvenimui. Ši situacija apima didžiąją dalį Vakarų pasaulio, tame tarpe ir Lietuvą. Svarbiausias šios situacijos požymis – žmonės sakramentalizuoti, tačiau jų tikėjimas paviršutiniškas arba jo beveik nėra; tikėjimo praktikavimas labai nepilnas, o kasdienis gyvenimas mažai skiriasi nuo nekrikštytųjų (Lukaševičius, 2004). E. Dapšytės (2011) bakalauro darbe apie tėvų dalyvavimą vaikų sakramentinėje katechezėje, atliktas tyrimas parodė, kad dauguma tėvų sutinka, jog religinis ugdymas turi įtakos vaiko asmenybės ugdymui(si). Tėvai prisiima atsakomybę už savo vaiko religinį ugdymą, sutinka su nuomone, kad reikia padėti vaikui pasiruošti įkrikščioninimo sakramentams, vesti tikėjimo keliu. Tačiau tėvų atsakomybė pasibaigia po Pirmosios Komunijos. Pasirengimas Sutvirtinimo šventei dažnai paliekamas pačių vaikų atsakomybei. Tolimesnis religinis ugdymas tampa - tradicijos suponuotas šeimos gyvenimo priedas. Todėl manoma, kad būtina tobulinti tėvų dalyvavimą vaikų sakramentinėje katechezėje. Taigi iškyla aktuali **problema** – kaip tobulinti tėvų dalyvavimą įsitraukiant į vaikų sakramentinę katechezę.

Tėvų įsitraukimas ir dalyvavimas vaikų sakramentinėje katechezėje yra nauja teorinių ieškojimų bei praktinių veiklų sritis. Problemos praktinis reikšmingumas ir temos mokslinis naujumas įtakojo šiame magistro darbe tyrinėti tėvų dalyvavimo vaikų sakramentinėje katechezėje veiksnius ir galimybes, remiantis vadybiniu aspektu.

Problemos ištirtumas. Autoriai pastaruoju metu nagrinėję tėvų įtraukimą į vaikų ugdymą: K. Traškelys (2010) analizavo tėvų įtraukimą į aplinkos pedagogizavimą taikant andragogines sistemas. Doc. dr. A. Valantinas, dr. G. Čiuladienė (2012) publikavo straipsnį tema: „Tėvų į(si)traukimas į vaikų ugdymą: ar tai problema Lietuvos mokyklose? Sakramentinės katechezės būtinumą ir problemas: R. Oželis (2003, 2007, 2010), A. Lukaševičius (2004, 2007, 2009), S. Žiugždaitė (2008), T. Viluckas (2007), R. Palaimaitė (2008), V.S. Vaičiūnas (2003), Kazimierz Pek MIC (2005) ir kt. Vaikų įkrikščioninimo tema domėjosi ir daktaro disertaciją „Vaikų įkrikščioninimo plėtra Lietuvoje: metodai, veiklos, formos“ rašė R. Oželis (2005). Šia tema yra išleista R. Oželio (2007) „Vaikų sakramentinė katechezė“ ir Ž. Liobikaitės, G. Rugevičiūtės G. (2002) papratinės katechezės programa „Ruošimas Krikšto ir Eucharistijos sakramentams“. A. Žilinskienė (2009) magistriniame darbe analizavo vaikų, priėmusių Pirmąją Komuniją, tęstinės liturginės katechezės galimybes. E. Lavrinovičiūtė (2009) – paauglių rengimo Sutvirtinimo sakramentams ypatumus. G. Brazinskienė (2009) apgynė magistro darbą apie šeimos vaidmens svarbą vaikų religiniame auklėjime.

Tyrimo objektas - tėvų dalyvavimo įsitraukiant į vaikų sakramentinę katechezę modelis.

Tyrimo hipotezė - nėra užtikrinamas tėvų dalyvavimas įtraukiant į vaikų sakramentinės katechezės procesą, nes katechetai stokoja vadybinio modelio konstravimo praktikos.

Tyrimo tikslas – ištirti tėvų dalyvavimą vaikų sakramentinės katechezės vadybinio modelio konstravimo procese taikant įtraukimą per vaidmenis.

Tyrimo uždaviniai:

1. Teoriškai pagrįsti tėvų dalyvavimo vaikų sakramentinėje katechezėje vadybinio modelio tobulinimo galimybes.
2. Ištirti tėvų dalyvavimo vaikų sakramentinėje katechezėje patirtį ir katechetų vadybinio modelio konstravimo galimybes įtraukiant tėvus.
3. Pateikti tėvų dalyvavimo, įtraukiant į vaikų sakramentinę katechezę, vadybinį modelį ir apibūdinti konstravimo procesą bei parengti rekomendacijas katechetams ir tėvams.

Tyrimo metodologija. Tėvų švietimo dalyvaujant idėja grindžiama konstruktyvizmo filosofija. Konstruktyvioji sisteminių pokyčių metodologija apima švietimo dalyvių pažiūrų ir veiksmų sąsajas, naują pasaulėžiūrą ir patirtį padedančią įveikti pažiūrų barjerus, nuolat juos peržiūrėti ir siekti dalyvavimo, kuriant mintį ir veiksmą sintetizuojančius projektus ne tik dabarčiai, bet ir ateičiai (Gordon, 1977, p.43). Per konstruktyvų švietimą tėvai pradeda įsijungti į vaikų ugdymo tobulinimo institucijose ir palaipsniui tampa kompetentingais jo dalyviais (Juodaitytė, 2003).

Tyrimo metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė;
2. Anketinė apklausa;
3. Lyginamoji analizė.

Tyrimo imtis ir organizavimas. Darbo tikslui ir uždaviniams atskleisti pasirinktas kiekybinis tyrimas (anketinė apklausa). 2011 m. buvo atlikta vaikų anketinė apklausa, kurios metu siekta išsiaiškinti, kas vaikus skatina rengtis sakramentams, rūpinasi jų religiniu ugdymu bei kas padeda ruošti. 2013 m. numatyta naujo konstrukto sistema ir atliktas naujas tyrimas - lyginamoji analizė. Katechetų ir tėvų tyrimas atliktas 2012 spalio mėn. - 2013 vasario mėn. Tyrimo dalyviai: vaikai besiruošiantys priimti Eucharistijos ir Sutvirtinimo sakramentus ir jų tėvai bei katechetai, kurie vaikus ruošia sakramentams.

Tyrimo etapai.

1. 2011 m. rugsėjo – 2012 m. birželio mėn. atlikta mokslinės literatūros analizė. Literatūros analizė leido suformuluoti tyrimo temą, tikslą bei uždavinius.

2. 2012 m. rugsėjo - gruodžio mėn. tyrimo metodologijos parengimas, tyrimo instrumento sudarymas.
3. 2013 m. sausio mėn. - vasario mėn. atliktas empirinis tyrimas.
4. 2013 m. kovo mėn. - gegužės mėn. tyrimo rezultatų analizė ir paruoštos rekomendacijų gairės

Darbo struktūra. Magistro darbą sudaro: santrauka (lietuvių ir anglų kalba) įvadas, teorinė dalis (1 skyrius), praktinė dalis (1 skyrius), išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas ir priedai. Bendra darbo apimtis 77 puslapiai, jame pateikiamos 17 lentelių ir 15 paveikslų.

Santrumpų sąrašas

BKV – Bendrasis katechezės vadovas

KBK - Katalikų bažnyčios katekizmas

CT – Apaštališkasis paraginimas „Catechesis Tradendae“

EN – Apaštališkasis paraginimas „Evangelii Nuntiandi“

FC – Apaštališkoji Adhortacija „Familiaris Consortio“

RM - Enciklika „Redemptoris Missio“

RCIA – Rite of Christian Initiation of Adults

Jn- Evangelija pagal Joną, **Lk** - Evangelija pagal Luką, **Mk** - Evangelija pagal Morkų, **Mt** -

Evangelija pagal Matą, **Ef**- Laiškas efeziečiams, **Rom** - laiškas Romiečiams, **1 Kor** - pirmas laiškas Korintiečiams, **2 Tim** - antras laiškas Timotiejui, **Apd** - Apaštalų darbai.

1. TĖVŲ DALYVAVIMO VAIKŲ SAKRAMENTINĖJE KATECHEZĖJE VADYBINIO MODELIO TEORINIS PAGRINDIMAS

1. 1. Katechezės samprata, tikslas ir uždaviniai

Katechezė – rengimas krikščioniškam gyvenimui. Tai esminė evangelizacijos dalis, kuri savo turiniu ragina tirti „Kristaus Paslaptį“ įvairiomis dimensijomis: „*Atskleisti visiems, kaip turi išsipildyti šita paslaptis ... suvokti kartu su visais šventaisiais, koks yra plotis ir ilgis, ir aukštis, ir gylis, ir pažinti Kristaus meilę, kuri pranoksta bet kokią žinojimą, kad būtų pripildyti visos Dievo pilnybės*“ (Ef 3, 18-19).

Pagrindiniame Bažnyčios dokumente katechezės tema (BKV, 1998) pabrėžiama, kad evangelizacijos vyksmas susideda iš tam tikrų etapų:

- misijinė veikla tarp netikinčių ir tarp tų, kurie yra visiškai indiferentiški religijai;
- katechetinė-įvedamoji veikla tiems, kurie pasirenka Evangeliją, ir tiems, kuriems būtina papildyti ar pertvarkyti jų įvedimą į krikščionybę;
- pastoracinė veikla tikintiesiems, kurie, glausdamiesi prie krikščionių bendruomenės, jau yra brandūs tikėjime.

Matoma, kad katechezės tikslas – visoje evangelizacijoje būti mokymo ir brandinimo etapu. Pirminis evangelizacijos skelbimas yra skelbti Evangeliją ir kviesti atsiversti, o tuo tarpu katechezė skatina ir brandina šį pirminį atsivertimą, ugdo apsisprendimą tikėti, aiškina tikėjimo tiesas krikščioniškajai bendruomenei. Evangelizacijos ir katechezės veiklos pobūdis yra skirtingas – papildantis vienas kitą. Pirminėje evangelizacijoje kiekvienas krikščionis Jėzaus yra kviečiamas įsipareigoti ir tarnauti: „*Eikite į visą pasaulį ir skelbkite Evangeliją visai kūrinijai*“ (Mk 16, 15), vykdant katechezę siūloma toliau sekti Jėzaus nurodymu: „*Kas įtikės ir pasikrikštys, bus išgelbėtas, o kas netikės, bus pasmerktas*“ (Mk 16,16). Užduotis evangelizuoti yra tiesiogiai skirta Jėzaus mokiniams – Bažnyčiai. Katechezė siekia brandinti tą tikėjimą, kuris buvo sužadintas per pirminį Evangelijos skelbimą. Tai rodo, kad katechezė yra sudėtinė evangelizacijos dalis.

Rengimas krikščioniškam gyvenimui per katechezę padeda atskleisti Dievo planą išsipildžiusį Kristuje. Jo veiksmuose, žodžiuose ir Jame įvykdytuose ženkluose reikia ieškoti atsakymo, nes jie ir slepia, ir kartu atskleidžia Kristaus Paslaptį. „*Tikrasis krikščionių bendruomenės gyvenimas – maldos gyvenimas, įsiklausymas į Žodį ir apaštalu mokymą, gyva broliška meilė, dalijimasis duona*

– įgyja visą prasmę tik tada, kai tampa liudijimu, kelia žavėjimąsi bei skatina atsiversti, tampa Gerosios Naujienos skelbimu bei skleidimu. Tad misiją evangelizuoti gauna visa Bažnyčia, ir visumai svarbus kiekvieno individualaus nario darbas" (EN 15). Nors katechezė pirmoji prisiima šias misijines užduotis, vis dėlto dalinės Bažnyčios nėra atleidžiamos nuo pareigos skatinti institucinį pirminį Evangelijos skelbimą, kaip tiesioginį Jėzaus misijinio siuntimo įgyvendinimą (BKV, 1998). Katechezės pradžia galima laikyti tą momentą, kuris atitinka atsivertimo į Jėzų Kristų pradžią. Taigi katechezės veikla yra fundamentali veikla klojanti tikėjimo pamatus, glaudžiai susijusi su įvedimo sakramentais (Krikštu, Sutvirtinimu, Eucharistija), apimanti visą krikščionio gyvenimą ir skatinanti autentišką Kristaus sekimą. Katechezė, būdama esminė evangelizacijos proceso dalis, per savo įvedančiąją paskirtį tikintįjį inkorporuoja į krikščionių bendruomenę, gyvenančią, švenčiančią ir liudijančią tikėjimą.

Jonas Paulius II (CT, 6) sako, kad katechezėje negali būti stagnacijos, o taip pat improvizacijos, nes tai sukelia įvairius nukrypimus ir ardo vienybę, kuri galiausiai visiškai ją sužlugdo. Katechezės galutinis tikslas – ne tik kažkam padėti susipažinti su Jėzumi, bet padėti jam išmokti sekti Juo bei visą savo gyvenimą suvienyti su Kristumi. Todėl perduodamas Kristaus mokymą kiekvienas katechetas turi taip pakreipti savo veiklą, kad katechizuojamasis nelaikytų katecheto centriniu asmeniu, bet savo protu ir širdimi pasirinktų Jėzų, Jo nuomones ir pažiūras. „Mano mokslas, ne mano, bet To, kuris mane siuntė“ (Jn 7, 16).

Katechezė. Terminas „katechezė“ (gr. *katēchēsis* – žodinis mokymas) šiandien vartojamas keliomis prasmėmis: bendresne prasme tai Dievo žodžio skelbimas ir krikščionių tikėjimo mokymas siekiant ugdyti asmeninį žmogaus tikėjimą visais lygmenimis: pirminiu skelbimu, kuris įgyvendinamas per siuntimą, įkrikščioninimu, per nuolatinį auklėjimą tikėjimui (BKV, 60); siauresne prasme – tikėjimo paveldo perdavimas jau atsiliepusiems į kerigmą (*kerigma* (gr. *kērygma* [*κήρυγμα*: Mt 12, 41; Rom 16, 25, 1 Kor 15, 14; 2 Tim 4, 17 ir kt.] – tai, kas skelbiama, skelbimas, žinia) naujiems Bažnyčios nariams (Lukaševičius, 2009).

Naujajame Testamente randamas tik veiksmažodis *katēchein* [*κατηχεῖν*: Lk 1, 4; Apd 21, 21; 18, 25; Rom 2, 17–21; 1 Kor 14, 19 ir kt.], reiškiantis „pasakoti“, „mokyti žodžiu“, „pakartoti“, „aidėti“, kuris dar neturi griežtai religinės prasmės. Iš *katēchein* vėliau išvestas daiktavardis *katēchēsis* ir kiti terminai (katekizmas, katechumenas, katechetas, katechetika ir t. t.). II–III a. krikščionių žodyne terminas *katechezė* jau vartojamas specifine religine prasme, kaip besiruošiančiųjų Krikštui žodinis mokymas. II–V a. katechezė artimai siejasi su katechumenatu (Lukaševičius, 2009). **Katechumenatas** - oficiali Katalikų Bažnyčios programa, skirta žmonėms, norintiems įsijungti į Bažnyčios gyvenimą. Vėliau, katechumenatui sunykus, terminas *katechezė*

vartojamas retai (jis vėl išplinta tik XX a.), o tikėjimo mokymas įvardijamas kitais terminais (pvz., *katekizmas*). Viduramžiais tikėjimo mokė kunigai sekmadieniais (vaikus yra įpareigoti mokyti tėvai ir krikštatėviai), akcentuojamos tikėjimo tiesų ir moralės reikalavimų žinios. Po Reformacijos svarbus vaidmuo tenka rašytiniams katekizmams ir tikybos pamokoms mokyklose (Lukaševičius, 2009). XX a. pradžioje kyla katechetinis atsinaujinimas, ypač stiprų postūmį katechezei duoda Vatikano II Susirinkimas (2001).

Aiškinantis katechezės sampratą, yra svarbu paanalizuoti jos vietą nūdienos visuomenėje. Jonas Paulius II Enciklikoje „*Redemptoris Missio*“ (toliau RM) nurodė tris būdingiausias evangelizacijos ir katechezės situacijas:

1. Bažnyčios misijos veiklos objektas yra tautos, žmonių grupės ar socialinės bei religinės aplinkos, kur Kristus ir jo Evangelija nėra žinomi arba kur krikščionių bendruomenės nėra pakankamai brandžios, kad galėtų įkūnyti tikėjimą savo aplinkoje ir skelbti jį kitoms grupėms.
2. Krikščionių bendruomenė uoliai tikinti, gyvenanti ir spinduliuojanti Evangelijos liudijimą savo aplinkoje ir jaučianti atsakomybę už visuotinę misiją. Šiose bendruomenėse nuosekliai vyksta Bažnyčios pastoracinė veikla.
3. Ištiesos pakrikštytųjų grupės yra praradusios gyvo tikėjimo jausmą ar net nebelaiko savęs Bažnyčios nariais ir gyvena toli nuo Kristaus ir jo Evangelijos. Šiuo atveju reikalinga „naujoji evangelizacija“ arba „reevangelizacija“.

Šios trys būdingiausios socialinės religinės situacijos evangelizacijos procese yra labai panašiai apibrėžiamos ir BKV (58-59). Iš RM (34) ir BKV (59) matyti, kad dažnai visos trys situacijos gali būti glaudžiai susijusios, kartu egzistuoti veikdamos viena kitą, nenustatant tikslų ribų tarp pastoracinio rūpesčio, naujosios evangelizacijos ir misijinės veiklos. Taigi kiekviena jų turi įtakos kitoms, viena kitai padeda ir stimuliuoja. Pirmoji situacija dažniausiai yra misijų kraštuose arba gali būti miestuose, kur yra didelė imigracija ir kt. Jos pagrindinė evangelizacijos forma yra misija *ad gentes*, o pagrindinė katechezės forma yra krikšto katechumenatas. Misija *ad gentes* yra pavyzdinis modelis visos misijinės veiklos, kurią vykdo Bažnyčia. *Ad gentes* yra būtent ta misijinė veikla, kurią Jėzus tiesiogiai perdavė Bažnyčiai Didžiuoju siuntimu. Krikšto katechumenatas yra visos katechezės modelis. Kitos katechezės formos turi semtis įkvėpimo krikšto katechumenate tiek apibrėždamos savo tikslus, tiek procesą tiems tikslams pasiekti (BKV 59). Antroje situacijoje, kurioje yra veiklios ir stiprios krikščioniškos bendruomenės, pagrindinė evangelizacijos forma yra tikinčiųjų pastoracija, o pagrindinė katechezės forma yra vaikų, paauglių ir jaunimo „įvesdinimo“ katechezė, suaugusiems skirtos įvairios krikščioniško formavimo programos. Analizuojant trečiąją

situaciją, pastebėta, jog daugelis pakrikštytųjų nelaiko savęs Bažnyčios nariais, yra nutolę nuo krikščionybės nors ir yra priėmę sakramentus. Sprendžiant šią problemą, pagrindinė evangelizacijos forma yra naujoji evangelizacija, kuri yra nukreipta į įvairaus amžiaus pakrikštytuosius. Pagrindinė katechezės forma: pirminis skelbimas (kerigma) ir tikėjimo pagrindų katechezė. Pasak Jono Pauliaus II (RM, 1990), daugumai vadinamųjų krikščioniškų ir katalikiškų kraštų būtina vėl išgirsti kerigmą. Nors dauguma žmonių ten yra krikštyti ir priėmę kitus sakramentus, jų elgesys, mąstymas, pasaulėžiūra, pasaulėjauta ir kt. mažai kuo skiriasi arba visai nesiskiria nuo nekrikštytųjų. Tokie žmonės vadinami „nominaliais katalikais“ tai yra jie tik vadinasi katalikais, bet negyvena, nesielgia, nemąsto kaip katalikai. Nors jų priimti sakramentai yra tikri ir galiojantys, bet sakramentinė malonė lieka nepanaudota. Todėl jiems reikia išgirsti bei priimti kerigmą ir po jos einančią tikėjimo pagrindų katechezę. BKV pabrėžia, kad šioje situacijoje „*pirminis skelbimas ir pirminė katechezė tampa prioritetiniu pasirinkimu*“ (BKV 58).

Apibendrinant tris būdingiausias socialines religines situacijas evangelizacijos procese, galima pasakyti, kad labai dažnai vietinei Bažnyčiai reikia evangelizuoti esant visoms trimis situacijoms, tarp kurių tikslų ribų nustatyti neįmanoma.

Lietuva katalikiškame pasaulyje priklauso tai grupei valstybių, kuriose pagrindinė problema yra nominaliosios katalikybės augimas. Nemažą dalį įtakos Lietuvoje tam turėjo sovietmečiu išplitęs ateizmas bei visame pasaulyje vykstantys sekuliarėjimo procesai. Sovietinis laikotarpis stipriai sužalojo parapijinį gyvenimą, nes buvo uždrausta katechezė ir sakramentai buvo teikiami be jokio paruošimo, dažniausiai slapta. Susiformavęs administracinis parapijos modelis dar ir šiandien vyrauja palaikydamas nominalią katalikybę. Todėl reikalinga gili ir nuosekli parapijų gyvenimo reforma norint pereiti iš *administracinio* į *bendruomeninį* parapijos modelį (Lukaševičius, 2009).

Žvelgiant į Lietuvos padėtį iš katechetinės perspektyvos, galima aptikti keletą katalikybės sampratų: „tradicinė“, „paprotingė“, „prietarinė“ ir „sąmoninga, veikli ir gyva“ (Lukaševičius, 2007).

„Tradiciniam“ katalikams trūksta sąmoningo asmeninio ryšio su Jėzumi, šių žmonių pastoracijos esmė yra kvietimas į šį ryšį ir iš jo kylančią draugystę su Jėzumi. Taigi reikėtų jiems suprantamu ir kultūriškai priderintu būdu pateikti kerigmą. „Paprotingė“ katalikybė laikoma, kai vidurinioji ir jaunoji karta išlaiko kai kuriuos išorinius katalikiškumo elementus, bet praranda „tradicinei“ katalikybei būdingą katalikiškų pažiūrų ir praktikų laikymąsi kasdieniame gyvenime. „Paprotingės“ katalikybės aplinkai skirta katechezė didele dalimi yra panaši į skirtingą „tradicinei“: būtina didelį dėmesį skirti Jėzui ir asmeniniam ryšiui su Juo, tai yra kerigmai. Bendrasis katechezės vadovas pabrėžia, kad katechezė vaisinga tik tada, kai ji seka po kerigmos priėmimo (BKV 61–62). Tik atsiradus šiam ryšiui taps aktualios tolesnės temos – sakramentai, malda, Šventasis Raštas ir t. t.

„Paprotiniams“ katalikams yra skirta Jono Pauliaus II paskelbta *naujoji evangelizacija* (RM, 2003). Jeigu „tradicinėje“ ir „paprotinėje“ katalikybėje yra susiduriama su krikščioniškojo tikėjimo trūkumais, panašiais į tuščias „erdves“, tai „prietarinėje“ katalikybėje šios tuštumos pradedamos užpildyti, tačiau ne krikščionišku turiniu. „Prietariniai“ katalikai gali priimti kerigmą ir katechezę, tačiau pagal savo supratimą, tai gali būti ne draugystė su Kristumi, o šuolis, anot jų, į „aukštesnį sąmonės lygmenį“. Katalikų Bažnyčios katekizmas nurodo, kad prietarai kaip dekalogo pirmojo įsakymo pažeidimas yra pagunda bet kuriam tikinčiajam: *„Prietarai yra iškreiptas religinis išgyvenimas ir jį lydintis elgesys. Jie gali brautis ir į tikrojo Dievo garbinimo apeigas, kai, pavyzdžiui, vieniems ar kitiems apskritai teisėtiems arba būtiniems veiksams teikiama kokia nors magiška reikšmė. Maldų ar sakramentinių ženklų veiksmingumą priskirti vien tik išorinei jų pusei, paliekant nuošaly jiems būtiną vidinį nusiteikimą, reiškia pasiduoti prietarams“* (Katalikų Bažnyčios katekizmas 2111, toliau BKB). Katechezės užduotis tokioje situacijoje priklausys nuo to, kokio lygio sumaištis yra žmogaus religinėse pažiūrose. Padėjus „prietariniams“ katalikams rasti teisingą kelią, jų dvasinė pažanga gali būti labai sparti.

Kita katalikybės samprata, pasak A. Lukaševičiaus (2004), „Gyvas, sąmoningas ir veiklus“ tikėjimas yra tinkama alternatyva anksčiau aptartoms katalikybės formoms. Norint pasiekti „gyvą, sąmoningą ir veiklų“ tikėjimą, būtinas *suaugusiojo atsivertimas*. Šis atsivertimas yra visos katechezės ir sielovados pagrindinis tikslas. Tam, kad jis įvyktų, reikia, kad brandą pasiekęs žmogus ieškotų teisingų atsakymų į svarbiuosius gyvenimo klausimus ir gilintųsi į tikėjimą. Tokį jo ieškojimą ir gilinimąsi skatina suaugusiųjų katechezė ir evangelizacija. BKV (59) nurodo: *„Suaugusiųjų katechezė yra nukreipta į asmenis, galinčius sąmoningai priimti tikėjimą ir jam atsakingai įsipareigoti; dėl šios priežasties ji yra pagrindinė katechezės forma, prie kurios yra derinamos visos kitos katechezės formos“*.

Apibendrinant galima sakyti, jog yra būtina gili ir nuosekli parapijų gyvenimo reforma norint pereiti iš administracinio į bendruomeninį parapijos modelį. Krikščioniškas vaikų ir paauglių švietimas yra labai reikalingas, tačiau jo negalima nutraukti jiems sulaukus pilnametystės. Jį nutraukus, jie tikriausiai papildys „paprotinių“ ar „prietarinių“ katalikų gretas. Katechezė būtinai turi apimti visus etapus: vaikų, paauglių ir suaugusiųjų. Keturiuos katalikybės sampratos („tradicinė“, „paprotinė“, „prietarinė“ ir „sąmoninga, veikli ir gyva“) turi specifinius pastoracinius poreikius, į kuriuos būtina atsižvelgti planuojant katechetinę veiklą parapijose ir centruose. Iš to seka, jog svarbesni šiandieninės katechezės bruožai yra šie: ji siekia paveikti visą žmogaus asmenį, neapsiribojant tikėjimo tiesų mokymu; pabrėžia fundamentalų kerigmos vaidmenį ir kviečia žmogų gilinti asmeninį ryšį su Kristumi; Kristaus slėpinį pateikia ne kaip idėjų sistemą,

bet kaip išganymo istorijos įvykį; atnaujina dėmesį suaugusiesiems; glaudžiai siejasi su liturginiu šventimu.

1. 2. Vaikų ir paauglių katechezė

Vaikų ir paauglių katechezės samprata. „Sakramentai yra Kristaus įsteigti ir Bažnyčiai perduoti veiksmingi malonės ženklai, kuriais mums teikiamas dieviškasis gyvenimas“ (KBK, 1996, 1131). J. Carmody (1995) teigia, kad Sakramentai įkūnija Dievo malonę, jų dėka Dievo meilės atsidavimas ir dalyvavimas žmonijos istorijoje yra nuolatinis ir neatšaukiamas. Vaikų ir paauglių sakramentinė katechezė – tai vaikų pasirengimas Pirmajai Komunijai ir paauglių pasirengimas Sutvirtinimo sakramentui. **Eucharistija** – bažn. Švenčiausias sakramentas, tikrasis Jėzaus Kristaus kūnas ir kraujas duonos ir vyno pavidalu, Komunija (Vorgrimler, 2003). **Sutvirtinimas** – Sutvirtinimo sakramentu pakrikštytieji tobuliau sujungiami su bažnyčia, praturtinami ypatinga Šv. Dvasios jėga ir todėl dar labiau įpareigojami, kaip tikri Kristaus liudytojai, žodžiu bei darbu skleisti ir ginti tikėjimą (Lumen Gentium, 2001).

Kaip minėta aukščiau, katechezė turi būti vykdoma nuosekliai ir kryptingai. Įvairiu vaiko amžiaus laikotarpiu reikalinga vis kitokia katechezė, kuri atitiktų amžiaus tarpnių psichologinius ir religinius ypatumus. Vaikai rengiami Atgailos ir Sutvirtinimo sakramentams trečiosios vaikystės metu, kuri apima 7-10 vaiko metus. G. Brazinskienė (2009) savo tyrime pastebi, jog vaiko psichologinei ir religinei raidai ypatingai didelį poveikį turi šeimos tikėjimas, jo liudijimas kasdieniame gyvenime, šeimos dalyvavimo Eucharistijos šventime praktika ir sąmoningumas. Natūralus religinės praktikos patyrimas artimiausioje vaiko aplinkoje – šeimoje, suformuoja pačius tvirčiausius tikėjimo pagrindus ir krikščioniškų vertybių skalę. Svarbią įtaką turi tikybos mokytojas mokykloje ir katechetas parapijoje. Šeima, mokykla ir parapija turi susivienyti bendram vaiko religiniam ugdymui. Šeimos pastoracija yra ypatingai svarbi, nes suaugusiesiems tenka didžiausia atsakomybė už „namų Bažnyčios“ kūrimą. Taigi vaikystės laikotarpis (trečioji vaikystė) teikia daug vertingų galimybių veiklai, prisidedančiai prie Bažnyčios statymo bei prie visuomenės humanizacijos, jei vykdoma veikla atitinka vaiko amžių.

Rengimas Pirmajai išpažinčiai ir Pirmajai šventajai Komunijai yra svarbiausias katechezės momentas vaikystės laikotarpiu. Šie du pirmąjį kartą švenčiami sakramentai rodo apsisprendimą nuolat ir aktyviai dalyvauti bendruomenės gyvenime, švęsti sekmadienio šv. Mišias (Oželis, 2007). Todėl Atgailos ir Eucharistijos sakramentai vaiko gyvenime yra labai reikšmingi, padedantys

susitikti su Jėzumi Kristumi bei teikiantys Dievo malonės gausą, sąmoningai ir aktyviai dalyvaujant išganymo slėpiniuose.

Katechezei labai svarbu tinkamai pasirengti, kad atgaila nebūtų tik formalus žingsnis prieš Pirmąją Komuniją (Oželis, 2007). Siektina, kad Susitaikymas vaikams būtų šventė, kad jis teiktų džiaugsmą, kad po Išpažinties vaikas patirtų atleidimą, Dievo malonę. Svarbu, kad vaikas pajustų teigiamą dvasinį nusiteikimą, o ne baimę. Po Pirmosios Komunijos vaikai kviečiami įsijungti į Bažnyčios veiklą. Šiuo laikotarpiu po Pirmosios Komunijos ypač svarbu nepalikti jų vienu, o padėti tęsti gyvenimą su Kristumi.

R. Oželis (2007), rekomenduoja rengti vaikus sakramentams, sulaukus jų sąmoningo amžiaus, kada jie yra tinkamai tam pasirengę, įgiję pakankamai žinių, suvokę pagal savo supratimą, ką reiškia Kristaus slėpinys. Geriausiai Atgailai ir Eucharistijai juos rengti 7-10 metų, kurie jau per tikybos pamokas yra pažengę įkrikščioninimo procese (nors pagal katechetų patirtį 7-8 metų vaikus siūlytina ryžtis rengti tik tokiu atveju, jei jie turi tam palaikymą, pagalbą savo namuose ar tai būtų kokie nors išimtiniai atvejai). Vaikų pasirengimas užima ilgesnį laiką, kol pastoracinio ugdymo metu bręsta ir išsiskaido Krikšto įlietas tikėjimas. Taigi, kad vaikai bręstų kaip krikščionys, būtinas mokymas, vaikų ypatumus atitinkanti katechezė, jų ryšys su tikinčiųjų bendruomene ir dalyvavimas apeigose (RCIA, 401).

Po Pirmosios Komunijos ne mažiau svarbus **Sutvirtinimo sakramentas**, kuris patvirtina Krikštą (Oželis, 2007). Sutvirtinimo sakramentas yra įkrikščioninimo sakramentas, teikiamas jau pakrikštytam asmeniui vyskupo rankų uždėjimu ir patepimu *krizma*. Krikštu gautas naujas gyvenimas Sutvirtinimu yra Šventosios Dvasios papildomas, įkvepiamas misijai liudyti Dievo meilę (Carmody, 1995). Kaip Sekminių metu Šventąją Dvasią gavę apaštalai ima skelbti Jeruzalei Gerąją Naujieną (Apd 2, 1 – 36), taip krikščionis po Sutvirtinimo sakramento paskiriamas apaštalu – Kristaus pasiuntiniu (Menthiere, 2000). Sutvirtinimu gavęs Šventosios Dvasios antspaudą krikščionis įgauna visišką savo tapatybę ir suvokia savo misiją Bažnyčioje ir pasaulyje (Jonas Paulius II, 1998a).

II Kauno arkivyskupijos Sinodas (2008) nurodo, kad Sutvirtinimui ruoštis gali jaunuoliai nuo 14 metų, sulaukę sąmoningo amžiaus. Tačiau Lietuvos vyskupijose sutvirtinamųjų amžius gali svyruoti nuo 12 iki 14 metų. Manoma, kad sulaukę sąmoningo amžiaus sutvirtinamieji yra tinkamai pasirengę atnaujinti Krikšto pažadus, gauti Sutvirtinimo sakramentą, geba išpažinti savo tikėjimą ir liudyti Kristaus mokslą. Vis dėlto pastebima, kad paaugliai, kurie ateina rengtis Sutvirtinimo sakramentui, dažniausiai būna iki susidomėjimo arba susidomėjimo krikščionybėje etape, o atsivertimo ir įtikėjimo į Kristų trūkumas veda į tolimesnius defektus tikėjimo išpažinime bei

religinėje praktikoje. Šias problemas analizavo ir atskleidė savo straipsniuose T. Viluckas (2007), S. Palaimaitė (2008), R. Žiugždaitė (2008). Anot autorių, rengimas Sutvirtinimo sakramentui nepatenkina to lūkesčio, kad jaunuoliai taptų sąmoningais tikinčiaisiais ir aktyviais parapijų bendruomenių nariais. Kita problema – susiduriama su rengimo Sutvirtinimo sakramentui programų trūkumu.

Siekiant išspręsti šias problemas ir tinkamai planuoti katechezę tokio amžiaus asmenims reikėtų atsižvelgti į paauglio amžiuje įvykstančius reikšmingus pasikeitimus. Vietoje jausmo protas užima pirmąją vietą religiniame pasaulyje. Religinė tradicija iš naujo pervertinama ir tiriama (Gutauskas, 1953). Taip pat svarbu atkreipti dėmesį į modelio *Ad gentes* etapus, nes paaugliai jau geba daryti sąmoningus asmeninius apsisprendimus. Nors šis gebėjimas dar nėra brandus, juo jau galima ir būtina remtis jaunuolių evangelizacijoje ir katechezėje. Pasak, A. Lukaševičiaus (2009), daugumai tokio amžiaus lietuvių bus reikalingi pirmieji du *Ad gentes* etapai, tad rengimą Sutvirtinimo sakramentui derėtų pradėti pateikiant ir aiškinant kerigmą. Čia gali būti panaudotos kerigminės programos, pvz., „*Jaunimo Alfa*“. Iš to seka išvada, jog rengiant paauglius Sutvirtinimui reikalinga *kerigminė* katechezė, atkleidžianti Kristaus asmenį ir jo Žinią, kad jaunuoliai galėtų į ją atsiliiepti, bei tikėjimo pagrindų katechezė, kuri jiems padėtų pažinti autentišką Bažnyčios mokymą.

Kai kur Sutvirtinimo sakramentui rengti planuojama naudojant paauglių katechumenatą (Lukaševičius, 2009). Katechetiškai tai irgi tinkamas sprendimas. Nepriklausomai nuo pasirinktos konkrečios programos, paaugliams reikalingas ilgas ir įdomus rengimas, kurio metu jie įgytų ne tik žinių, bet ir ugdytų krikščionišką mąstyseną bei gyvenimą. Šiuo metu optimali rengimo trukmė – vieneri mokslo metai. Kaip ir Pirmosios Komunijos atveju, paauglių rengimas Sutvirtinimui negali vykti pamokų metu. Būtina vaikams padėti tęsti gyvenimą su Kristumi Jo Bažnyčioje, buriant bendraamžių bendruomenes, kviečiant į tęsines pastoracines programas. Jiems vadovauti turėtų jauni vadovai, potencialiai tampantys autoritetais vaikams.

Apibendrinant visa, kas buvo apžvelgta vaikų ir paauglių rengime sakramentams, galima akcentuoti keletą dalykų:

- 1. Įkrikščioninimo sakramentai – Krikštas, Sutvirtinimas ir Eucharistija – tai pamatas visam krikščioniškam gyvenimui: „Kristaus malone žmonėms suteikiamas dalyvavimas dieviškojoje prigimtyje tam tikra prasme primena jų prigimtinio gyvenimo pradžią, augimą ir stiprėjimą“ (KBK 1212). Todėl labai svarbu nepalikti vaikų vienų sekuliarios visuomenės apsuptyje po Pirmosios Komunijos.*
- 2. Sakramentai yra neišsemiamas lobis, kurį Kristus paliko Bažnyčiai. Per juos Bažnyčia yra suburiama į vieną kūną, maitinama, gydoma ir apvaloma, pašventinama ir auginama.*

Sutvirtinimo sakramentas yra vienas iš šio lobyno perlų, kurio prasmė imama pamišti (Menthiere, 2000).

- 3. Sutvirtinimo sakramentas palieka krikščionyje neišdildomą charakterį, kuris žymi tikinčiojo priklausymą Kristui ir suteikia tikėjimo brandą.*
- 4. Sutvirtinimo sakramentu asmuo įpareigojamas apaštališkai misijai liudyti Kristų savo gyvenimo pavyzdžiu ir žodžiu.*
- 5. Sutvirtinimo sakramentas yra krikščioniškosios tapatybės sakramentas. Sutvirtinimu atbaigiamas Krikštas, asmuo pažymimas priklausymo Kristui charakteriu, apdovanojamas Šventosios Dvasios dovanomis ir įpareigojamas savo gyvenimu ir žodžiu liudyti tikėjimą.*

1. 3. Tėvų vaidmuo vaikų katechizavimo procese

Šeima yra visko pradžia, nes nuo jos prasideda kiekvieno žmogaus kelias. „Šeima yra pirminė visuomeninio gyvenimo ląstelė. Tai natūrali bendruomenė, kurioje vyras ir moteris yra pašaukti vienas kitam iš meilės atsiduoti ir padovanoti gyvybę ... Šeima yra bendruomenė, kurioje nuo vaikystės pradedama gerbti moralines vertybes, garbinti Dievą ir tinkamai naudotis laisve. Šeimos gyvenimas įveda į visuomenės gyvenimą“ (KBK, 1996, 2207). Žmogaus ugdymas prasideda šeimoje, kuri turi didžiausią įtaką vaikui ir svarbiausia jo ugdymui. Pirmasis ugdymo veiksnys vaiko kelyje, artimiausia aplinka – šeima. Šeima - pirmoji mokykla, tėvai - pirmieji vaiko mokytojai ir auklėtojai. Šeimos tarpusavio ryšiai, tėvų rodomas pavyzdys yra pirmasis ir įtakingiausias bendravimo modelis. (Pališkienė, 2002). Todėl nemažai autorių (Vaitkevičius, 1995; Leliūgienė, 1997; Pališkienė, 2002; Kviešienė, 2003; Bitinas, 2004 ir kt.) pabrėžia, kad šeima yra svarbiausia ir pirmoji socializacijos, jo auklėjimo(si) - mokymo(si), integracijos į pasaulį institucija, kuri nulemia vaiko tolimesnės asmenybės tapumą. Panašiai šeimos sąvoką formuoja R. Dulskis (2007), R. Oželis (2003) ir K. Miškinis (2003). K. Miškinis teigia: „Šeima nėra paprasta bendruomenė, ji yra asmenų bendrija, kurią sieja giminystės, tarpusavio priklausomybės, atsakomybės ir globos saitai“ (Miškinis, 2003, p. 8). Anot R. Oželio (2003), pirmoji aplinka, kurią vaikas ima suvokti, yra šeima, o pirmieji tos aplinkos žmonės, kuriuos vaikas pradeda pažinti - tėvai. Tad tėvams suteikta Dievo prigimtinė teisė vaikus auklėti krikščioniškai ir ugdyti jų tikėjimą yra labai svarbi. Krikščionys tėvai savo kūdikius krikštija Bažnyčios tikėjimu ir tuo tikėjimu ugdo toliau (KBK, 1996). Tėvai pakrikštydami savo vaikus įtraukia juos į Bažnyčios gyvenimą ir suteikia vaikui, kaip krikščioniškos bendruomenės nariui, pagrindą. Krikštu tėvai įsipareigoja tolimesniam religiniam vaiko auklėjimui,

jie pasižada be perstojo skleisti tinkamą tikėjimą savo vaikui t. y. jie tampa katechetais, su atitinkamomis pareigomis, ir teisėmis (Romos apeigynas, 1995).

Popiežius Benediktas XVI taip pat pastebi, kad ugdant tikėjimą pirmutinė atsakomybė tenka tėvams: „*Juk gyvenimo šviesą vaikas išvysta per tėvus ir per juos pirmąkart ir lemiamu būdu patiria meilę – meilę, kuri iš tikrųjų yra ne tik žmogiškoji meilė, bet ir Dievo meilės jam atspindys*“ (Popiežius Benediktas XVI, 2007, p.7). Šeima vaikams perduoda savo vertybes, juos ugdo pagal savo pasaulėžiūrą, ryši su religija ar taip kaip juos auklėjo tėvai.

„*Gyvas tėvų tikėjimas yra svarbus vaiko religinės raidos veiksnys ... Vaikas savaime įsitraukia į religinį gyvenimą, nes šeimos nariai jį praktikuoja*“ (Oželis, 2003, p. 125). Todėl svarbūs yra visi katalikiški šeimos papročiai, deramas tėvų pavyzdys vaiko auklėjimui nuo pat mažens (Noruškytė - Janušauskienė - Januševičienė, 2008).

Tėvų įdiegtos vertybės įtakoja tolimesnius jaunų žmonių pasirinkimus. Tėvai turi būti gerbiami, kaip pirmieji vaiko ugdytojai. Tai reiškia pagarbą jų tėviškoms pareigoms, taip pat palaikymą iš švietimo institucijų tarnautojų ir visos visuomenės, už jų ugdomąsias pastangas (Oželis, 2003). K. Traškelis (2010), teigia, kad visas prioritetas vaiko ugdymui atitenka tėvams, kaip svarbiausiam socialiniam institutui, kur žmogus patiria pirmąją ir svarbiausią socializaciją. Šeima turi unikalias galimybes, didelę įtaką socialiniam asmenybės formavimuisi ir raidai.

A. Dumčienė (2004) pabrėžia, jog religinis auklėjimas yra ugdomasis uždavinys, kuriuo stengiamasi: pirma, perteikti naujajai kartai religines tiesas, įtraukti ją į religinės bendruomenės gyvenimą ir paskatinti dalyvauti religiniame kulte sakramentalijų naudojimu, liturgijos sekimu ir sakramentų priėmimu, antra, išplėtoti kartos intelektualinius ir moralinius religinio supratimo pagrindus, ypač nusiteikimą tikėjimui, stiprinti religinį aktyvumą, trečia, įtraukti ją į kūrybinį darbą religinio gyvenimo srityje.

Profesorius L. Jovaiša (1995) religinio auklėjimo tikslą apibrėžia, kaip sąmoningo ir aktyvaus kataliko išugdymą, kuris savo gyvenimo pavyzdžiu gebėtų liudyti Jėzumi Kristumi besiremiančią viltį, siektų žmogiškojo orumo ir neštų Gerąją Naujieną visiems žmonėms, kad jie pasijustų mylimi Dievo kūriniai. L. Jovaiša (1995) nurodo, kad religijos vertybės yra susijusios su žmogaus gyvenimu, tobulinimu ir dorinimu. Taigi tėvams didelis vaidmuo tenka ir ugdant religines vertybes. Paskatinti tėvų, vaikai pradeda dialogą su Dievu, kuris – kviečia juos, kad būtų geri, mylėtų tėvus, artimuosius, visus žmones. Taip kartu su religiniu auklėjimu vyksta dorovinis auklėjimas (Jovaiša, 1995, p. 60).

Analizuojant teorinę medžiagą pastebėta, kad religinėje tarpukario lietuvių pedagogikoje taip pat akcentuojamas tėvų pavyzdys religiniame vaikų auklėjime. Apie tėvų, kaip prigimtinių funkcijų, religiškai auklėti vaikus rašė Šalkauskis „Religiniame moksle“ (Šalkauskis, 1992, p.335 – 365).

Tėvų pavyzdį, kaip svarbiausią, išskiria ir R. Grucė (1994) teigdamas, jog šeimyninis tėvų gyvenimas, atsiveriantis prieš vaikų akis, yra pagrindinė vaikų mokykla, kurios jiems niekas kitas neatstos, kurios svarbiausius bruožus vargu ar galės pakeisti visa tolesnė dešimties ar daugiau metų pedagogika. O. Tijūnėlienė (2000) pastebi, nors ir pripažintas tėvų vaidmens svarbumas religiniame vaiko auklėjime, tačiau šiandieninėje visuomenėje apie tokį idealų tėvų pavyzdį, kurį akcentuoja minėti autoriai, galima tik svajoti. Todėl šiandien ypač svarbu atkreipti dėmesį į Jono Pauliaus II apaštališką paraginimą dėl krikščioniškos šeimos uždavinių šiuolaikiniame pasaulyje, kur pabrėžiama, kad šeima ta vieta, kur žmogus pirmiausiai išmoksta pažinti pasaulį. Šeima yra mūsų gyvybės ir saugumo lopšys. Pastarojo meto iššūkiai vis dažniau verčia svarstyti apie didėjančias šeimų problemas. Gyvenant šiandieninės kultūros apsuptyje reikia vykdyti šeimų sielovadą, kuriai gali pasitarnauti sakramentams besirengiančių vaikų tėvų pastoracija.

Apibendrinant tėvų svarbą ir pareigas vaikų auklėjime, būtina išskirti esminius, uždavinius ir pareigas. Esminė užduotis yra formuoti dorovingą, Dievą ir aplinkinius mylinčią asmenybę, tam būtinas tinkamas tėvų gyvenimo būdas ir pavyzdžio rodymas, bei atitinkamos auklėjimo terpės sukūrimas: „šeima nėra kaip bažnyčia ar tik jos dalis, bet ji yra namų bažnyčia“ (Oželis, 2003, p. 124). Šeima - pirmasis tikėjimo perteikimo veiksnys, vaiko įvedimas į krikščionybę, formuojant moralinę ir krikščionišką sąmonę. Taigi svarbu ne tik išauklėti vaikus dorais žmonėmis, bet ir suteikti auklėjimui religinį aspektą.

1. 4. Bendradarbiavimo su tėvais, vaikų sakramentinės katechezės procese, vadybinių funkcijų tobulinimas

Šiandien Bažnyčiai tenka didelis uždavinys ne tik tobulinti religinio švietimo programas, bet ir ieškoti įvairių būdų kaip įtraukti tėvus dalyvauti vaikų sakramentinės katechezės procese. C. Petr (2004) ir B. Thomlison (2002) teigia, kad viena iš veiksmingiausių strategijų yra sisteminis požiūris į šeimą. Todėl katechetų darbo veiksmingumas priklauso nuo tėvų dalyvavimo vaikų ruošime sakramentams. Tačiau šiandieninėje visuomenėje religinis vaikų auklėjimas vyksta sudėtingomis aplinkybėmis, nes daugelis tėvų yra sovietinės mokyklos auklėtiniai, todėl jiems sunku perteikti

krikščioniško gyvenimo ir tikėjimo pavyzdį (Vaičiūnas, 2003). Dažnai vaikų tėvai turi nepakankamai gilų ir sąmoningą tikėjimą. Dėl šios priežasties tėvai neskatina savo vaikų krikščionišką brendimą, bet atvirksčiai – stabdo jį. Vaikas vien dalyvaudamas parapijinėje katechezėje ar tikybos pamokose mokykloje, bet nematydamas tėvų pavyzdžio, vargu ar pilnai pažins tikėjimą. (Vaičiūnas, 2003). Norint išspręsti šią problemą reikia atkreipti dėmesį į katalikišką tėvų švietimą, kuris turi būti religinio švietimo centre (Verbylaitė, 2002). Taigi vienas iš reikšmingesnių veiksnių rūpintis teigiamu tėvų įsitraukimo poveikiu, siekti, kad tėvai jaustųsi turintys tam tikrų galių. A. Valantinas., G. Čiuladienė (2012), straipsnyje: *Tėvų į(si)traukimas į mokinių ugdymą* remiantis R. Vogels (2002) išskiria 4 tėvų grupes: tėvus partnerius, tėvus dalyvius, deleguojančius tėvus ir nematomus tėvus.

1 lentelė

Tėvų vaidmenų grupės (pagal R. Vogels)

Aktyvūs tėvai	Tėvai partneriai	<i>Aktyviai įsijungiantys į katechezės procesą, parapijos gyvenimą, šv. Mišių šventimą, bendradarbiaujantys su katechetais, organizuojantys išvykas, renginius, susitikimus ir kt.</i>
	Tėvai dalyviai	<i>Dalyvaujantys su vaiku šv. Mišiose, organizuojamuose renginiuose, šventėse, išvykose susitikimuose</i>
Pasyvūs tėvai	Deleguojantys tėvai	<i>Pasirūpinantis, kad vaikai sąžiningai dalyvautų užsiėmimuose, šv. Mišiose</i>
	Nematomi tėvai	<i>Dalyvaujantys tik vaiko Pirmosios Komunijos ir Sutvirtinimo sakramento šventėje</i>

Remiantis (Vogels, 2002) tėvų grupės vaidmenimis, katechetai galėtų atkreipti dėmesį į Tėvų partnerių vaidmenį ir jį pritaikyti tėvams vaikų katechezės procese.

Mokslininkai A. Juodaitytė (2001), Commer (1991) savo darbuose nagrinėja konstruktyvaus tėvų švietimo problemas. Plėtojant konstruktyvų tėvų švietimą, pirmiausia yra siekiama įveikti stereotipinį tėvų požiūrį, kad vaikų ugdymas – tai tik pedagogų profesionalų sritis, o tėvai savo, kaip ugdytojų, funkcijas atlieka neprofesionaliai, nepakankamai atsakingai. Išskiriami du tėvų konstruktyvizmo lygiai: radikalusis ir saikingas. Radikalusis pabrėžia, kad tėvai per mažai įsitraukia į savarankišką mokymąsi, kuris nuosekliai turėtų tęstis visą jų gyvenimą. Todėl jiems siūloma keisti požiūrį iš esmės ir remtis konstruktyvizmo idėja teigiančia, jog savireguliacinis tėvų, kaip suaugusiųjų, mokymo(si) tobulinimas yra būtinas. Jo esmė: tėvai, mokydami, spęsti autentiškas vaikų ugdymo problemas, patys įgyja jiems reikšmingų žinių ir nuolat mokosi jas taikyti sąlygų bei

situacijų įvairovėje. Saikingas konstruktyvizmas siejamas tik su tam tikro pobūdžio pedagoginėmis žiniomis ir taikomas tik tam tikrais momentais, kai atsiranda galimybė turimas teorines žinias pritaikyti praktikoje. Kad žinių pritaikymas praktikoje būtų sėkmingas, svarbus gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti. ES šalyse bendravimas ir bendradarbiavimas įvardinami kaip esminės vadybos funkcijos. Bendradarbiavimo genezė siekia senus antikos laikus ir yra socialinių, humanitarinių mokslų kategorija. Bendradarbiavimo kategoriją apibūdina filosofiniai apmąstymai apie žmogaus sąveiką su kitu žmogumi, sąveiką, susijusią su tam tikra veikla (Kontautienė, 2006). Pasak Schiller (2004), bendradarbiavimas - tai mūsų visų pastangos bendram tikslui pasiekti. Taigi siekiant bendro tikslo katechetus ir tėvus turi vienyti bendra veikla bei misija, dėmesys vaikų katechezei ir palankaus klimato bendruomenėje sukūrimui. Kuriant palankų klimatą, svarbus tėvų ir bendruomenės pasitelkimas bei parama, aktyvus šeimos bendradarbiavimas su katechetais. Tėvai galėtų būti aktyvūs pagalbininkai ruošiant vaikus sakramentams, t.y., galėtų kartu su vaiku dalyvauti šv. Mišiose, domėtis, įsijungti į parapijos gyvenimą. Taigi, anot R. Oželio (2007), reikia siekti, kad kiekvieno vaiko šeima dalyvautų įkrikščioninimo procese ir remtų savo vaiką bei dalyvautų ir įsijungtų į patį katechizavimo procesą. Vienas iš reikšmingesnių veiksnių, turinčių įtakos katechizavimui, yra katecheto, kaip vadybininko vaidmens atlikimas, kurio procese svarbu prasmingai įtraukti tėvus, kad jie galėtų būti lygiaverčiais partneriais, gebančiais tapti potencialiais pagalbininkais savo vaikams.

Katechetas, kaip vadybininkas, gali remtis S. Ališauskienės (2005) pateiktais bendradarbiavimo ir partnerystės su tėvais konstravimo žingsniais:

pirmas žingsnis – individualių šeimos skirtumų ir bendrumų pažinimas;

antras – bendradarbiavimo santykių su tėvais kūrimas (šiuo etape svarbūs geri komunikaciniai įgūdžiai);

trečias – sąveikos su tėvais kūrimas, t.y. kvietimas tėvus bendradarbiauti;

ketvirtas – darbo su šeima individualizavimas;

penktas – bendradarbiavimo santykių vertinimas.

Vadinasi katechetams, siekiant bendradarbiavimo kokybės su tėvais, yra labai svarbu pažinti šeimos skirtumus ir bendrumų panašumus, suvokti, jog kiekviena šeima yra individuali ir ieškoti įvairių sąveikos galimybių. Taigi *šeimos ir katechetų bendradarbiavimo modelyje*, galima išskirti dvi sėkmingam bendradarbiavimui būtinas sąlygas: nuolatinį ir aiškų abipusį ryšį bei įvairialypius bendradarbiavimo būdus.

Pasak Epstein (cit. Želvys, 2003), tėvus įtraukti į veiklą galima vadovaujantis šiais veiklos būdais:

- 1) tėviškai, t.y. kiekvienuose namuose padėdama sukurti palankią mokymuisi aplinką;
- 2) bendradarbiaujant, t. y. aiškiai ir tiesiai informuojant tėvus apie savo veiklą;
- 3) vadovaujantis savanoriškumo principu, t. y. naudojantis savanoriška tėvų bei bendruomenės pagalba ir ją skatinant;
- 4) patarimais, t. y. patariant tėvams, kaip dalyvauti vaikų ugdymo veikloje;
- 5) priimant sprendimus, t. y. į sprendimų priėmimo procesą įtraukiant tėvus ir skatinant juos dalyvauti, kai aptariami svarbūs įstaigos reikalai;
- 6) bendradarbiaujant su bendruomene, t. y. pasitelkiant jos išteklius ir naudojantis paslaugomis, padedančiomis šeimoms ir vaikams.

Humanistinio vaikų ugdymo programoje „Auginu gyvybės medį“ (1998, 22p.) yra nurodomos šios bendradarbiavimo su tėvais formos:

1. individualūs pokalbiai (pageidautina su abiem tėvais);
2. ekskursijos, kuriose dalyvauja šeimos;
3. susirinkimai, disputai, kuriose dalyvauja tėvai;
4. šventės, popietės su šeimos nariais;
5. tėvų nuomonių tyrimas;
6. bendras šeimų dalyvavimas šv. Mišiose, labdaros akcijose.

Panagrinėjus Ališauskienės (2005), Želvio (2003), Oželio (2007), Kontautienės (2006), Juodaitytės (2002), Vogels (2002) ir kt. autorių mintis apie tėvų religinį švietimą bei jų įtraukimo į veiklas būdus, formuojama prielaida, jog tėvai galėtų būti aktyvūs pagalbininkai ruošiant vaikus sakramentams, dalyvautų kartu su vaiku šv. Mišiose, domėtusi parapijos veikla ir įsijungtų į jos aktyvų gyvenimą. Tačiau tėvų įtraukimas į vaikų katechezę turėtų prasidėti prieš krikštijant kūdikį. Pavyzdžiui, Vilniaus katechetikos centre parengta programa tėvams, kurie rengiami kūdikio Krikštui. Programai įgyvendinti Vilniaus arkivyskupijos katechetikos centras išleido knygą „Vaiko krikštas. Knyga tėvams ir krikštateviams“ (2004). Programoje dalyvaujantys tėvai yra mokomi perduoti tikėjimą, laiku ir tinkamai pasirengti Krikštui, sąmoningai priiimti įsipareigojimus, kylančius krikštijant kūdikį (Oželis, 2007). Minėta programa padeda įtraukti tėvus į bendruomenę. Taigi lygiagrečiai su vaikų katechezės programa turėtų būti katechetizuojami ir jų tėvai.

Suaugusiųjų katechezės svarbumą taip pat pabrėžia Jonas Paulius II apaštališkajame paraginiame: „*Toliau minėdamas katechezės adresatus, negaliu nenurodyti nuolatinio Sinodo Tėvų susirūpinimo, kurį atkakliai, nenumaldomai, nuolat sukelia viso pasaulio patirtis: tai svarbiausia suaugusiųjų katechezės problema. Suaugusiųjų katechezė yra pagrindinė, nes skirta asmenims,*

kuriems tenka didžiausia atsakomybė ir kurie gali krikščioniškąją Naujieną išgyventi pačia tobuliausia forma“.

Kauno arkivyskupijos Antrojo Sinodo nutarimuose rašoma, jog būtina Eucharistijos ir Sutvirtinimo sakramentams besirengiančius vaikus ir jų šeimos narius kviesti ir raginti dalyvauti sekmadienio ir privalomų švenčių šv. Mišiose, įtraukiant juos į liturgiją ir taip ugdant vaikų sakramentinio gyvenimo bei švenčiančios bendruomenės patirtį. Siektina, kad Eucharistijos ir Sutvirtinimo sakramentams besirengiančių vaikų tėvai būtų kuo įvairesniais būdais įtraukiami į katechezės procesą, skatinant juos padėti savo vaikams įsiminti ir suvokti esmines katechezės metu perteikiamas žinias, rengiant jiems specialias katechezes ar kviečiant dalyvauti vaikų katechezėse (Kauno arkivyskupijos Antrojo Sinodo nutarimai, 855; 856).

Bendrajame katechezės vadove nurodoma, kad *„krikščionių bendruomenė turėtų ypač daug dėmesio skirti šeimų tėvams. Per asmeninius kontaktus, susitikimus, kursus ir per tiesioginę suaugusiųjų katechezę privalu tėvams padėti prisiimti jiems skirtą užduotį, kuri šiais laikais ypač subtili“* (BKV, 227).

S. Žiugždaitė (2008) savo straipsnyje teigė, jog Lietuvos katechetikos centro specialistė Giedrė Rugevičiūtė pabrėžė pribrendusį suaugusiųjų katechezės poreikį. *„Žmonės ištroškę, ieško Dievo, nori pažinti, ieško religinių patirčių. Kartais netgi skaudžios patirtys padeda ateiti į tikėjimą. Jei durys bus neatvertos, žmonės gali išeiti į kitas Bažnyčias. Taigi Bažnyčia bus gyva ir atsinaujinusi, jei sukurs prielaidas sistemingai suaugusiųjų katechezei“*. Galima sutikti su G. Rugevičiūtės nuomone, jog suaugusiųjų katechezės klausimas turi būti sparčiai sprendžiamas, kad nebūtų prarasta dabartinė karta.

Tėvų katechezė, rengiant vaikus sakramentams, taip pat pasitarnauja sutuoktinių / šeimų sielovadai (Kauno arkivyskupijos antrojo sinodo nutarimai, 398; 419). Vykdamas tėvų pastoraciją ji gali būti įgyvendinama katechezės dėka. *„Katechezei būtina laikytis būdo, kuriuo savo mokinius ugdė Jėzus: jis leido jiems pažinti įvairius Dievo karalystės matmenis („Jums duota pažinti Dangaus karalystės paslaptis“, Mt 13, 11), mokė juos melstis („Kai melsitės, sakykite: Tėve..., Lk 11, 2), skiepijo jiems Evangeliją atitinkančias nuostatas („Mokykitės iš manęs, nes aš romus ir nuolankios širdies“, Mt 11,29), supažindino su misija („Jis išsiuntė juos po du..., Lk 10, 1) (BKV, 1997).*

A. Lukaševičius (2009), Kauno arkivyskupas S. Tamkevičius (2005) pabrėžia, jog yra svarbu, kad kartu su vaikais Susitaikymą švęstų ir jų tėvai, nes tėvų pavyzdys turi didelę įtaką tolesniam Bažnyčios lankymui. Todėl ruošiant vaikus Eucharistijos sakramento priėmimui, reikalinga į pasirengimo programą įtraukti ir tėvų katechezę.

Apibendrinant galima sakyti, jog katechetams yra svarbu kurti pozityvius bendradarbiavimo santykius su tėvais :

1. informuoti tėvus apie katechezės programos tikslus, uždavinius, procesą;
2. reguliariai siųsti tėvams savaitės užsiėmimų veiklos aprašymą;
3. organizuoti tėvų susitikimus, popietes, konferencijas;
4. kviesti tėvus kartu su vaikais įsijungti į katechezės veiklą ir procesą (remiantis Hansen, Kaufmann, Saifer, 1997).

Vadovaujantis Jono Pauliaus apaštališkuoju paraginimu, Kauno arkivyskupijos Antrojo Sinodo nutarimais, Bendrojo katechezės vadovo nurodymais ir kt. autorių apžvalga, galima teigti, jog šiandien labai svarbu yra tėvų religinis švietimas. Kita vertus, mokslinės literatūros apžvalga rodo, jog katechetai vykdydami vaikų sakramentinę katechezę susiduria su problemomis, viena iš jų – menkas tėvų įsitraukimas į vaikų sakramentinę katechezę. Vadinasi vienas iš reikšmingesnių veiksmų, turinčių įtakos katechizavimui, yra katecheto, kaip vadybininko vaidmens atlikimas, kurio procese svarbu prasmingai įtraukti tėvus, kad jie galėtų būti lygiaverčiais partneriais, gebančiais tapti potencialiais pagalbininkais savo vaikams. Todėl katechetai turi būti susipažinę su esminėmis vadybos funkcijomis bendravimu ir bendradarbiavimu bei gebėtų jas taikyti katechezės procese.

2. TĖVŲ DALYVAVIMO VAIKŲ SAKRAMENTINĖJE KATECHEZĖJE VADYBINIO MODELIO EMPIRINIS TYRIMAS

2. 1. Tyrimo metodika ir imties charakteristika

Tyrimo tikslas - ištirti tėvų dalyvavimą vaikų sakramentinės katechezės vadybinio modelio konstravimo procese taikant įsitraukimą per vaidmenis.

Darbo tikslo ir uždavinių įgyvendinimui pasirinktas kiekybinio tyrimo metodas - anketinė apklausa. Anketinė apklausa yra plačiai paplitęs tyrimo metodas dėl savo patikimumo bei populiarumo. Tačiau masinis apklausos metodo taikymas, anot K. Kardelio (2005), gali sumenkinti jo reikšmę moksliniuose darbuose, todėl svarbu laikytis apklausos metodo metodologijos ir sudarant klausimyną bei parenkant tiriamųjų grupes, ir vykdant tyrimo procedūras.

Anketų patikimumas ir jos objektyvumas buvo aptartas su tyrimo vadovu. Taip pat anketų validumui ir patikimumui užtikrinti buvo atliktas bandomasis pilotinis tyrimas su nedidele respondentų (4 - 7 tėvų, katechetų) grupe. Jos tikslas - įvertinti taikomo instrumentarijaus organizavimo procedūrų ir metodo kokybę.

Planuojant tyrimus svarbu tinkamai sudaryti imtį. Imtimi yra vadinama iš generalinės aibės arba visos populiacijos atrinkta grupė, turinti generalinės aibės požymius (Kardelis, 2005; Bitinas 1998). Tyrime buvo pasirinkta taikyti tikslią respondentų atranką.

Tėvų ir katechetų klausimynas sudarytas remiantis pilotiniu tyrimu ir R. Želvio (1999), D. Pakėnienės ir D. Ramanauskienės (2007) atliktais ir aprašytais tyrimais. Todėl anketos buvo suskirstytos pagal diagnostinius blokus:

Tėvų anketa:

Anketos diagnostiniai blokai	Temos
Žinios apie tiriamuosius	<ul style="list-style-type: none">• Lytis• Amžiaus grupė• Išsilavinimas
I. Vaiko religinio ugdymo svarba	<ul style="list-style-type: none">• Vertybės.• Asmenys atsakingi rengiant vaikus sakramentams.
II. Katechizavimo proceso eiga	<ul style="list-style-type: none">• Tėvų pagalba vaikui ruošiantis sakramentams.• Vaikų sakramentinės katechezės tikslai, uždaviniai, procesas.• Katechezės proceso apibūdinimas.
III. Tėvų dalyvavimo galimybės	<ul style="list-style-type: none">• Tėvų vaidmens vertinimas

valdymo strategijoje pasirenkant vaidmenis	<ul style="list-style-type: none"> • Vaidmenų pasirinkimas • Veiklos pasirinkimas
IV. Veiksniai skatinantys dalyvavimą sakramentinėje katechezėje	<ul style="list-style-type: none"> • Bendravimas ir bendradarbiavimas • Informacijos sklaidymas ir perdavimas • Galimybė dirbti komandoje • Renginių, popiečių ir kt. Organizavimas • Bendras dalyvavimas šv. Mišiose
V. Katechezės proceso vadybinio modelio tobulinimas	<ul style="list-style-type: none"> • Katechetų ir tėvų pasiskirstymas vaidmenimis • Atsakomybės prisėmimas • Partnerystė • Komandinis darbas

Katechetų anketa:

Anketos diagnostiniai blokai	Temos
Žinios apie tiriamuosius	<ul style="list-style-type: none"> • Lytis • Amžiaus grupė • Išsilavinimas
I. Vaiko religinio ugdymo svarba	<ul style="list-style-type: none"> • Vertybės • Nuostatos
II. Katechizavimo proceso eiga	<ul style="list-style-type: none"> • Tėvų pagalba vaikui ruošiantis sakramentams • Vaikų sakramentinės katechezės tikslai, uždaviniai, procesas • Pagrindinės problemos vykdant katechezę • Tėvų įsitraukimo į katechezę būdai
III. Bendradarbiavimo ir partnerystės žingsniai	<ul style="list-style-type: none"> • Veiklos žingsniai įtraukiant tėvus į katechizavimo procesą • Grįžtamasis ryšys
IV. Tėvų dalyvavimo galimybės valdymo strategijoje pasirenkant vaidmenis	<ul style="list-style-type: none"> • Tėvų vaidmens vertinimas • Vaidmenų pasirinkimas bei jų reikšmingumas
V. Veiksniai skatinantys dalyvauti tėvus, vaikų sakramentinėje katechezėje.	<ul style="list-style-type: none"> • Bendravimas ir bendradarbiavimas • Informacijos sklaidymas ir perdavimas • Galimybė dirbti komandoje • Renginių, popiečių ir kt. Organizavimas • Bendras dalyvavimas šv. Mišiose
Tėvų dalyvavimo vertinimas	<ul style="list-style-type: none"> • Katechezės programos reikalingumas • Tėvų dalyvavimo katechezėje privalumai • Papildomos veiklos

Tėvams skirta mišraus tipo anketa (žr. 2 priedą) sudaro 14 klausimų iš jų 7 uždaro tipo ir 7 atviro tipo.

Vaikams skirta mišraus tipo anketa (žr. 1 priedą) sudaro 11 klausimų iš jų 10 uždaro tipo ir 1 atviro tipo.

Katechetams skirta mišraus tipo anketa (žr. 3 priedą) sudaro 18 klausimų iš jų 8 uždaro tipo ir 10 atviro tipo

2.2. Tyrimo procedūra ir etika

Empirinis tyrimas buvo vykdomas 2013 m. sausio - vasario mėn. Tyrime dalyvavo (200) respondentų, Eucharistijos ir Sutvirtinimo besiruošiantys priimti vaikai ir jų tėvai bei katechetai - atsakingi už vaikų ir paauglių ruošimą sakramentams. Vaikų apklausa atlikta Šiaulių bendrojo lavinimo mokyklose. Tyrimui atlikti buvo gautas mokyklos vadovų sutikimas. Gavus leidimą, tyrimas buvo pradėtas vykdyti mokyklose. Prieš išdalijant anketas tiriamiesiems buvo pateikta išsami informacija apie tyrimo tikslą, išaiškinta pildymo procedūra, anonimiškumą, paprašyta pildyti atidžiai. Vaikams buvo išdalintos anketa, skirtos tėvams, pastarieji jas pildė namuose. Šiaulių vyskupijos katechetams anketa buvo išdalintos metodinio susirinkimo metu bei išsiuntinėtos el. paštu. Tyrimui atlikti buvo gautas katechetinio centro vadovės sutikimas. Respondentams buvo pateikta visa informacija apie tyrimą. Dalyviai buvo informuojami, kad jie gali atsisakyti dalyvauti tyrime. Pažadėtas jų neliečiamumas ir neatpažįstamumas pasibaigus tyrimui.

Edukaciniuose tyrimuose ypač aktualios yra etinės problemos, reikalaujančios išlaikyti pusiausvyrą tarp tyrėjo noro gauti objektyvią informaciją ir tiriamojo asmens saugos (Kardelis 2005). Todėl vykdant pedagogų apklausą buvo laikomasi tyrimo etikos principų:

1. Geranoriškumo principo;
2. Pagarbos asmens orumui principo;
3. Teisingumo principo.

Laikantis geranoriškumo principo, buvo siekiama nepakenkti tiriamiesiems nei psichologiniu, nei fiziniu, nei socialiniu požiūriais. Pagarbos asmens orumui principas įpareigojo gerbti tyrimo dalyvių apsisprendimą savarankiškai dalyvauti tyrime. Orumas, privatumas ir kiti dalyvių interesai buvo gerbiami, garantuotas jų neliečiamumas ir neatpažįstamumas pasibaigus tyrimui.

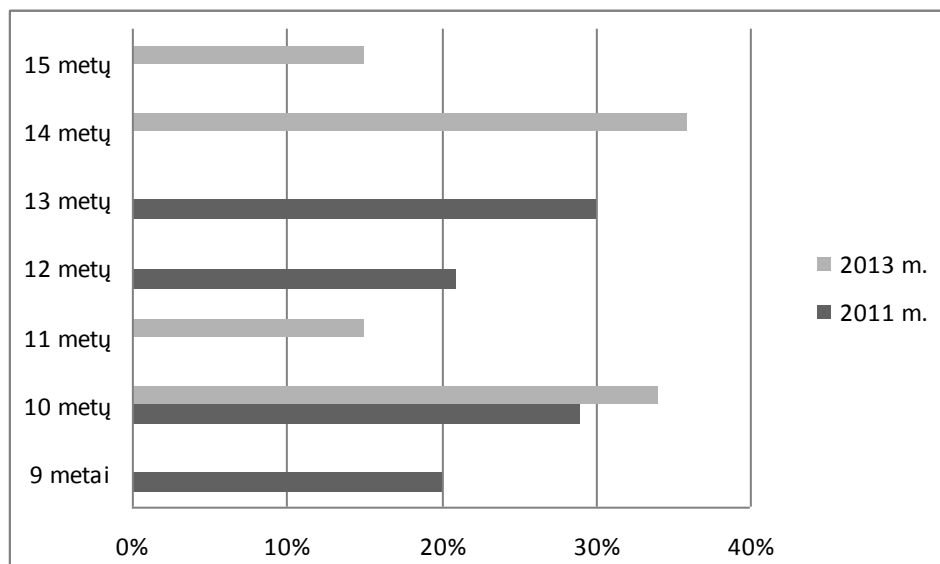
Teisingumo principas tyrimo procese ypač svarbus. Visi tyrimo duomenys bus skelbiami tokie, kokie gauti, jokie duomenys nebus nuslepiami ar keičiami.

2. 3. Tyrimo rezultatai

2. 3. 1. Vaikų požiūrio į pasiruošimą sakramentams lyginamoji analizė

2011 m. buvo atlikta vaikų anketinė apklausa, kurios metu siekta išsiaiškinti, kas vaikus skatina rengtis sakramentams, rūpinasi jų religiniu ugdymu bei kas padeda ruoštis. 2013 m. numatyta naujo konstrukto sistema ir atliktas naujas tyrimas - lyginamoji analizė, siekiant išsiaiškinti ar tėvai padeda vaikams ruoštis sakramentams. 2011 m. apklausoje dalyvavo 82 vaikai, todėl atliekant lyginamąjį tyrimo analizę 2013 m. taip pat buvo apklausta 82 vaikai, iš kurių 52% sudarė mergaitės ir 48% berniukai. Tyrime dalyvavusių mergaičių ir berniukų atsakymai panašūs, todėl tyrimo duomenys lyties aspektu nėra lyginami.

Tyrimo buvo fiksuojamas tiriamųjų amžius. Kaip jis pasiskirstė 2011 m. ir 2013 m. pateiktas 1 pav.

1 pav. Respondentų (vaikų) amžiaus pasiskirstymas (N=164)

Matome, kad 2011 m. ir 2013 m. vaikų amžiaus grupės išsiskiria, 2011 m. tyrime dalyvavo 9 - 10 metų vaikai, kurie ruošiasi Pirmajai Komunijai, antrieji: 12 - 13 m. paaugliai, besiruošiantys Sutvirtinimo sakramentui. 2013 m. vaikai Pirmajai Komunijai pradėdami ruošti ketvirtoje klasėje,

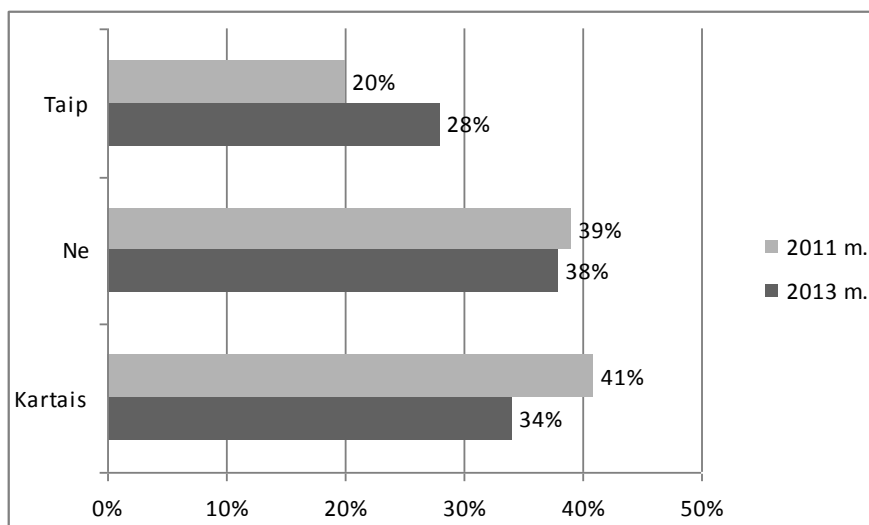
kai jų amžius būna 10-11 metų. Tokio amžiaus vaikai yra tinkamai tam pasirengę, įgiję pakankamai žinių, suvokę pagal savo supratimą, ką reiškia Kristaus slėpinys (Oželis, 2007). Sutvirtinimo sakramentui dabar pradedami ruošti mokiniai pradėję lankyti 8 kl. būdami 14-15 m. Manoma, kad sulaukę tokio amžiaus jaunuoliai jau yra sąmoningi ir tinkamai pasirengę atnaujinti Krikšto pažadus, gauti Sutvirtinimo sakramentą, geba išpažinti savo tikėjimą ir liudyti Kristaus mokslą (II Kauno arkivyskupijos Sinodas, 2008).

Pirmuoju anketos klausimu siekta išsiaiškinti, kokius sakramentus vaikai jau yra priėmę. Rezultatai parodė, kad 2011 m. ir 2013 m. visi tiriamieji yra priėmę Krikšto sakramentą (100%). Tai rodo, kad tėvai natūraliai nusprendžia dėl vaiko ateities, vertybių, kurių jis sieks. Tėvai prašydami kūdikiui Krikšto paliudija, jog prisiima pareigą vaiką auklėti religingai (Oželis, 2003). Krikšto sakramentu vaikas yra įvedamas į Bažnyčios bendruomenę ir taip prasideda sakramentinė asmens kelionė Bažnyčioje.

Anketoje buvo pateiktas atviras klausimas „*Sakramentų priėmimas Tau svarbus, nes...*“. Gauti rezultatai atskleidžia vaikų ir paauglių supratimą apie sakramentus bei jų svarbą. 2011 m. Atliktame tyrime 9-10 metų vaikai teigia, kad sakramentai padeda tapti geresniais, pamaldesniais. Tačiau dauguma vaikų teigė, kad tėvai liepia priimti sakramentus, todėl jiems tai svarbu. Tai leidžia daryti prielaidą, kad tėvai mažai kalba apie sakramentų svarbą kataliko gyvenime. 2013 m. 10-11 metų vaikai atsakė, kad sakramentų priėmimu jie priartėja prie Dievo, labiau Jį pažįsta, stiprėja tikėjimo kelias. Tik keletas vaikų teigė, kad priima sakramentus, nes tėvai jiems liepia. Palyginus 2011 m. ir 2013 m. galima teigti, kad 2013 m. vaikai labiau suvokia sakramentų svarbą jų gyvenime, nes priimdami sakramentus jie suvokia, kad bus arčiau Dievo ir sutvirtins savo tikėjimą.

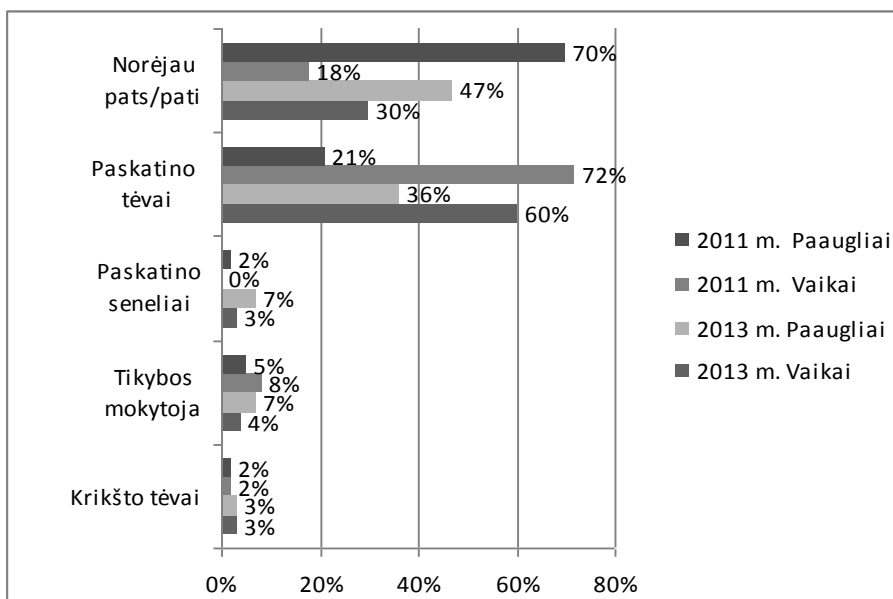
2011 m. ir 2013 m. palyginus gautus rezultatus Sutvirtinimui besiruošiantys 12-15 metų paaugliai, atsakę į minėtą klausimą, be išimties teigia, kad sakramentų priėmimas jiems svarbus, nes turės dokumentą, kuris bus reikalingas priimant santuokos sakramentą. Manytume, kad paaugliams namuose ar mokykloje aiškinama, kad nepriėmę reikiamų sakramentų, priimti santuokos sakramento negalės. Šaunu, jog paaugliai ruošiasi Santuokos Sakramentui, tačiau, tai negali būti esminė Sutvirtinimo sakramento priėmimo priežastis. Vaikams, besiruošiantiems Pirmajai Komunijai vykdant tėvų reikalavimus bei paaugliams, dėmesį sutelkusiems Santuokai, svarbu aiškinti, kad priimdami ir švęsdami sakramentus sutinkame Dievą bei patiriame tarpusavio bendrystę, Bažnyčios vienybę, gauname Šv. Dvasios dovanų, maitiname savo sielą, tampame Kristaus įpėdiniu žemėje. Krikščioniškasis gyvenimas neįmanomas be aktyvaus ir kruopštaus sakramentų priėmimo. Išpažinę tikėjimą, tampame Kristaus liudytoju Bažnyčioje ir pasaulyje (Oželis, 2007).

Krikščioniškoje šeimoje vaikas turi išmokti pažinti ir garbinti Dievą, mylėti artimą, laikytis per Krikštą gautojo tikėjimo. Anot R. Oželio (2003), religinis auklėjimas prasideda nuo pradėjimo, pašaukti auklėjimo misijai krikščionys tėvai turi perduoti visa tai ko reikia, kad vaikai pamažu bręstų kaip asmenybės krikščionybės ir Bažnyčios požiūriu. 2 pav. matome, ar tėvai savo vaikams aiškina sakramentų svarbą.

2 pav. Tėvai paaiškina vaikams sakramentų svarbą (N=164)

Diagramoje matome, kad 2013 m. padaugėjo tėvų (8%), kurie namuose aiškina sakramentų svarbą kataliko gyvenime. Tačiau dauguma vaikų teigia, kad tėvai neaiškina sakramentų reikšmės, galbūt taip yra todėl, kad tėvai neturi laiko vaikams aiškinti, arba patys nežino sakramentų reikšmingumo, jų svarbos ir reikalingumo. Manytume, kad katalikybė lieka tik papročiu, kuris palaikomas, tačiau reikšmingesnės įtakos realiam gyvenimui ir mąstymui neturi. Tėvai mažai kalba apie sakramentų svarbą tikinčio žmogaus gyvenime, tačiau paskatinti vaikus ruoštis priimti Atgailos, Eucharistijos ir Sutvirtinimo sakramentus nepamiršta (žr. 3 pav.).

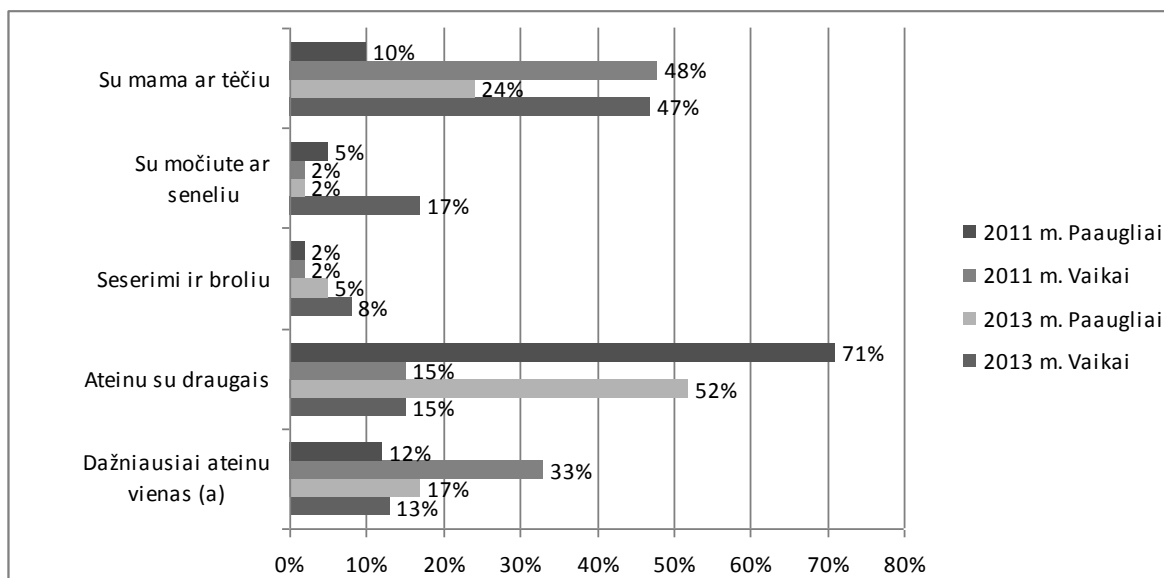

3 pav. **Aplinkinių įtaka ruošimuisi Pirmajai Komunijai ir Sutvirtinimo sakramentui (N=164)**

Diagramoje matome 2011 m. ir 2013 m. vaikų ir paauglių gautus rezultatus, kurie ypač skiriasi. Galime palyginti, 2011 m. daugiau nei puse paauglių (70%), teigia, kad Sutvirtinimo sakramentui ruošiasi savo noru, savarankiškai pasirinkę, o 2013 metais atsakiusių yra mažiau 47%. Toks apsisprendimas rodo, kad respondentai turi pasirinkimo laisvę, suteikiančią galimybę laisvai priimti su tikėjimu susijusius sprendimus, nors šis gebėjimas nėra brandus, bet juo galima remtis. Džiugu, kad tėvai 2013 m. skatina paauglius priimti Sutvirtinimo sakramentą, net 15% daugiau negu 2011 m., tai rodo, kad tėvai pripažįsta savo vaidmenį vaiko ruošime sakramentams.

Palyginus vaikų rezultatus 2011-2013 m. matome, kad 2013 m. 12% daugiau vaikų atsakė, kad sprendimą priimti sakramentus priima patys, tačiau 60% vaikų reikalingas tėvų paskatinimas ruoštis Pirmajai Komunijai. Šiuo amžiaus tarpsniu vaikams tėvai yra didžiausias pavyzdys. Rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad tėvai, kurie neaiškina apie sakramentų svarbą, ne tiek rūpinasi dvasiniu vaikų ugdymu, kiek veikia vedami noro ar įpročio „vaiką sutvarkyti“.

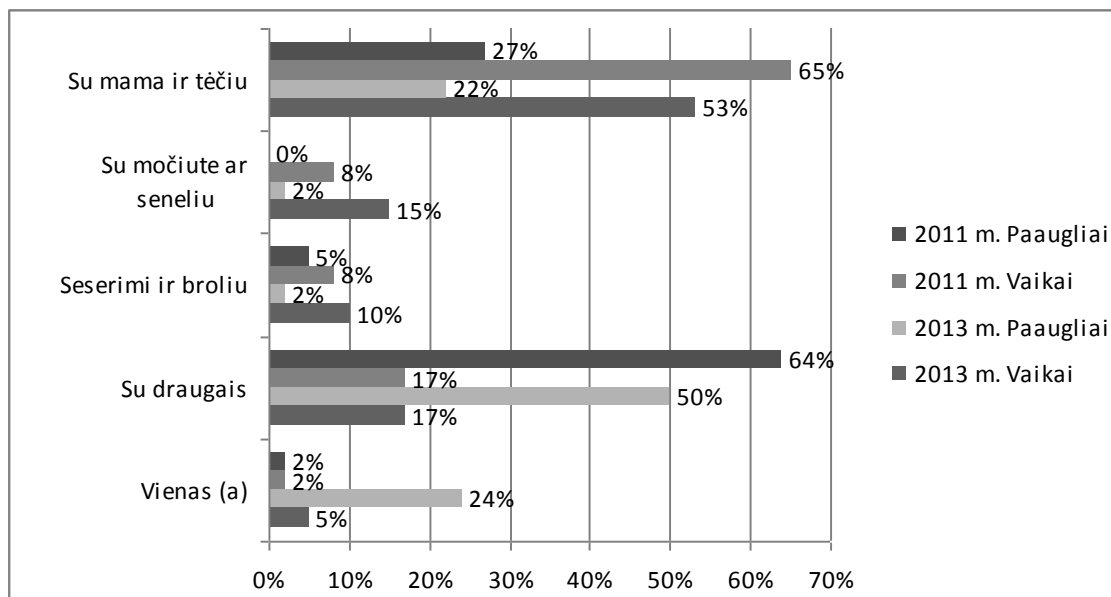
Besiruošiantys priimti sakramentus vaikai ir paaugliai yra įpareigoti lankyti šv. Mišias, 4 paveiksle pateikta, su kuo jie dažniausiai ateina švęsti Eucharistijos.

4 pav. Asmenys, su kuriais vaikai dažniausia ateina į šv. Mišias (N=164)

Palyginus 2011-2013 m. matome, kad rezultatai skiriasi, tačiau nežymiai. Dažniausiai paaugliai į šv. Mišias ateina su draugais. Lygindami su 4 paveiksle, pateiktais rezultatais, kuriuose atsispindi, kad paaugliai patys nusprendė priimti Sutvirtinimo sakramentą, matome, jog tėvai, kaip spėjame, pasyviai dalyvavę pasirinkime, pasyviai vykdo ir savo krikščioniškas pareigas (dalyvauti sekmadieniais šv. Mišiose įsako Dievas ir Bažnyčia), taip pat neparemia vaikų jų įsipareigojimuose: paaugliai į šv. Mišias eina ne su šeima, o su draugais. Leidžia daryti prielaidą, kad tėvai savo vaiką vertina kaip brandžią asmenybę, galinčią priimti sprendimus ir savarankiškai vykdyti įsipareigojimus arba neįaučia pareigos su juo dalyvauti šv. Mišiose. Nors 2013 m. 14% tėvų jaučia pareigą su vaiku lankytis šv. Mišiose ir taip rodyti pavyzdį, bendrystę su juo.

Tačiau palyginus 2011-2013 m. vaikų, besiruošiančių Eucharistijos sakramentui, 48% - 49% tėvų jaučia pareigą kartu dalyvauti šv. Mišiose. Vaiko gyvenime, draugai nėra patys svarbiausi, tai puikiai matosi diagramoje, jeigu tėvai nedalyvauja su vaiku šv. Mišiose, vaikas dalyvauja vienas arba su draugais. Manytume, kad tėvai jaučia pareigą arba turi laiko kartu su vaiku dalyvauti šv. Mišiose tol, kol jis ruošiasi Eucharistijos sakramentui, tačiau vaikui ruošiantis Sutvirtinimo sakramentui, tėvų pareiga dingsta, jų vietą užima bendraamžiai. Manome, kad tėvai daug dėmesio skiria skatindami vaikus lankyti įvairius meno būrelius, kartu su vaiku kuria eilėraščius, dainuoja, tačiau per mažai dėmesio skiria religingumui. Mokslinėje literatūroje pabrėžiama, kad gyvas tėvų pavyzdys yra svarbus vaiko religinės raidos veiksnys. Nematydamas gyvo pavyzdžio, vaikas vargu ar įsisavins tikėjimą ir religiją. Siekiant išsiaiškinti, su kuo respondentai norėtų eiti į šv. Mišias, rezultatai pateikti 5 paveiksle.

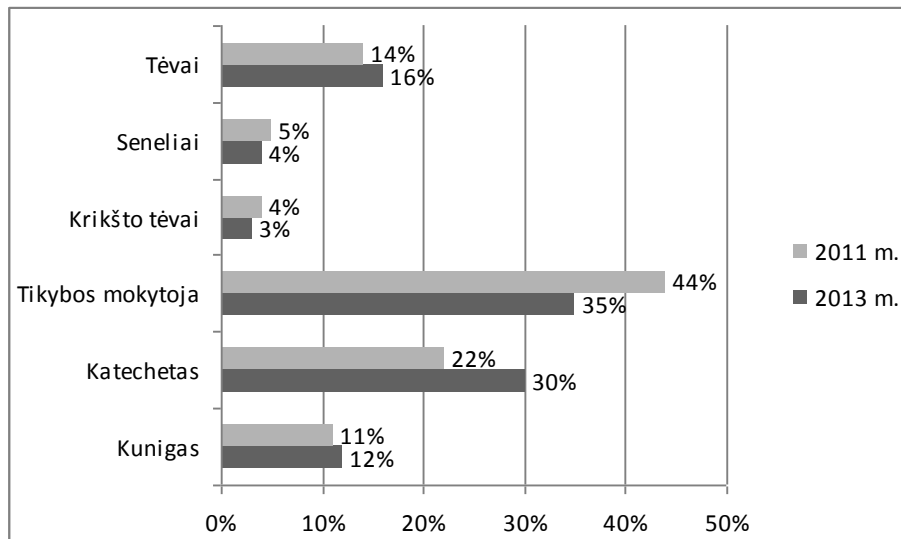

5 pav. Asmenys, su kuriais vaikai norėtų ateiti į šventąsias Mišias (N=164)

Lygindami 4 ir 5 paveikslus matome, kad dauguma paauglių nieko nenorėtų keisti, su draugais eina į šv. Mišias su jais ir norėtų eiti. Tačiau 2011 m. tyrimas rodo, kad su tėvais dalyvauti šv. Mišiose norėtų 2011 m. 17% daugiau, nei dalyvauja, o 2013 m. rezultatas toks pats kaip ir 2011 m. su tėvais dalyvauja šv. Mišiose 24% , toks pats procentas išlieka ir norinčių, kad su jais tėvai dalyvautų šv. Mišiose. Manytume, kad paaugliams dar svarbus saugumo jausmas, o saugiausiai jaučiasi, kai šalia yra kažkas iš artimųjų: ne tik tėvai, bet ir seneliai, broliai, seserys. Vaikus dažniausiai lydi tėvai, toks pavyzdys rodomas vaikams įsisąmoninamas, todėl jų atsakymai labai panašūs, vaikai norėtų eiti su tėvais ir toliau.

Šeimos dalyvavimas sekmadienių ir šventadienių šventojoje liturgijoje vaikų religiniam ugdymui yra ypatingai reikšmingas. Tėvai turėtų siekti kuo ilgiau išlaikyti artimą dvasinį ryšį su savo vaikais, tuo labiau, kai vaikai patys išsako norą, kad tėvai būtų šalia. Paauglių atsakymai rodo, jog nepatenkintas norimas gilesnis dvasinis ryšys su tėvais keičiamas ryšiu su draugais ar net vienetve.

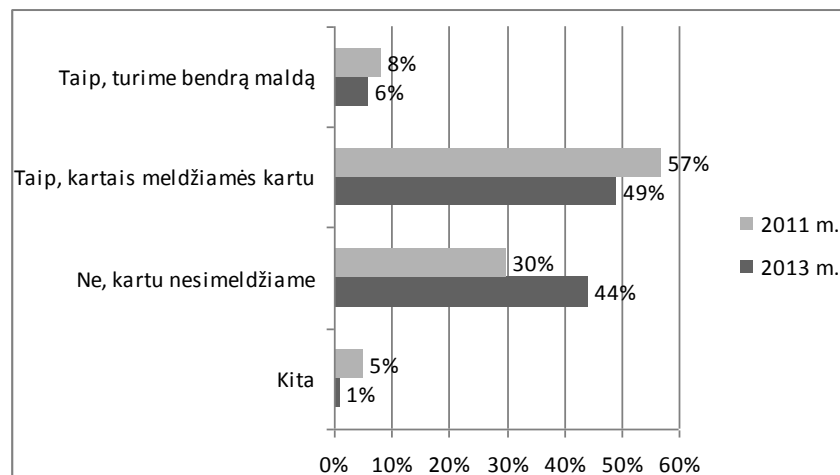
Ankstesni atsakymai leido spėti, jog dauguma respondentų gyvena pagal paprotinės katalikybės įpročius gyvenančių katalikų šeimose. Tai patvirtina ir 6 paveiksle pateikti duomenys.

6 pav. Asmenys, kurie kalba vaikams apie Dievą, tikėjimo dalykus (N=162)

2011-2013 m. rezultatai skiriasi, tačiau nežymiai. Matome, kad daugiausiai respondentams apie Dievą bei tikėjimą kalba tikybės mokytoja ir katechetas. Tik 14% - 16% tiriamųjų teigia, kad tikėjimo klausimais su jais kalbasi tėvai, o juk „*Auklėjimu ir savo asmeninio gyvenimo pavyzdžiu tėvai yra pirmieji Evangelijos skelbėjai vaikams*“ (Oželis, 2003). 11% - 12% tiriamųjų nurodė kunigą, kuris jiems kalba apie Dievą, tikėjimo klausimus. Labai svarbu, kad vaikai ruošdamiesi sakramentams, krikščioniškam gyvenimui, tikėjimo tiesas sužinotų ne vien iš katecheto ar kunigo, bet ir iš tėvų - tikėjimą būtina patirti šeimoje. Nors ir mažas procentas tiriamųjų nurodė senelius ir Krikšto tėvus, džiugu, kad pastarieji jaučia, atsakomybę, rūpestį vykdyti savo pareigą.

Šeimos malda - tai bendra vyro ir žmonos, tėvų ir vaikų malda. Maldos bendrumas yra vaisius ir reikalavimas bendrystės, gautos per Krikštą ir Santuokos sakramentus (Dulskis, 2007). Ar meldžiamasi tiriamųjų vaikų šeimose matome 7 pav.

7 pav. Maldos praktikavimas vaikų šeimose (N=82)

Diagramoje matome 2011-2013 m. kaip pasiskirstė respondentų atsakymai apie maldos praktikavimą šeimoje. Matome, kad 2011 m. kartais meldžiasi 57% respondentų šeimų, tačiau 2013 m. net 8% mažiau šeimų suvienija bendra malda. Dažniausiai - per didžiąsias šventes: Kūčias, Šv. Kalėdas, Šv. Velykas, Vėlines. Keleto vaikų šeimoje kartais yra meldžiamasi vakarais, prie vakarienės stalo, kartu meldžiasi šv. Mišių metu. Galima apgailestauti, kad 14% mažiau nei 2011 m. tiriamųjų kartu nesimeldžia, jų bendra malda nesuvienija net per katalikiškas šventes, nors krikštydami kūdikį tėvai pasižadėjo būti bažnyčia savo vaikams - namų bažnyčia, kurioje auga tikėjimas ir žinios gyvenant kartu šeimoje (Oželis, 2003). Galima pasidžiaugti šeimomis (6% - 8%), kurios turi bendrą šeimos malda, nes „*Mokant vaikus melstis, pagrindinis ir nepakeičiamas elementas yra pavyzdys, gyvas tėvų liudijimas: tik meldamiesi kartu su vaikais, atlikdami savo karališkąją kunigystę, tėvas ir motina pasiekia vaikų širdžių gelmes, palikdami ten pėdsakus, kurių nesugebės ištrinti vėlesni gyvenimo įvykiai*“ (FC, 60). 5% respondentų nurodė, jog meldžiasi vieni ir 1% meldžiasi tik su mama.

Apibendrinant išanalizuotas ir palygintas 2011 -2013 m. vaikų anketas galima teigti, kad rezultatai pasitvirtino jog dviejų metų laikotarpyje mažai kas pakito, tėvai pripažįsta sakramentų reikšmę, tačiau tik maža dalis kalba apie jų reikšmingumą. Tėvai atsiriboja nuo dalyvavimo bažnyčios gyvenime (nors nemaža dalis paauglių norėtų ateiti į šv. Mišias su tėvais. Dažniausiai tiriamųjų šeimose meldžiamasis tik per didžiąsias šventes (Kūčias, šv. Kalėdas, šv. Velykas). 2013 m. 14% padaugėjo šeimų, kuriose visai nesimeldžiama. Tokie rezultatai rodo, kad būtina organizuoti tėvų katechezę bei keisti tėvų vaidmenį vaiko ruošime sakramentams.

2. 3. 2. Tėvų nuomonė apie jų įtraukimą į vaikų rengimą sakramentams analizė

Tyrime dalyvavo 76 respondentai, iš jų (88,2% - mamos ir 11,8% - tėčiai). Tyrime buvo fiksuojamas tiriamųjų amžius, kuris manoma gali turėti ryšį su vaiko religiniu ugdymu ir dalyvavimu vaiko sakramentinėje katechezėje:

- nuo 25m. iki 30m. - 3,9%
- nuo 31m. iki 40m. - 56,6%
- nuo 41m. iki 51m. - 34,6%
- nuo 51m. iki 60m. - 3,9%
- amžiaus nenurodė - 1%

Esminių skirtumų tarp skirtingo tėvų amžiaus grupių į vaiko religinį ugdymą ir įsitraukimą į katechezės procesą neradome.

Siekta išsiaiškinti, ar tėvų manymu, religinis ugdymas turi įtakos vaiko asmenybės ugdymui(si) (žr. 2 lentelė).

2 lentelė

Vaiko religinio ugdymo svarba (N=76)

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Religinis vaiko asmenybės ugdymas	Religijos pagrindai	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Dievo pažinimas</i> ▪ <i>Savęs pažinimas</i> ▪ <i>Malda</i> ▪ <i>Šv. Mišių šventimas</i> ▪ <i>Tikėjimo tiesų pažinimas</i>
	Vertybės	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Nuolankumas</i> ▪ <i>Meilė</i> ▪ <i>Gerumas</i> ▪ <i>Nuolankumas</i> ▪ <i>Užuojauta</i> ▪ <i>Pasitikėjimas</i> ▪ <i>Tikėjimo perdavimas</i>
	Moralinės normos	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Pagarba</i> ▪ <i>Sąžiningumas</i> ▪ <i>Gailestingumas</i> ▪ <i>Rūpestis</i>

Respondentų manymu, religinis ugdymas turi įtakos vaiko asmenybės ugdymui(si), nes ugdo dorines vertybes, formuoja nuolankumą, meilę, gėrį, užuojautą ir kt. bei padeda susiformuoti asmenybės moralinėms normoms. Dauguma respondentų teigė, kad religinis ugdymas vaikui padeda pažinti save, pasaulį bei dieviškąsias dorybės: tikėjimą, viltį, meilę. R. Oželis (2003) rašo, jog pirmoji aplinka, kurią vaikas sąmoningai ima suvokti yra šeima, o pirmieji žmonės, kuriuos pradeda pažinti - tėvai, todėl didžiausia atsakomybė mokant tikėjimo tenka tėvams. Kas tiriamųjų manymu atsakingi už vaiko ruošimą sakramentams atskleidžia 3 lentelė.

3 lentelė

Rengiant vaikus sakramentams atsakingi asmenys (N=76)

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Atsakomybė rengiant vaikus sakramentams	Bažnyčia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Katechetai</i> ▪ <i>Kunigai</i> ▪ <i>Pasauliečiai (parapijiečiai)</i>
	Šeima	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Tėvai</i> ▪ <i>Seneliai</i> ▪ <i>Krikšto tėvai</i>
	Mokykla	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Tikybės mokytojai</i> ▪ <i>Mokytojai (auklėtojai)</i>

Gauti rezultatai rodo, kad atsakomybę rengiant vaikus sakramentams tėvų manymu turi prisiimti šeima, Bažnyčia ir mokykla. Dauguma respondentų pirmoje vietoje paminėjo - tėvus (šeimą), kaip svarbiausius asmenis ruošiant vaiką sakramentams. Todėl labai svarbu, kad vaikas ruošdamasis krikščioniškajam gyvenimui, tikėjimo tiesas sužinotų ne vien iš katecheto ar kunigo, bet ir iš tėvų. Tėvai turėtų būti pirmieji ir pagrindiniai savo vaikų auklėtojai rengiant vaikus sakramentams, o katechetai ir mokytojai atlikti tik pagalbinį vaidmenį, prisidedami prie šeimos vykdomo ugdymo proceso. Mokslinėje literatūroje pabrėžiama, jog didžiausią įtaką vaikų ir paauglių tikėjimui turi tėvų rodomas pavyzdys. Katechetai ir mokytojai atlieką svarbų vaidmenį ruošiant vaikus sakramentams, tačiau jie yra religinės socializacijos agentais (Leitner, Steinbock 1998).

Buvo siekiama išsiaiškinti, kaip respondentai padeda vaikui ruoštis Pirmajai Komunijai ir Sutvirtinimo sakramentui (žr. 4 lentelę)

4 lentelė

Tėvų pagalba rengiant vaiką Pirmajai Komunijai ar Sutvirtinimo sakramentui (N=76)

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Tėvų pagalba rengiant vaikus sakramentams	Motyvacija	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Formuoti krikščionišką mąstyseną ir elgseną</i> ▪ <i>Dalyvauti kartu su vaiku šv. Mišiose</i> ▪ <i>Tėvų gyvas pavyzdys (sakramentų šventimas)</i> ▪ <i>Mokyti maldų</i> ▪ <i>Užduočių paaiškinimas ir atlikimas kartu.</i>

Dauguma respondentų teigė, kad vaikui padėti rengiantis sakramentams svarbiausia yra formuoti krikščionišką mąstyseną ir elgseną, dalyvauti su vaiku šv. Mišiose, taip rodant pavyzdį, mokant maldų bei aiškinant užduotis, kurios buvo užduotos. Tėvų pagalba vaikui bei rodomas pavyzdys yra labai svarbus. Augdamas šeimoje, kurioje praktikuojamas tikėjimas, vaikas į katechezės susitikimus ateis susipažinęs su tikėjimo pradmenimis. Jis galės įsitraukti į sakramentinį gyvenimą ir bendruomenės veiklą. 10% respondentų į šį klausimą neatsakė, galima daryti prielaidą, kad jie vaikui nepadedą ruoštis arba palieka savo pareigą kitiems asmenims (tikybės mokytojui, katechetui, kunigui ir kt.)

Į klausimą ar buvote supažindinti su vaikų sakramentinės katechezės procesu 67,1% respondentų atsakė teigiamai. Tai rodo, kad dauguma tėvų jaučia atsakomybę bei pareigą susipažinti su katechezės tikslais, uždaviniais ir pačiu procesu. Tačiau 32,9 % teigia, kad nesusipažino. Galima daryti prielaidą, kad tėvai patys sau prieštarauja, nes 3 lentelėje, dauguma tėvų paminėjo, kad

rengiant vaikus sakramentams, tėvai yra svarbiausi asmenys, o prasidėjus procesui, tėvai tarsi išnyksta, atsakomybės jausmo nebelieka.

Siekta sužinoti, kaip tėvai buvo supažindinti su vaikų katechezės procesu (žr. 5 lentelėje)

5 lentelė

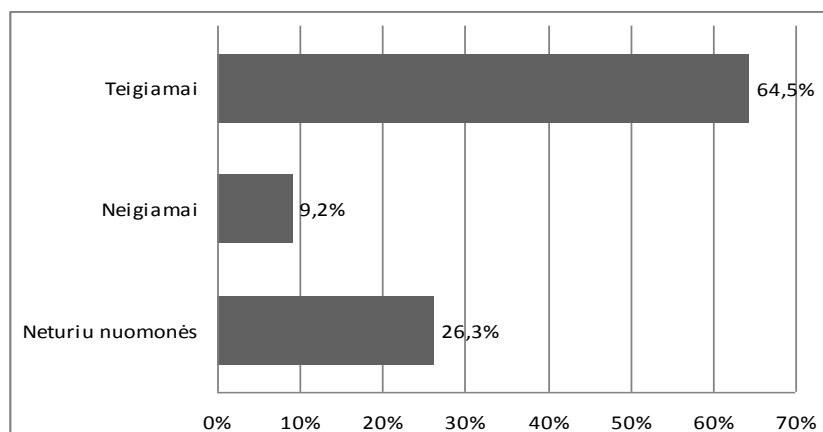
Katecheto supažindinimo būdai su vaikų sakramentinės katechezės procesu (N=51)

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Katechezės proceso būdai	Supažindinimas	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Pirmasis susitikimas</i> ▪ <i>Bendra malda</i> ▪ <i>Supažindinimas su vaikų katechezės procesu, programa</i> ▪ <i>Aptarimas tolimesnės veiklos</i>
	Priemonės	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Informaciniai lapeliai</i> ▪ <i>Pristatymas (IKT)</i>

Kategorija „Katechezės proceso būdai“ apima tokias subkategorijas: supažindinimas, priemonės. Taigi galima teigti, jog katechetai ir tėvai turėjo susitikimą, kurio metu buvo supažindinti su vaikų sakramentinės katechezės procesu, buvo aptariama tolimesnė veikla, išdalijami informaciniai lapeliai. Pirmoji katechetų ir tėvų sąveika lemia tolesnį tėvų norą dalyvauti katechezės veikloje. Galima teigti, kad katecheto pareiga padrąsinti tėvus aktyviai dalyvauti susitikimuose, aiškiai ir tiesiai informuoti tėvus apie savo veiklą, vadovaujantis savanoriškumo principu skatinti tėvus įsijungti į vaikų katechezės veiklą.

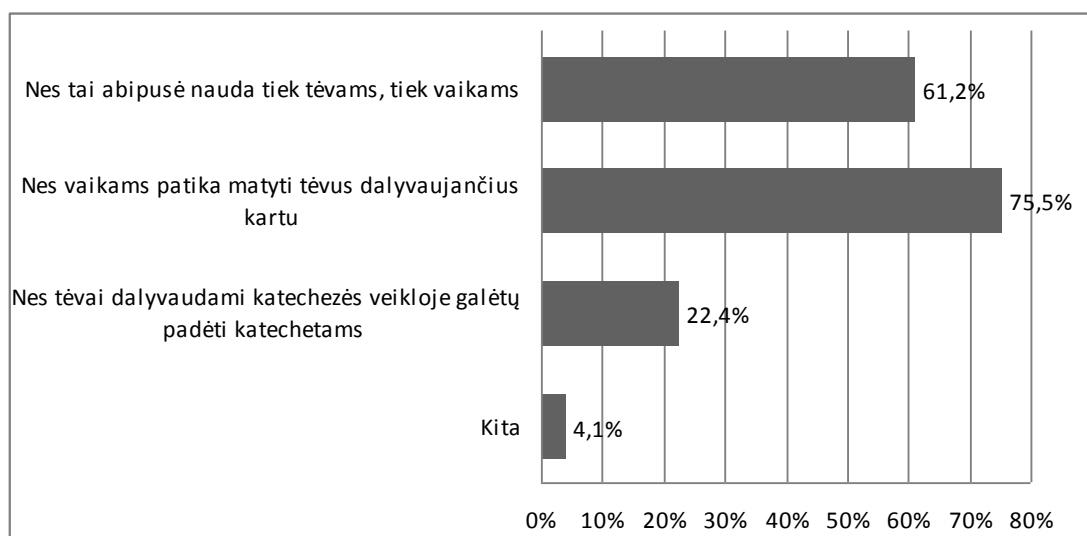
Buvo siekiama sužinoti ar tėvai žino, kaip vyksta vaikų rengimo sakramentams procesas (žr. 6 lentelėje, 4 priede). Gauti rezultatai parodė, jog dauguma tėvų žino, kaip vyksta vaikų katechizavimas. Galima teigti, jog tai rodo, kad tėvai domisi vaiko religiniu ugdymu. Žino kaip vyksta procesas.

Sekančiu klausimu buvo siekiama išsiaiškinti kaip tėvai vertintų dalyvavimą vaikų sakramentinės katechezės procese (žr. 8 pav.). Iš gautų duomenų matyti, jog daugiau nei puse 64,5% respondentų atsakė teigiamai, tai rodo, kad dauguma tėvų norėtų įsijungti į vaikų katechizavimo procesą. 26,3% apklaustųjų teigė, kad neturi nuomonės, nes nėra dalyvavę tokiame procese ir neturi patirties. Galima daryti prielaidą, kad dauguma tėvų, kurie nebuvo supažindinti su vaikų sakramentinės katechezės procesu, neturi nuomonės šiuo klausimu.

8 pav. Tėvų nuomonė, apie jų dalyvimą vaikų sakramentinėje katechezėje (N=76)

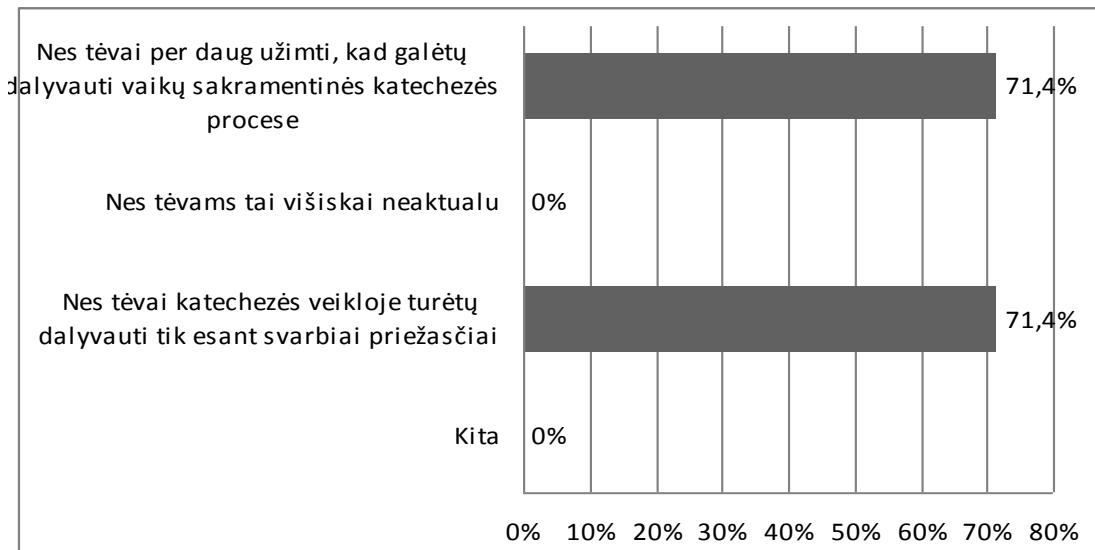
Tėvai atsakę teigiamai turėjo pereiti prie kito klausimo, kuriuo buvo siekiama sužinoti, kodėl savo dalyvimą vaikų sakramentinėje katechezėje vertina teigiamai. Tėvai galėjo pasirinkti jiems tinkančius variantus. Kaip rezultatai pasiskirstė matome 9 pav.

9 pav. Teigiamas tėvų vertinimas (N=49)

Teigiamai atsakę tėvai savo pasirinkimą vertino teigiamai, nes tai abipusė nauda, tiek tėvams tiek vaikams (61,2%), nes vaikams patinka matyti tėvus dalyvaujančius kartu (75,1%). Tėvai sutinka, kad dalyvaudami katechezės veikloje, jie galėtų būti pagalbininkais katechetams (22,4%). 4,1% nurodė savo priežastį: „tikėjimo praktikos vaikai mokosi iš tėvų“.

Tėvai atsakę neigiamai perėjo prie kito klausimo, kuriuo buvo siekiama sužinoti, kodėl jie taip vertina tėvų dalyvimą vaikų sakramentinėje katechezėje, atsakymus galime matyti 10 pav.

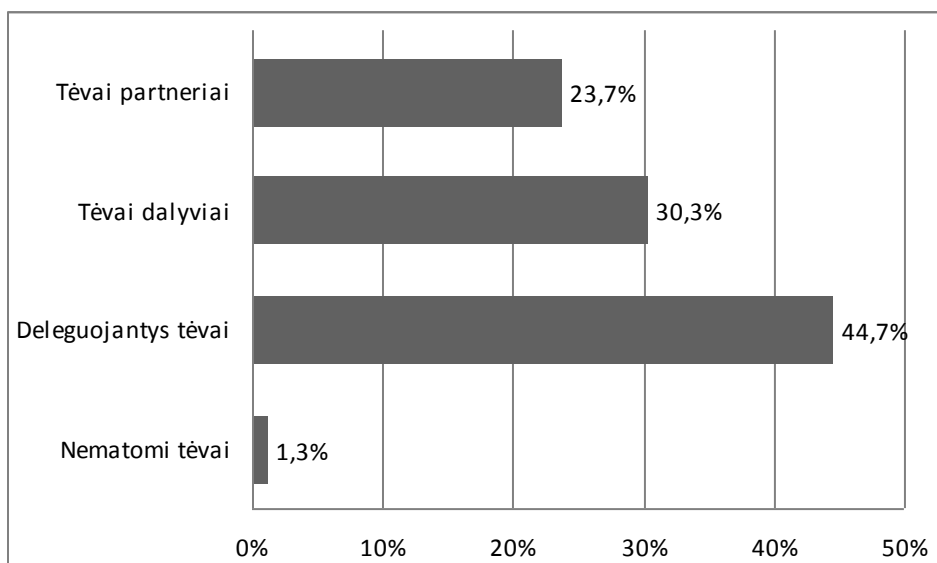

10 pav. Neigiamas tėvų vertinimas (N=7)

8 pav. diagramoje matyti, kad tik 9,2% apklaustų respondentų neigiamai vertina tėvų dalyvavimą. Minėtą savo sprendimą pagrįsdami per dideliu užimtumu, kad galėtų dalyvauti vaikų sakramentinės katechezės procese (71,4%); taip pat esant svarbiai priežasčiai (*pvz.: tėvelių susirinkimui*). Svarbu pažymėti, jog tėvai nepasirinko varianto, kad jiems tai visiškai neaktualu. Tai rodo, kad tėvams svarbus vaiko ruošimas sakramentams, tačiau esant laiko stokai ir užimtumui, tėvai tiesiog negali įsijungti į vaikų sakramentinę katechezę.

Apibendrinant 8 - 10 pav. galima teigti, kad tokie respondentų atsakymai, rodo tėvų atsakomybę už vaiko ruošimą sakramentams ir norą įsijungti į patį procesą. Tėvų dalyvavimas katechezės procese yra naudingas vaikui, tėvams ir katechetui, nes lankydami susitikimuose, dalyvaudami jos veikloje, tėvai daugiau sužinoję apie vaiką, sakramentų svarbumą, rodytų gyvą pavyzdį, bendradarbiautų su katechetu.

Vienas iš reikšmingesnių veiksnių, turinčių įtakos katechizavimui, yra katecheto kaip vadybininko vaidmens atlikimas. Šiame procese svarbu prasmingai įtraukti tėvus, kad jie galėtų būti lygiaverčiais partneriais, gebančiais tapti potencialiais pagalbininkais savo vaikams. Yra žinomi 4 tėvų dalyvavimo vaidmenys. Tėvų vaidmens pasirinkimą atskleidžia 11 pav.

11 pav. Tėvų nuomonė apie vaidmenų pasiskirstymą vaikų sakramentinėje katechezėje (N=76)

Dauguma tėvų 44,7% pasirinktų deleguojančių tėvų vaidmenį, tuo išreišdami atsakomybės jausmą, kad vaikas sąžiningai lankytų visus katechetinius užsiėmimus, atliktų visas užduotis bei dalyvautų šv. Mišiose. Tai rodo, kad tėvai vaiko ruošimą sakramentams palieka katechetams, kurie ir atsakytų už jų vaiko religinį ugdymą.

23,7% respondentų norėtų būti katechetų partneriais ir tokiu būdu įsijungdami į katechezės procesą. Partnerio vaidmenį pasirinkę tėvai norėtų dirbti komandoje su katechetais, vaikais ir jų tėvais, dalyvauti kartu šv. Mišių procese bei organizuoti išvykas, renginius, susitikimus ir kt. Partnerystė suteiktų sąlygas tėvams aktyviai įsijungti ir dalyvauti katechezės veikloje bei kartu su katechetu organizuoti renginius, išvykas ir kt. Taip pat tėvai mielai prisiimtų dalyvių vaidmenį (30,3%), dalyvautų su vaiku šv. Mišiose, organizuojamuose renginiuose, išvykose, susitikimuose. Tik 1,3% tiriamųjų norėtų būti nematomi ir dalyvauti tik vaiko Pirmosios Komunijos ar Sutvirtinimo sakramento šventėje. Nors tėvai 8 pav. 26,3% neturėjo nuomonės ar dalyvautų sakramentinėje katechezėje, tačiau 11 pav. rodo, kad tėvai norėtų pasiskirstyti vaidmenimis taip prisiimdami atsakomybę už vaikus ir įsijungdami į katechezės procesą.

V. Gražienės, M Rimkienės (1993) teigimu, didelis vaidmuo kuriant efektyvia vadybos sistemą tenka tėvams. Todėl galima teigti, kad tėvai turėtų būti skatinami pasirinkti vaidmenis ir įsitraukti į katechezės procesą. Rūpinantis teigiamu tėvų įsitraukimo poveikiu bei siekiant, kad tėvai jaustųsi turintys tam tikrų galių, katechetai galėtų tokius vaidmenis katechezės procese pritaikyti tėvams.

Katechetų darbo veiksmingumas labai priklauso nuo tėvų dalyvavimo katechezės procese. Siekiant tobulinti katechezę, svarbu sužinoti tėvų nuomonę, kas skatintų juos įsijungti aktyviau dalyvauti vaikų katechezės procese. Respondentų nuomonę matome 7 lentelėje.

7 lentelė

Tėvų nuomonė, kas skatintų tėvus aktyviau dalyvauti/ įsijungti į vaikų sakramentinę katechezę (N=76, %)

Atsakymai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesu tikras	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1. Bendravimas ir bendradarbiavimas grupėje su vaikais, jų tėveliais bei katechetais	13,2	44,7	30,3	7,9	3,9
2. Bendradarbiavimas kartu su katechetais organizuojant veiklas, įgyvendinant jas ir religingai ugdant vaiką	21	50	23,8	2,6	2,6
3. Konsultavimas svarbiais vaiko religinio ugdymo klausimais	18,4	63,2	10,5	5,3	2,6
4. Organizuojami tėvų susitikimai, konferencijos	7,9	31,6	55,3	3,9	1,3
5. Individualūs pokalbiai su katechetais	15,8	42,1	39,5	1,3	1,3
6. Dalyvavimas bendruose renginiuose, šventėse, išvykose, šeimų stovyklose	14,5	51,3	31,6	-	2,6
7. Bendras šeimų dalyvavimas šv. Mišiose	30,3	57,9	9,2	1,3	1,3
8. Bendros užduoties pateikimas, kurią reikėtų atlikti kartu su vaiku namuose	11,8	34,2	46,1	2,6	5,3
9. Lankstinuku pateikimas, kuriuose būtų nurodytos visos galimybės įsitraukti į vaikų ruošimą sakramentams	15,8	53,9	26,4	2,6	1,3
10. Puikūs bendradarbiavimo santykių kūrimas su katechetais	21	59,2	18,5	-	1,3
11. Užsiėmimų vedimas kartu su katechetu, kuriuose galėtumėte paliudyti savo tikėjimą	5,3	39,5	40,8	10,5	3,9
12. Informacija apie tėvų katechezės programų ir įsitraukimo reikšmingumą	9,2	31,6	54	3,9	1,3
13. Metodinės rekomendacijos, kuriose būtų pateikta susitikimų temos, tikslas bei aprašymas	6,6	43,4	42,1	5,3	2,6
14. Galimybė dirbti komandoje	13,2	34,2	42,1	3,9	6,6
15. Galimybė diskutuoti ir išsakyti savo nuomonę	15,8	38,2	38,2	3,9	3,9
16. Galimybė įgyti planavimo ir organizavimo kompetencijų	9,2	23,7	50	11,8	5,3
17. Gebėjimas bendradarbiauti ir dirbti komandoje	13,82	43,4	34,2	6,6	2,6
18. Kita (įrašykite)			-		

Dauguma respondentų atsakymų pasiskirsto ties vertinimo skale „visiškai sutinku“ ir „sutinku“. Didžioji dalis respondentų teigia, kad įsijungti į sakramentinę katechezę skatintų

bendradarbiavimas kartu su katechetais organizuojant veiklas, įgyvendinant jas ir religingai ugdant vaiką. Daugiau nei pusė tėvų įsitrauktų į vaikų ruošimą sakramentams, jeigu būtų puikūs bendradarbiavimo santykiai su katechetais bei bendras visų šeimų dalyvavimas šv. Mišiose. Galima teigti, kad tėvai norėtų aktyviau bendrauti ir bendradarbiauti, organizuoti veiklas katechezės proceso dalyviams, kad visi jaustųsi esą lygiaverčiai komandos nariai, siekiantys numatytų tikslų. Anot A. Juodaitytės (2001), tėvų dalyvavimas suteiktų jiems kaip subjektams galimybę tapti aktyviais vaikų ugdymo dalyviais ir realizuoti save bendruomeniškumo, bendros veiklos aplinkoje.

Ties skale „nesu tikras“ matome, kad respondentai (50%) nėra tikri ar įsijungdami į vaikų sakramentinę katechezę, galėtų įgyti planavimo ir organizavimo kompetencijų. Tačiau pasirinkdami partnerio vaidmenį, tėvai bendraudami ir bendradarbiaudami aktyviai ir sistemingai dalyvautų katechezės procese, kuriame būtų ugdomos planavimo ir organizavimo kompetencijos.

Tyrimo metu išsiaiškinta, kaip pasikeistų katechezės procesas dalyvaujant tėvams, rezultatus matome 8 lentelėje. lentelė

8 lentelė

Tėvų nuomonė apie tai, kaip pasikeistų katechezės procesas dalyvaujant tėvams (N=76, %)

Atsakymai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesu tikras	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1. Tėvai ir katechetai dirbtų vienoje komandoje	10,5	43,4	38,2	5,3	2,6
2. Tėvai galėtų prisiimti vaidmenis	7,9	30,3	50	11,8	-
3. Tėvai žinotų katechezės tikslus, uždavinius, procesą	28,9	59,2	10,6	1,3	-
4. Tėvai ir katechetai pasiskirstytų atsakomybę	21	34,3	40,8	3,9	-
5. Tėvai ir katechetai turėtų bendrus tikslus ir uždavinius	17,2	53,9	25	2,6	1,3
6. Tėvai ir katechetai galėtų būti lygiaverčiais partneriais	14,5	25,6	38,2	7,8	3,9
7. Tėvai taptų potencialūs pagalbininkai savo vaikams	25	35,5	36,8	-	2,6
8. Tėvai būtų ne tik šventės dalyviai bet vaikų sakramentinės katechezės dalyviai.	21	52,6	19,8	6,6	-
Kita (įrašykite)			-		

Pateikti atsakymai atskleidžia, jog katechezės procesas pasikeistų, jeigu tėvai tiksliai žinotų katechezės tikslus, uždavinius ir patį procesą, kurie galėtų daryti įtaką jų pasirinkimui aktyviau dalyvauti kartu su vaiku katechezės programoje. Taigi galima teigti, jog tarp šių dviejų vaiko ugdytinių plėtotųsi bendradarbiavimo principai, kurie skatintų mokyti vieniems iš kitų. Vis dėlto pastebėti tėvų nuomonių prieštaravimai (žr. 11 pav.), kurie rodo, jog tėvai noriai prisiėmė

vaidmenis, tačiau 8 lentelės tyrimo duomenys rodo, jog pusė tėvų, nėra įsitikinę, ar vaidmenų pasiskirstymas darytų įtaką katechezės procesui. Respondentai nėra tikri 38,2%, kad galėtų su katechetais būti lygiaverčiais partneriais. Tačiau respondentai sutinka, kad procesas pasikeistų dalyvaujant abiems pusėms.

Tėvams buvo pateiktas atviro tipo klausimas, kurio tikslas sužinoti tėvų nuomonę kaip pagerinti/ tobulinti įsitraukimą į vaikų katechezės procesą. Tėvų nuomone, reikėtų: „aktyvesnio tėvų informavimo, pakvietimo, bendrų popiečių, išvykų, susibūrimų, tarpusavio supratimo, palaikymo, pagarbos. Taip pat vienas iš labai svarbių tarpusavio bendravimo ir bendradarbiavimo aspektų, dalyvavimas bendruomenės šv. Mišiose, gebėjimas dirbti komandoje“.

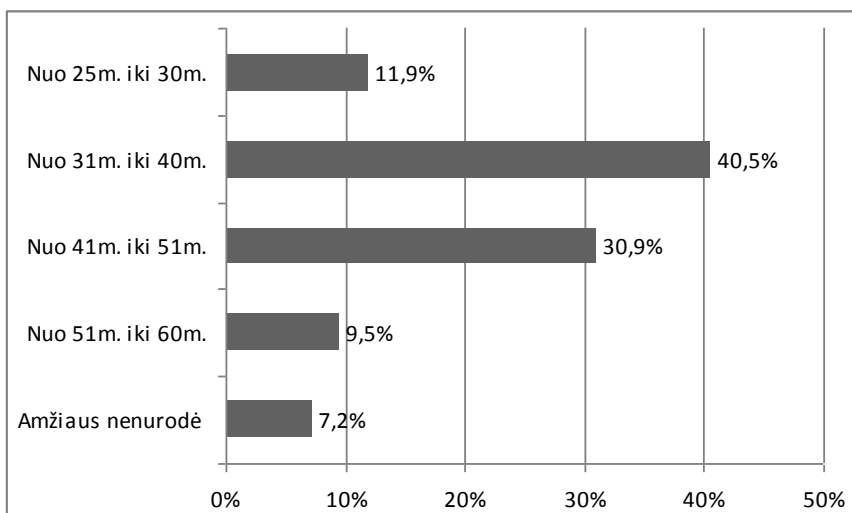
Apibendrinant išanalizuotas tėvų anketas galima teigti, kad:

- *Tėvai sutinka, jog religinis ugdymas turi įtakos vaiko asmenybės ugdymui(si), nes ugdo dorines vertybes, formuoja nuolankumą, meilę, gėrį, užuojautą ir kt.*
- *Rengiant vaikus sakramentams atsakomybę, pirmiausia turi prisiimti tėvai, po to Bažnyčia ir mokykla.*
- *Rengiant vaikus sakramentams svarbiausia yra formuoti krikščionišką mąstyseną ir elgseną, dalyvauti su vaiku šv. Mišiose, mokytį maldų, padėti atlikti užduotis. 10% respondentų į šį klausimą neatsakė, taigi galima daryti prielaidą, kad jie vaikui nepadedą ruoštis arba palieka savo pareigą kitiems asmenims (tikybos mokytojui, katechetui, kunigui ir kt.)*
- *67,1% tėvų pirmo susitikimo su katechetu metu, susipažino su katechezės tikslais, uždaviniais ir procesu, likusi dalis (32,9%) nedalyvavo susitikime.*
- *Tėvų dalyvavimą sakramentinėje katechezėje 64,5% tėvų vertina teigiamai, 26,3% neturi nuomonės ir 9,2% neigiamai.*
- *44% tėvų pasirinktų deleguojančių tėvų vaidmenį, 23,7% norėtų būti partneriai su katechetais, 30,3% - dalyviai ir 1,3% nematomi tėvai.*
- *Dalį tėvų įsijungti į katechezės programą skatintų bendradarbiavimas kartu su katechetais organizuojant veiklas, įgyvendinant jas ir religingai ugdant vaiką. Daugiau nei pusė tėvų įsitrauktų į vaikų ruošimą sakramentams, jeigu būtų puikūs bendradarbiavimo santykiai su katechetais bei bendras visų šeimų dalyvavimas šv. Mišiose. 50% tėvų nėra tikri ar įsijungdami į vaikų sakramentinę katechezę, galėtų įgyti planavimo ir organizavimo kompetencijų.*

- *Dalis tėvų teigia, kad katechezės procesas pasikeistų, jeigu tėvai tiksliai žinotų katechezės tikslus, uždavinius ir patį procesą, kurie galėtų daryti įtaką jų pasirinkimui aktyviau dalyvauti kartu su vaiku katechezės programoje.*
- *Tėvų manymu, katechezės procesą būtų galima pagerinti, jeigu tėvai būtų aktyviau informuojami, organizuojamos įvairios išvykos, bendros popietės ir kt. Taip pat vienas iš labai svarbių tarpusavio bendravimo ir bendradarbiavimo aspektų - dalyvavimas bendruomenės šv. Mišiose, gebėjimas dirbti komandoje.*

2.3.3. Katechetų nuomonė apie tėvų įtraukimą į vaikų sakramentinės katechezės rengimo procesą analizė

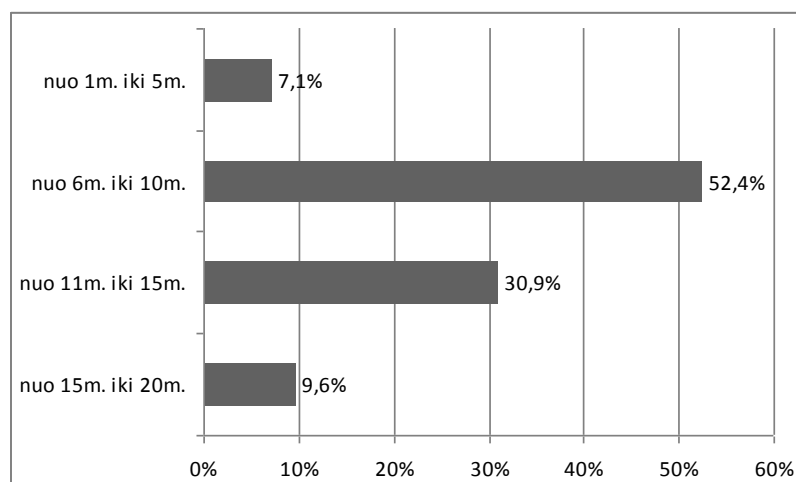
Tyrimo dalyvavo 42 respondentai, iš jų 90,5% moterys - katechetės ir 9,5% vyrai - katechetai. Tyrime buvo fiksuojamas tiriamųjų amžius, kuris pasiskirstė labai įvairiai, todėl amžius buvo suskirstytas į blokus (žr. 12 pav.)

12 pav. **Katechetų amžiaus pasiskirstymas (N=42)**

Iš pateikto paveikslo matome, kad daugelio (40,5%) tyrime dalyvavusių katechetų amžius yra nuo 30 iki 40 metų.

Tyrimo metu buvo fiksuojamas katechetų darbo stažas, kuris kaip manoma turi įtakos vaiko ruošimui sakramentams. (žr. 13 pav.)

13 pav. Katechetų pasiskirstymas pagal katecheto darbo stažą (N=42)

Anketoje katechetams kaip ir tėvams, buvo pateiktas atviras klausimas „*kaip tėvai galėtų padėti vaikui rengiantis sakramentams*“. Katechetų atsakymai nedaug skyrėsi nuo tėvų (žr. 9 lentelėje)

9 lentelė

Tėvų pagalba rengiant vaiką Pirmajai Komunijai ar Sutvirtinimo sakramentui (N=42)

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Tėvų pagalba rengiant vaikus sakramentams	Motyvacija	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Formuoti krikščionišką mąstyseną ir elgseną</i> ▪ <i>Dalyvauti kartu su vaiku šv. Mišiose</i> ▪ <i>Tėvų gyvas pavyzdys (sakramentų šventimas)</i> ▪ <i>Maldos praktika namuose</i> ▪ <i>Šv. Rašto skaitymas</i>

Dauguma katechetų teigė, kad tėvai galėtų kartu su vaiku dalyvauti šv. Mišiose, namuose praktikuoti maldą ir Šv. Rašto skaitymą, padėti mokytis tikėjimo tiesų ir kt. Katechetų teigimu, tėvų pagalba vaikui bei rodomas pavyzdys yra svarbus vaiko religinės raidos veiksnys. Apibendrinus tėvų ir katechetų atsakymus, galima teigti, kad tėvų vaidmuo vaiko religiniame švietime yra esminis ugdant tikėjimą. Tėvai yra pirmieji evangelizuotojai, formuojantys krikščionišką mąstyseną ir elgseną.

Tyrime buvo norima sužinoti, kokiais etapais ir kur vyksta vaikų sakramentinė katechezė. Gauti atsakymai leido sužinoti, kad vaikų sakramentinė katechezė vyksta parapijos namuose - bažnyčioje. Vaikų sakramentinė katechezė prasideda nuo spalio mėnesio iki gegužės pabaigos. Vaikai kiekvieną

sekmadienį privalo dalyvauti šv. Mišiose. Katechezės pamokos vaikams vyksta du kartus per mėnesį (katechetų darbo laikas skirtingas).

Buvo norima išsiaiškinti, su kokiais problemomis, vykdydami vaikų sakramentinę katechezę, susiduria katechetai (žr. 10 lentelę).

10 lentelė

Problemos su kuriomis susiduria katechetai vykdant vaikų katechezę (N=42)

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Pagrindinės problemos vykdant vaikų katechezę	Tėvų sąmoningumo trūkumas.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tėvų atsiribojimas nuo katechezės proceso ▪ nenoras bendradarbiauti ▪ noras tik "sutvarkyti" vaiką ▪ pavyzdžio trūkumas
	Vaikų motyvacijos stoka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vaikų užimtumas - popamokinė veikla ▪ sakramentų reikšmės nesuvokimas
	Tėvų tikėjimo praktikos trūkumas	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedalyvavimas kartu su vaiku šv. Mišiose ▪ Maldos nepraktikavimas namuose

Matome, jog vykdant vaikų sakramentinę katechezę, katechetai susiduria su įvairiomis problemomis: tėvų sąmoningumo trūkumu, nenoru bendradarbiauti, tėvų tikėjimo praktikos trūkumu bei vaikų motyvacijos stoka. Vykdamas vaikų sakramentinę katechezę didžiausia problema yra tėvų abejingumas, įsipareigojimo bendradarbiauti stoka. Taip pat šeimų nedalyvavimas kartu su vaiku šv. Mišiose. Katechetai teigia, kad dalis tėvų stengiasi dalyvauti, tačiau daugelis jų nežino, kaip elgtis, ką atsakyti ir t.t., jie jaučiasi nepatogiai. Nemažai tėvų mano, kad dalyvavimas sekmadienio liturgijoje apskritai nebūtinai – "jie atveža vaiką iki bažnyčios, palieka, o po valandos pasiima".

Į klausimą ar supažindinate tėvus su vaikų sakramentinės katechezės procesu, visi katechetai atsakė teigiamai (100%). Tai rodo, kad katechetai organizuoja tėvų susirinkimą parapijos namuose - bažnyčioje, kurio metu tėvus supažindina su bendra katechezės ruošimo tvarka.

Kokiais būdais katechetai siekia įtraukti tėvus į vaikų katechizavimo procesą matome 12 lentelėje.

12 lentelė

Tėvų įtraukimo į katechezę būdai (N=42)

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Tėvų įtraukimo būdai	Aktyvi pagalba katechetams	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dalyvavimas katechezės pamokėlėse ▪ Dalyvavimas su vaiku šv. Mišiose ▪ Individualūs pokalbiai išskylant problemoms
	Informacija	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Informaciniai lapeliai ▪ el. laiškai ▪ sms pranešimai

12 lentelės rezultatai atskleidžia, kad katechetai stengiasi įtraukti tėvus į vaikų sakramentinės katechezės procesą, kviesdami tėvus dalyvauti šv. Mišiose, informuodami apie katechezės proceso eigą. Katechetų teigimu, tėvų įtraukimo metodas būtų sėkmingas, jeigu ir katechetai, ir tėvai kartu ieškotų sprendimų, kaip pagerinti vaikų katechezę.

Katechetų buvo klausama, ar sutiktų siekdami užtikrinti katechezės proceso sistemingumą, panaudotų veiklos žingsnius, įtraukiančius tėvus į katechezės procesą. Atsakymai pateikti 13 lentelėje.

13 lentelė

Veiklos žingsniai įtraukiant tėvus į katechizavimo procesą (N=42,%)

Atsakymai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesu tikras	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1. <i>Pirmas žingsnis</i> – individualių šeimos skirtumų ir bendrumų pažinimas	16,6	76,2	7,2	-	-
2. <i>Antrasis</i> – bendradarbiavimo santykių su tėvais kūrimas. Šiame etape svarbūs geri komunikaciniai įgūdžiai	14,3	69	16,7	-	-
3. <i>Trečiasis</i> – sąveikos su tėvais kūrimas t.y. pakvietimas? tėvus bendradarbiauti.	33,3	66,7	-	-	-
4. <i>Ketvirtasis</i> – darbo su šeima individualizavimas	30,9	50	19,1	-	-
5. <i>Penktasis</i> – bendradarbiavimo santykių vertinimas	26,2	54,8	11,9	7,1	-

Iš lentelės matome, kad katechetai panaudotų minėtus bendradarbiavimo ir partnerystės su tėvais žingsnius katechezės procese. Katechetai sutinka, kad reikėtų pažinti šeimos skirtumus ir panašumus. Juos pažinus kurti bendradarbiavimo santykius, ieškoti sąveikos galimybių. Galima būtų teigti, kad tokie žingsniai link bendradarbiavimo ir partnerystės su tėvais, siekiant tobulinti katechezės procesą vadybiniu aspektu, būtų naudingi.

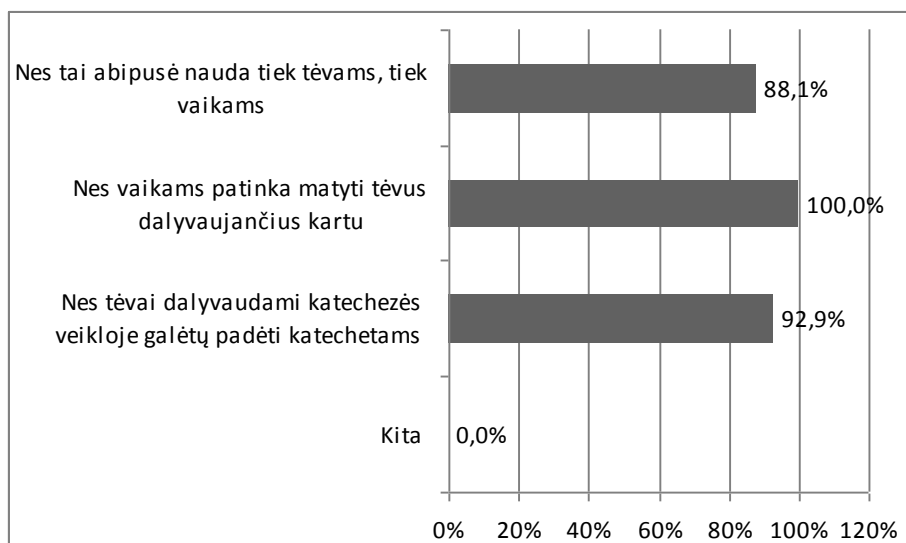
Vienas iš reikšmingesnių veiksnių, turinčių įtakos katechizavimui, yra katecheto, kaip vadybininko vaidmens atlikimas, kurio procese svarbu prasmingai įtraukti tėvus, kad jie galėtų būti lygiaverčiais partneriais, gebančiais tapti potencialiais pagalbininkais savo vaikams. 14 lentelėje katechetai išreiškia savo nuomonę apie tėvų vaidmenų taikymą katechezės procese.

Katechetų nuomonė apie vaidmenų taikymą vaikų sakramentinėje katechezėje (N=76,%)

Atsakymai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesu tikras	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Tėvai partneriai - aktyviai įsijungiantys į katechezės procesą, parapijos gyvenimą, šv. Mišių šventimą, bendradarbiaujantys su katechetais, organizuojantys išvykas, renginius, susitikimus ir kt.	64,3	35,7	-	-	-
Tėvai dalyviai - dalyvaujantys su vaiku šv. Mišiose, organizuojamuose renginiuose, šventėse, išvykose susitikimuose	73,8	26,2	-	-	-
Deleguojantys tėvai - pasirūpinantis, kad vaikais sąžiningai dalyvautų užsiėmimuose, šv. Mišiose	-	9,5	16,7	52,4	21,4
Nematomi tėvai - dalyvaujantys tik vaiko Pirmosios Komunijos ir Sutvirtinimo sakramento šventėje	-	9,5	19,1	40,5	30,9

Duomenys atskleidė, jog katechetai sutiktų, kad katechizavimo procese tėvai prisiimtų vaidmenis. Lentelėje pateikti duomenys rodo, jog katechetai norėtų, kad tėvai katechezės procese atliktų partnerio ir dalyvio vaidmenis. Pasiskirstę vaidmenimis tėvai galėtų aktyviai įsijungti į katechezės procesą, parapijos gyvenimą, šv. Mišių šventimą, bendradarbiauti su katechetu, padėti organizuoti išvykas, popietes, dalyvauti susitikimuose, šventėse. Pasiskirstę vaidmenimis dalyvaujantys tėvai turėtų gauti informaciją ir jaustis darą tam tikrą įtaką. Taip pat tokių vaidmenų pasiskirstymas ugdytų atsakomybės jausmą. Vaidmenų pasiskirstymas būtų puiki pagalba katechetui, o taip pat teiktų naudą tėvams bei vaikams.

Sekančiu klausimu buvo siekiama išsiaiškinti kaip katechetai vertintų tėvų dalyvavimą vaikų sakramentinės katechezės procese. Gauti rezultatai parodė, kad visi katechetai (100%) vertina teigiamai. Pažymėję teigiamą variantą katechetai turėjo pereiti prie kito klausimo, kuriuo buvo siekiama sužinoti, kodėl vertina teigiamai. Katechetai galėjo pasirinkti jiems tinkančius variantus. Kaip rezultatai pasiskirstė matome 14 pav.

14 pav. **Teigiamas tėvų vertinimas (N=42)**

Katechetai tėvų dalyvavimą vaikų sakramentinėje katechezėje vertina teigiamai, nes tėvai gali daugiau sužinoti apie vaikų ruošimą sakramentams ir mano, jog tai teikia abipusę naudą tiek vaikams, tiek ir jų tėvams (88,1%). Taip pat katechetai sutinka, kad vaikams patiktų matyti tėvus dalyvaujančius kartu (100%), tėvai dalyvaudami katechezės veikloje, galėtų būti pagalbininkais katechetams (92,9%),

Yra įvairių būdų kaip skatinti tėvus dalyvauti/įsijungti į vaikų sakramentinę katechezę. Kas skatintų tėvus įsijungti į vaikų katechezės procesą, katechetų nuomone matome 15 lentelėje.

**Katechetų nuomonė, kas skatintų tėvus aktyviau dalyvauti/ įsijungti
į vaikų sakramentinę katechezę (N=76, %)**

Atsakymai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesu tikras	Nesutinku
1. Bendravimas ir bendradarbiavimas grupėje su vaikais, jų tėveliais bei katechetais	61,9	38,1	-	-
2. Bendradarbiavimas kartu su katechetais organizuojant veiklas, įgyvendinant jas ir religingai ugdant vaiką	76,2	23,8	-	-
3. Konsultavimas svarbiais vaiko religinio ugdymo klausimais	21,4	45,2	33,4	-
4. Organizuojami tėvų susitikimai, konferencijos	33,3	61,9	4,8	-
5. Individualūs pokalbiai su katechetais	35,7	47,6	16,7	-
6. Dalyvavimas bendruose renginiuose, šventėse, išvykose, šeimų stovyklose	45,2	54,8	-	-
7. Bendras šeimų dalyvavimas šv. Mišiose	42,9	57,1	-	-
8. Bendros užduoties pateikimas, kurią reikėtų atlikti kartu su vaiku namuose	16,7	30,9	52,4	-
9. Lankstinuku pateikimas, kuriuose būtų nurodytos visos galimybės įsitraukti į vaikų ruošimą sakramentams	59,5	40,5	-	-
10. Puikūs bendradarbiavimo santykių kūrimas su katechetais	50	40,5	9,5	-
11. Užsiėmimų vedimas kartu su katechetu, kuriuose galėtumėte paliudyti savo tikėjimą	21,4	33,3	45,3	-
12. Informacija apie tėvų katechezės programų ir įsitraukimo reikšmingumą	30,9	59,5	9,6	-
13. Metodinės rekomendacijos, kuriose būtų pateikta susitikimų temos, tikslas bei aprašymas	64,3	35,7	-	-
14. Galimybė dirbti komandoje	26,2	52,4	21,4	-
15. Galimybė diskutuoti ir išsakyti savo nuomonę	21,4	54,8	23,8	-
16. Galimybė įgyti planavimo ir organizavimo kompetencijų	23,8	47,6	28,6	-
17. Gebėjimas bendradarbiauti ir dirbti komandoje	28,6	19	54,4	-
18. Kita (<i>įrašykite</i>)	-			

Dauguma respondentų atsakymų pasiskirsto ties vertinimo skale „visiškai sutinku“ ir „sutinku“. Palyginus katechetų ir tėvų atsakymus matyti daug sutapimų. Dauguma tėvų ir katechetų sutinka, kad tėvus skatintų įsijungti į sakramentinę katechezę bendradarbiavimas kartu su katechetais: organizuojant veiklas, įgyvendinant jas ir religingai ugdant vaiką. Taip pat katechetai ir tėvai mano, kad daugiau tėvų įsitrauktų į katechezės procesą, jeigu būtų puikūs bendradarbiavimo santykiai su katechetais, bei bendras visų šeimų dalyvavimas šv. Mišiose. Gerų santykių pagrindas – bendravimas, kuris sukuria abipusį pasitikėjimą. Katechetai, kaip ir tėvai nėra tikri, kad bendra užduotis su vaiku namuose, būtų puikus žingsnis link įsitraukimo. Katechetų ir tėvų bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo noro, atsakingumo už vaiko religinį ugdymą.

Reikia ieškoti būdų, kaip pagerinti vaikų sakramentinės katechezės procesą. Katechetams rekomenduotina gerinti tėvų dalyvavimą/įsitraukimą. Kokiais būdais katechetai gali siekti gerinimo strategijos nurodoma 16 lentelėje.

16 lentelė

Būdai, kuriais katechetai siektų pagerinti tėvų dalyvavimo katechezėje vadybine strategija (N=42,%)

Atsakymai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesu tikras	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1. Tėvai ir katechetai galėtų pasiskirstyti atsakomybe	33,3	42,9	23,8	-	-
2. Taikytumėte veiklos žingsnius	33,3	54,8	11,9	-	-
3. Leistumėte tėvams pasirinkti vaidmenis	33,8	66,2	-	-	-
4. Pateiktumėte informacija nurodytiems vaidmenims	30,9	47,7	21,4	-	-
5. Nurodytumėte, kokiai veiklai koks vaidmuo priklauso	23,8	64,3	11,9	-	-
6. Parašytumėte programą tėvų katechezei	33,3	50	16,7	-	-
Kita (įrašykite)	-				

Lentelėje matome, kad katechetų atsakymai pasiskirsto ties vertinimo skale „visiškai sutinku“, „sutinku“ ir „nesu tikras“. Katechetai siektų pagerinti katechezės vadybinę strategiją tokiais būdais: pasiskirstydami atsakomybėmis, taikydami veiklos žingsnius įtraukiant tėvus į procesą, pateikdami informaciją apie tėvų vaidmenis sakramentinėje katechezėje.

Kad bendradarbiavimas tarp katechetų ir tėvų būtų efektyvus, svarbu numatyti veiklas, kurias būtina atlikti. Kokias veiklas siektų atlikti katechetai, norėdami įtraukti tėvus matome 17 lentelėje.

Katechetai siekiant įtraukti tėvus privalėtų atlikti tokias papildomas veiklas (N=42,%)

Atsakymai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesu tikras	Nesutinku
1. Plačiau supažindinti tėvus su sakramentais, kuriems rengiami jų vaikai	80,9	19,1	-	-
2. Padėti tėvams atsakyti į vaikams kylančius klausimus	66,7	33,3	-	-
3. Siekti, kad tėvai jaustųsi turintys tam tikrų galių vaikų ruošime sakramentams	80,9	19,1	-	-
4. Organizuoti susitikimus, kuriuose būtų aptariamos įvairios aktualios temos ir problemos	66,7	33,3	-	-
5. Padėti tėvams pažinti Katalikų Bažnyčios mokymą (arba gilinti jau turimas žinias)	76,2	23,8	-	-
6. Skatinti šeimas įsijungti į Bažnyčios bendruomenę	100	-	-	-
7. Padėti tėvams suprasti, kaip svarbu dalintis tikėjimu šeimoje	47,6	52,4	-	-
8. Paskatinti tėvus, kad jie nuolat ugdytų ir palaikytų savo vaikų religinį gyvenimą	71,4	28,6	-	-
8. Suorganizuoti vakarą tėvams, kurie padėjo sėkmingai įgyvendinti vaikų sakramentinės katechezės programą	66,8	16,6	16,6	-
9. Kita (<i>įrašykite</i>)	-			

Gauti rezultatai rodo, kad katechetai siektų atlikti visas lentelėje pateiktas veiklas, padedančias įtraukti tėvus. Katechetai sutinka, kad reikia nuolatinio ir tinkamo tėvų informavimo, susitikimų organizavimo, kurių metu būtų aptartos galimybės ir iškylančios problemos. Taip pat katechetai sutinka, kad tėvams svarbu padėti pažinti Katalikų Bažnyčios mokymą bei skatinti įsijungti į Bažnyčios bendruomenę, parapijos gyvenimą. 16,6% katechetų nėra tikri, kad suorganizuotų vakarą tėvams, kurie padėjo sėkmingai įgyvendinti vaikų sakramentinės katechezės programą. Tačiau likusieji sutinka, kad tai svarbu, siekiant abipusės partnerystės, nes tėvai jausis svarbūs, pagerbti, bus įvertintas jų darbas, pastangos. Sėkmė katechezės procese priklausys nuo katecheto, jo pasirengimo bei gebėjimų, bendradarbiavimo būdų ir formų pasirinkimo ir nuo tėvų noro, atsakingumo už vaiko religinį ugdymą.

Šeimos ir katechetų bendradarbiavimo modelyje galima būtų išskirti dvi sėkmingam bendradarbiavimui būtinas sąlygas: nuolatinį ir aiškų abipusį ryšį bei įvairialypius bendradarbiavimo būdus.

Apibendrinant išanalizuotas katechetų anketas galima teigti, jog:

- *Tėvų vaidmuo vaiko religiniame švietime yra esminis ugdant tikėjimą. Tėvai turėtų būti pirmieji evangelizuotojai formuojantys krikščionišką mąstyseną bei elgseną.*

- *Vykdamt vaikų sakramentinę katechezę, susiduriama su šiomis problemomis: tėvų sąmoningumo trūkumas, tėvų tikėjimo praktikos ir bendradarbiavimo stoka bei vaikų motyvacijos stoka.*
- *Katechetai stengiasi įtraukti tėvus į vaikų sakramentinės katechezės procesą, kviesdami tėvus dalyvauti šv. Mišiose, nuolat informuodami apie proceso eigą.*
- *Bendradarbiavimo santykių kūrimas ir sąveikos galimybių ieškojimas turėtų būti vykdomi individualių šeimos skirtumų bei bendrumų pažinimo pagrindu. Minėtieji žingsniai būtų naudingi tobulinant katechezės procesą vadybiniu aspektu.*
- *Tėvai, atlikdami partnerio ar dalyvio vaidmenis, galėtų aktyviai įsijungti į katechezės procesą, parapijos gyvenimą, šv. Mišių šventimą, bendradarbiavimą su katechetu ir kt. Tokiu būdu būtų teikiama trejopa nauda: tėvai ne tik gautų informaciją apie katechizavimo proceso eigą, bet ir galėtų daryti įtaką minėtajam procesui; vaikams būtų skatinama motyvacija; katechetui būtų suteikiama pagalba.*
- *Katechetai tėvų dalyvavimą vaikų sakramentinėje katechezėje vertina teigiamai.*
- *Tėvai ir katechetai sutinka, kad tėvų ir katechetų bendradarbiavimas – tai stimulus, skatinantis tėvus įsitraukti į sakramentinės katechezės procesą. Svarbu pažymėti, jog sėkmingas bendradarbiavimas priklauso nuo noro bei atsakingumo už vaiko religinį ugdymą.*
- *Katechetai siektų pagerinti katechezės vadybinę strategiją tokiais būdais: pasiskirstant atsakomybėmis, taikant veiklos žingsnius, įtraukiančius tėvus į procesą bei pateikiant informaciją apie tėvų vaidmenis sakramentinėje katechezėje.*
- *Šeimos bei katechetų bendradarbiavimo modelyje galima būtų išskirti dvi sėkmingam bendradarbiavimui būtinas sąlygas: nuolatinį ir aiškų abipusį ryšį bei įvairialypius bendradarbiavimo būdus.*

2.3.4. Tėvų dalyvavimo įtraukimo į vaikų sakramentinę katechezę vadybinio modelio konstravimas

Atlikus mokslo šaltinių bei empirinio tyrimo analizę, buvo sukonstruotas tėvų dalyvavimo įtraukimo į vaikų sakramentinę katechezę vadybinis modelis. Minėtas modelis galėtų daryti teigiamą įtaką tėvų įsitraukimui į vaikų sakramentinės katechezės procesą.

Vienas svarbiausių aspektų siekiant įtraukti tėvus į vaikų sakramentinę katechezę – tai bendravimo ir bendradarbiavimo tobulinimas. Katechetai ir tėvai turėtų vienyti bendrai sąveikai ir

misijai. Remiantis S. Ališauskiene (2005), pateikiami bendradarbiavimo ir partnerystės su tėvais konstravimo žingsniai, į kuriuos turi orientuotis katechezės vadovai, siekdami tobulinti bendradarbiavimą su tėvais vadybiniu aspektu:

pirmas žingsnis – individualių šeimos skirtumų ir bendrumų pažinimas;

antras – bendradarbiavimo santykių su tėvais kūrimas (šiam etape svarbūs geri komunikaciniai įgūdžiai);

trečias – sąveikos su tėvais kūrimas, t.y. kvietimas tėvus bendradarbiauti;

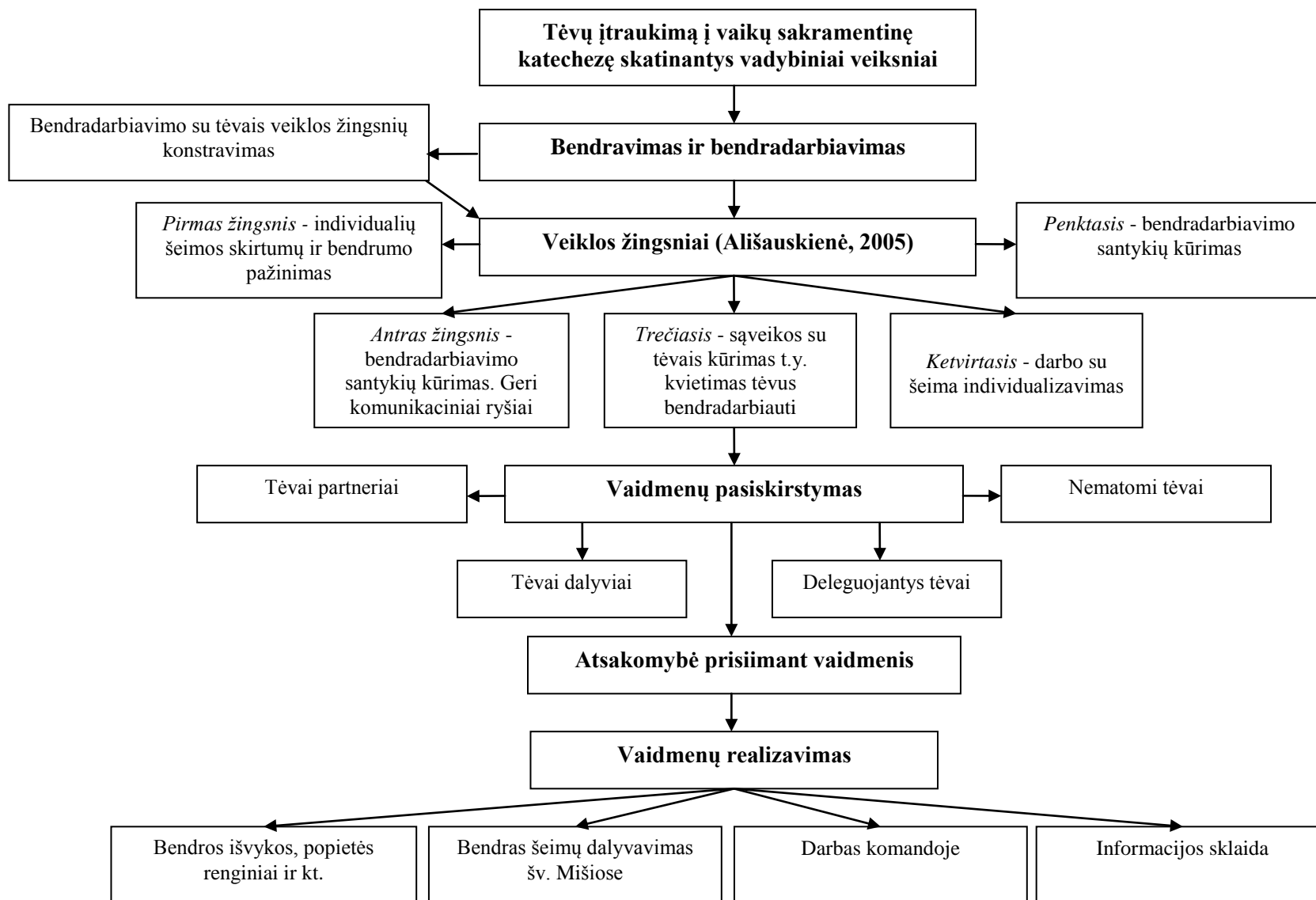
ketvirtas – darbo su šeima individualizavimas;

penktas – bendradarbiavimo santykių vertinimas.

Vienas iš reikšmingesnių veiksnių, susijusių su vaikų sakramentine katecheze, yra katecheto kaip vadybininko vaidmens atlikimas, kurio procese siekiama, kad tėvai būtų ne pasyvūs stebėtojai, o aktyvūs, lygiaverčiai dalyviai. Sukūrus bendradarbiavimo santykius, identifikuojamas tėvų pasiskirstymas pagal vaidmenis. A. Valantinas ir G. Čiuladienė (2012) straipsnyje: *Tėvų į(si)traukimas į mokinių ugdymą*, remdamiesi R. Vogels (2002), išskyrė 4 tėvų vaidmenų grupės:

1. Tėvai partneriai;
2. Tėvai dalyviai;
3. Deleguojantys tėvai;
4. Nematomi tėvai.

Katechezės proceso optimizavimui ypatingai svarbu, kad pasiskirstę vaidmenis, tėvai prisiimtų už juos atsakomybę. Dėl šios priežasties reikalinga, kad kuo daugiau tėvų priklausytų aktyvių partnerių ir dalyvių grupėms bei realizuotų savo vaidmenis bendroje veikloje, tokioje kaip bendros išvykos, popietės, renginiai, bendras šeimų dalyvavimas šv. Mišiose, darbas komandoje, informacijos sklaida ir kt.

15 pav. Tėvų dalyvavimo įtraukimo į vaikų sakramentinę katechezę vadybinio modelio konstravimas

(Sudarė: E. Dapšytė, 2013)

IŠVADOS

1. Katechezė yra esminė evangelizacijos proceso dalis, be kurios misijinė veikla neturėtų tęstinumo, o pastoracinė veikla neturėdama brandumo tikėjime liktų paviršutiniška. Svarbesni šiandieninės katechezės bruožai yra šie: ji siekia paveikti visą žmogaus asmenį, neapsiribojant tikėjimo tiesų mokymu; pabrėžia fundamentalų kerigmos vaidmenį ir kviečia žmogų gilinti asmeninį ryšį su Kristumi; Kristaus slėpinį pateikia ne kaip idėjų sistemą, bet kaip išganymo istorijos įvykį; atnaujina dėmesį suaugusiesiems; glaudžiai siejasi su liturginiu šventimu.
2. Šeima pirmoji perteikia tikėjimą, įveda į krikščionybę, formuoja moralinę ir krikščionišką sąmonę, suteikia auklėjimui religinį aspektą. Tėvų tikėjimo praktikos bei vaikų ir tėvų sąmoningumo trūkumas tikėjimo klausimais parodo žemą religinį krikščionių sąmoningumą, todėl būtina gerinti tėvų dalyvavimo katechezėje vadybinę strategiją. Vienas esminių vadybinio modelio tobulinimo galimybių turinčių įtakos katechizavimui, yra katecheto, kaip vadybininko vaidmens atlikimas, kurio procese svarbu prasmingai įtraukti tėvus, kad jie galėtų būti lygiaverčiais partneriais, gebančiais tapti potencialiais pagalbininkais savo vaikams.
3. Empirinė tyrimo dalis patvirtino iškeltą tyrimo hipotezę, jog tėvai nėra pakankamai įtraukiami į vaikų sakramentinės katechezės procesą:
 - Tėvų sąmoningumo trūkumas, tėvų tikėjimo praktikos ir bendradarbiavimo su katechetais stoka bei vaikų motyvacijos stoka – tai pagrindinės problemos, trukdančios sėkmingai vykdyti vaikų sakramentinę katechezę.
 - Tėvai nepakankamai skatinami bendradarbiauti su katechetais organizuojant ir įgyvendinant veiklas bei religingai ugdant vaiką.
 - Dauguma tėvų katechizavimo procese pasirinktų deleguojančių tėvų vaidmenį, tuo išreiškdami atsakomybės jausmą, kad vaikas sąžiningai lankytų visus katechetinius užsiėmimus, atliktų visas užduotis bei dalyvautų šv. Mišiose; likusi tėvų dalis sutiktų priimti katechetų partnerio bei dalyvio vaidmenis ir tokiu būdu įsitrauktų į sakramentinės katechezės procesą.
 - Katechezės procesą būtų galima pagerinti aktyviau tėvus informuojant apie vykstančio proceso eigą, organizuojant įvairias išvykas, bendras popietes ir kt.

- Bendradarbiavimo santykių kūrimas ir sąveikos galimybių ieškojimas turėtų būti vykdomi individualių šeimos skirtumų bei bendrumų pažinimo pagrindu. Bendradarbiavimo ir partnerystės su tėvais veiklos žingsniai būtų naudingi tobulinant katechezės procesą vadybiniu aspektu.
- Tėvų ir katechetų bendradarbiavimas – tai stimulus, skatinantis tėvus įsitraukti į sakramentinės katechezės procesą. Svarbu pažymėti, jog sėkmingas bendradarbiavimas priklauso nuo noro bei atsakingumo už vaiko religinį ugdymą.
- Šeimos bei katechetų bendradarbiavimo modelyje galima būtų išskirti dvi sėkmingam bendradarbiavimui būtinas sąlygas: nuolatinį ir aiškų abipusį ryšį bei įvairialypius bendradarbiavimo būdus.
- Katechetai katechezės vadybinę strategiją gerintų tokiais būdais: pasiskirstant atsakomybėmis, taikant bendradarbiavimo ir partnerystės veiklos žingsnius, įtraukiančius tėvus į procesą bei pateikiant informaciją apie tėvų vaidmenis sakramentinėje katechezėje.

REKOMENDACIJA

Katechezės vadovams, organizuojantiems vaikų sakramentinę katechezę

Remiantis tyrimo „Tėvų dalyvavimo vaikų sakramentinės katechezės vadybinio modelio konstravimo procese taikant įsitraukimą per vaidmenis“, atlikto Šiaulių vyskupijoje, rezultatais, siūloma sakramentinės katechezės vadovams:

1. Suvienodinti katechezės procesą visoje Lietuvoje bei paruošti bendrą vaikų sakramentinės katechezės programą, į šios programos veiklą įtraukti tėvus.
2. Organizuoti mokymus katechetams, vykdančiams vaikų sakramentinę katechezę, kuriuose būtų tobulinamos katechetų vadybinės kompetencijos.
3. Organizuoti mini psichologinius užsiėmimus tėvams, kurie padėtų tėvams suvokti, jog jie gali būti lygiaverčiais partneriais, gebančiais tapti potencialiais pagalbininkais savo vaikams.
4. Organizuoti katalikišką tėvų švietimą, įtraukiant tėvus į įvairias savanoriškas, bendruomenines, katalikiškas, švietėjiškas organizacijų veiklas.
5. Išleisti tėvams informacinės literatūros, lankstinukų, įvairių brošiūrų apie vaikų sakramentinę katechezę, atsakingą vaikų religinį ugdymą, tėvų vaidmenis ir kt.
6. Pripažinti katechetų darbą, jų pastangas vykdant vaikų sakramentinę katechezę ir teisingai įvertinti.

Rekomendacijos katechetams, vykdančiams vaikų sakramentinę katechezę

Remiantis tyrimo „Tėvų dalyvavimo vaikų sakramentinės katechezės vadybinio modelio konstravimo procese taikant įsitraukimą per vaidmenis“, atlikto Šiaulių vyskupijoje, rezultatais, rekomenduojama:

1. Dalyvauti mokymuose ar seminaruose, kuriuose būtų tobulinamos katechetų vadybinės kompetencijos.
2. Kurti aktyvų, pozityvų bendradarbiavimą su šeima, pasitelkiant tėvų įtraukimo į vaikų sakramentinę katechezę, skatinančius veiksnius (vadybinį modelį):
 - i. bendradarbiavimo ir partnerystės su tėvais veiklos žingsnių konstravimas;
 - ii. vaidmenų pasiskirstymas;

- iii. informacijos pateikimas apie tėvų vaidmenis;
 - iv. atsakomybė prisiimant vaidmenis;
 - v. vaidmenų realizavimas.
3. Katechetams, norint įtraukti tėvus į sakramentinės katechezės procesą, įgyti vadybinio modelio konstravimo patirties.
 4. Ieškoti abipusio ryšio su tėvais organizuojant bendras išvykas, renginius, šeimų dalyvavimą šv. Mišiose.

Rekomendacijos tėvams

Remiantis tyrimo „Tėvų dalyvavimo vaikų sakramentinės katechezės vadybinio modelio konstravimo procese taikant įsitraukimą per vaidmenis“, atlikto Šiaulių vyskupijoje, rezultatais, rekomenduojama:

1. Dalyvauti tėvams katalikiško švietimo renginiuose, įsitraukiant į įvairias savanoriškas, bendruomenines, katalikiškas, švietėjiškas organizacijų veiklas.
2. Susipažinti su vaikų sakramentinės katechezės programa ir įsitraukti į jos veiklą bei teikti siūlymus dėl veiklos gerinimo..
3. Dalyvauti mini psichologiniuose užsiėmimuose, rengiamuose tėvams ir būti lygiaverčiais partneriais, gebančiais tapti potencialiais pagalbininkais savo vaikams.
4. Ieškoti abipusio ryšio su katechetais, savo vaikais, įsijungti į bendrą veiklą, išvykas, renginius, dalyvavimą šv. Mišiose.
5. Leisti savo vaikams patirti, dalyvavimo kartu su tėvais sakramentinėje katechezėje, džiaugsmą.

LITERATŪRA

1. Ad gentes *divinitus*. (2001). Dekretas dėl Bažnyčios misijinės veiklos. *Vatikano II Susirinkimo nutarimai*. Vilnius: Aidai.
2. Ališauskienė S. (2005). *Ankstyvoji intervencija vaikystėje*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
3. Bakūnaitė J. (1998). Humanistinio vaikų ugdymo programa. *Auginu gyvybės medį*. Vilnius: Eugrimas.
4. *Bendrasis katechezės vadovas* (1998). Kaunas: Lietuvos katechetikos centras.
5. Benediktas XVI (2007). Popiežius apie tikėjimo ugdymą. *Bažnyčios žinios*, 2007 m. spalio 15d., p. 7.
6. Bitinas B. (2004). Hodegetika: Auklėjimo teorija ir technologija. Vilnius.
7. Carmody J. (1995). The Realism of Christian Life. In O'Donovan L. J. (Ed.) A.
8. Comer, JP., & Haynes, N. M. (1991). Parent involvement in school: *An ecological approach*. *The Elementary School Journal*, 91, 71-78.
9. Charles C.M. (1999). *Pedagoginio tyrimo įvadas*. Vilnius: Alma littera.
10. Christus Dominus. (2001) Dekretas dėl vyskupų pastoracinių pareigų Bažnyčioje *Vatikano II Susirinkimo nutarimai*. Vilnius: Aidai.
11. *Code of Canon Law*. (1995). Washinton: Canon Law Society of America.
12. Dulskis R. (2007). *Maldos teologija ir pašaukimai*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
13. Dumčienė A. (2004). *Auklėjimo pagrindai studijų knyga*. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.
14. Dapšytė E. (2011). *Tėvų dalyvavimas vaikų sakramentinėje katechezėje*. Bakalauro darbas.
15. Gažienė V., Rimkienė M. (1993). *Ikimokyklinio ugdymo gairės: programa pedagogams ir tėvams*. Vilnius.
16. Gordon I. J. (1997). Parents education and parent involvement: Retrospect and prospect // *Childhood Education*, 54 (2) p. 71-77.
17. Grucė R. (1994). Šeima ir vaikų auklėjimas. Vilnius: LUMEN fondo leidykla.
18. Gutauskas J. (1953). *Vaiko Dievas ir religija*. Torontas: spaudos bendrovė „Žiburiai“.
19. Jonas Paulius II (1996). *Apaštalinė Adhortacija „Catechesi Tradendae“*. Vilnius: Katalikų pasaulis.

20. Jonas Paulius II. (1998a). Confirmation perfects Baptismal grace. [Žiūrėta 2013 03 05]. Prieiga per internetą: < <http://catholicculture.org/library/view.cfm?recnum=582>>.
21. Jonas Paulius II. (1998b). Confirmation seals us with the gift of the Spirit. [Žiūrėta 2013 03 05]. Prieiga per internetą: < <http://catholicculture.org/library/view.cfm?recnum=618>>.
22. Jonas Paulius II. *Enciklika „Redemptoris Missio“ apie misijinio priesako nuolatinį galiojimą* [interaktyvus]. Parengė Katalikų interneto tarnyba. [Žiūrėta 2011 03 04]. Prieiga per internetą: <http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/redemptoris-missio.html>
23. Juodaitytė, A. (2001). Konstruktyvaus tėvų švietimo dimensijos ikimokyklinio ugdymo sisteminės kaitos kontekste. *Socialiniai mokslai*, 1 (27) p. 80-89.
24. Juodaitytė, A. (2003). Tėvų, kaip suaugusiųjų, konstruktyvaus švietimo paradigmos raiška ikimokyklinio ugdymo kaitoje. *Pedagogika, mokslo darbai*, ISSN 1392-0340, p. 73-79.
25. Jovaiša L. (1995). *Hodegetika*. Vilnius: Agora.
26. Kardelis K. (2005). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: Judex.
27. *Katalikų Bažnyčios Katekizmas* (1996).
28. *Kauno arkivyskupijos Antrasis Sinodas* (2007). Kauno arkivyskupija.
29. Kirsten A. Hansen, Roxene K. Kaufmann, Saifer S. (1997). *Ugdymas ir demokratijos kultūra*. Lietus.
30. *Kursinių ir baigiamųjų (bakalauro, laipsnio nesuteikiančių studijų, magistro) darbų rengimo ir gynimo metodinės rekomendacijos* (2010).
31. Kontautienė R. (2006). *Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje*. Klaipėda.
32. Kvieskienė G. (2003). Vaiko ir gerovės socializacija. Vilnius.
33. Leliugienė I. (1997). *Žmogus ir socialinė aplinka*. Kaunas.
34. Lukaševičius A. (2004). *Atnaujinimo aktualijos*. Kauno kurija.
35. Lukaševičius A. (2007). Katechetinė situacija Lietuvoje: šiandieninės problemos ir perspektyvos. *Soter*, 23 (51), p. 167–177.
36. Lukaševičius A. (2004). Pastoracinės katechezės aktualijos Lietuvoje. *Lietuvos katalikų mokslo akademijos metraštis*. 25. p. 617–625. Vilnius: Katalikų akademijos leidykla.
37. Lukaševičius A. (2009). *Pastoracinė katechezė*. Metodinė priemonė aukštųjų mokyklų studentams. Vytauto Didžiojo universitetas.
38. *Lumen gentium*. (2001). Dogminė Konstitucija apie Bažnyčią. *Vatikano II Susirinkimo nutarimai*. Vilnius: Aidai.
39. Menthiere G. (2000). *Sutvirtinimas: dovanos sakramentas*. Vilnius: A. Jakšto spaustuvė.
40. Miškinis K. (2003). *Šeima žmogaus gyvenime*. Kaunas: Aušra.

41. Noruškytė - Janušauskienė - Januševičienė O. (2008). *Gyvenimas su darbu ir malda*. Kaunas: Naujasis lankas.
42. Oželis R. (2003). Tėvų krikščioniškų pareigų, vykdytinų po Krikšto, sąmoningas prisiėmimas krikštijant kūdikį. *Soter*, 10 (38), p. 121-128.
43. Oželis R. (2003). Vaikų pirmosios atgailos (Išpažinties) ir pirmosios Eucharistijos (Komunijos) jungtis. *Soter*, 9(37), p. 251-263.
44. Oželis R. (2007). *Vaikų sakramentinė katechezė*. Metodinė knyga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
45. Palamaitė R. (2008). Kai kurie Jėzaus skelbimo jaunimui pliuralistinėje visuomenėje kristologiniai aspektai. *Soter*, 27 (55), p. 63-80.
46. Pališkienė M. (2002). Bendravimas su tėvais. *Žvirblių takas*. Nr. 4.
47. Paulius VI (1975). *Apaštalinė Adhortacija "Evangelii Nuntiandi"*. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba.
48. Pec MIC K. (2005). Suaugusiųjų katechezė – didžiausias Bažnyčios uždavinys XXI amžiuje. *Soter*, 15(43), p. 119-125.
49. Ramonas A. (2007). *Sakramentų teologija*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
50. *Rite of Christian Initiation of Adults*. (1988). Chicago: Liturgy Training Publications.
51. *Romos apeigynas. Kūdikių krikštas*. (1995). Vilnius: Katalikų pasaulis.
52. Tarpdiezezinė katechetikos komisijos leidykla. P. 79-110.
53. Trakšėlysis K. (2010). Tėvų įtraukimas į aplinkos pedagogizavimą taikant andragogines sistemas. *Socialinių mokslų studijos*, 4 (8), p. 57-68.
54. Šalkauskis S. (1992). *Rinktiniai raštai. I d.* Vilnius: leidybos centras.
55. *Šventas Raštas*. (2000). Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija.
56. Tijūnienė O. (2000). Šeima - pašauktasis religinio vaikų auklėjimo veiksnys. *Acta paedagogica Vilnensia* 7, p. 13-21.
57. Vaičiūnas V. S. (2003). Šeimų pastoracijos problemos Lietuvoje. *Soter*, 9 (37), p. 79-83.
58. Vaitkevičius J. (1995). *Socialinės pedagogikos bruožai*. Vilnius.
59. Valantinas A., Čiuladienė G. (2012). Tėvų į(si)traukimas į mokinių ugdymą. [Žiūrėta 2012 03 08]. <http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/Tevu_itraukimas_i_mokiniu_ugdyma.pdf>
60. Verbylaitė D. (2002). Suaugusiųjų švietimo uždaviniai XX a. Katalikų Bažnyčios dokumentuose apie katechetiką. *Soter*, 7 (35), p. 239-251.

61. Viluckas T. (2007). Ar sustabdytina Sutvirtinimo sakramento profanacija? [Žiūrėta 2011 02 06]. Prieiga per internetą < <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2007-06-27-tomas-viluckas-ar-sustabdytina-sutvirtinimo-sakramento-profanacija/4475>>
62. Vorgrimler H. (2003). *Naujasis teologijos žodynas*. Kaunas: KIT.
63. Žiugždaitė S. (2008). Katechezės dabartis ir perspektyvos (I): Parapinė katechezė. [Žiūrėta 2011 02 06]. Prieiga per internetą < <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2008-05-12-saulena-ziugzdaite-katechezes-dabartis-ir-perspektyvos-i-parapine-katecheze/3837>>
64. Želvys, R. (2003). *Švietimo organizacijų vadyba*. Vilniaus: universiteto leidykla.

PRIEDAI

ANKETA

Mielas moksleivi, Tu dalyvauji ŠU edukologijos magistro (specializacija - švietimo vadyba) studijų programos II kurso studentės Editos Dapšytės tiriamajame darbe apie Tavo rengimąsi (ruošimąsi) sakramentams. Prašome atsakyti į visus anketoje pateiktus klausimus. Anketa anoniminė.

Iš anksto dėkoju už bendradarbiavimą!

Jums tinkantį atsakymą žymėkite taip:

1. Kokius sakramentus jau esi priėmęs(-usi)?

- Krikšto
- Išpažinties ir Eucharistijos (*Komunijos*)

2. Kokius sakramentus ruošiesi priimti artimiausiu metu?

- Pirmąją išpažintį ir Pirmąją Komuniją
- Sutvirtinimo

3. Sakramentų priėmimas, Tau yra svarbus nes,

.....

4. Kas paskatino ruoštis Pirmajai Komunijai ar Sutvirtinimo sakramentui?

- Norėjau pats/pati
- Paskatino tėvai
- Paskatino seneliai
- Tikybos mokytoja
- Krikšto tėvai

Kita (*įrašykite*).....

5. Ar tėvai Tau aiškina, kodėl sakramentai yra svarbūs?

- Taip Ne Kartais

6. Kas Tau padeda ruoštis priimti Pirmąją Komuniją ar Sutvirtinimo sakramentą? (pažymėkite Jums tinkančius variantus)

- Mama Tėtis
- Senelis Močiutė Brolis Sesuo
- Krikšto tėvai
- Katechetai (bažnyčioje)
- Tikybos mokytojai (mokykloje)
- Kunigas

Kiti asmenys (*įrašykite*).....

7. Ruošiantis Pirmajai Komunijai ar Sutvirtinimo sakramentui esi įpareigotas lankyti šventąsias Mišias. Su kuo dažniausiai ateini?

- Su mama ar tėčiu
- Su močiute ar seneliu
- Seserimi ar broliu
- Ateinu su draugais
- Dažniausiai ateinu vienas(a)

Kita (*įrašykite*).....

8. Su kuo norėtum eiti į šv. Mišias?

- Su mama ar tėčiu
- Su močiute ar seneliu
- Seserimi ar broliu
- Su draugais
- Vienas(a)

Kita (*įrašykite*).....

9. Kas tau dažniausiai kalba apie Dievą, tikėjimo dalykus?

- Tikybos mokytoja Tėvai
- Seneliai Katechetas
- Krikšto tėveliai Kunigas

Kita (*įrašykite*).....

10. Ar meldžiatės šeimoje?

- Taip, turime bendrą šeimos maldą
- Taip, kartais meldžiamės kartu (*įrašykite Kada?*).....
- Ne, kartu nesimeldžiame

Kita (*įrašykite*).....

11. Kokia maldos forma Tu dažniausiai meldiesi?

- Maldomis iš katekizmo
- Savais žodžiais, išsakant savo mintis, prašymus ir t.t.
- Abiem būdais
- Nesimeldžiu

Tu esi: Mergaitė Berniukas

Tavo amžius.....

Dėkoju už atsakymus ☺

Gerb. Tėveliai,

Esu tikybos mokytoja ir Šiaulių universiteto, II kurso magistrantė Edita Dapšytė. Studijuojau edukologiją, kurios specializacija - švietimo vadyba. Kviečiu Jus išsakyti savo nuomonę ir atsakyti į klausimus: kaip pagerinti tėvų įtraukimą į vaikų sakramentinę veiklą ir sukurti bendradarbiavimo su katechetais vadybinį modelį. Jūsų atsakymai padės gerinti vaikų katechizavimo procesą įtraukiant tėvus.

JŪSŲ NUOMONĖ MAN LABAI SVARBI!

Užtikrinu Jus, kad ši anketa yra ANONIMINĖ, todėl prašome atsakyti į visus anketoje pateiktus klausimus.

Iškilius klausimams galite kreiptis el.paštu: eedi_x@yahoo.com

Priminsiu, kad vaikų ir paauglių sakramentinė katechezė - tai vaikų pasirengimas Pirmajai Komunijai ir paauglių pasirengimas Sutvirtinimo sakramentui.

Jums tinkančius atsakymus pažymėkite taip: arba įrašykite savo atsakymo variantą.

Į atvirus klausimus atsakykite 2-3 sakiniais

Jūsų amžius (įrašykite).....	Lytis	☐ Mot.
		☐ Vyr.
Jūsų išsilavinimas	☐ Vidurinis	
	☐ Aukštesnysis	
	☐ Aukštasis universitetinis	
	☐ Aukštasis neuniversitetinis (kolegija)	
	☐ Kita (įrašykite).....	

1. Ar svarbus religinis ugdymas vaiko asmenybės ugdymuisi? Kodėl? Savo atsakymą pagrįskite 2-3 sakiniais.

.....

.....

.....

2. Kokie asmenys yra atsakingi rengiant vaikus sakramentams? Išvardinkite.

.....

.....

3. Kaip tėvai galėtų padėti vaikui rengiantis Pirmajai Komunijai ar Sutvirtinimo sakramentui? Pagrįskite 2-3 sakiniais.

.....

.....

.....

4. Ar buvote supažindinti su vaikų katechezės procesu?

- Taip Ne (jeigu pažymėjote šį variantą pereikite prie 7kl.)

5. Su kuo buvote supažindinti: (Pažymėkite Jums tinkančius variantus).

- su vaikų sakramentinės katechezės tikslais
 katechezės programos uždaviniais
 vaikų sakramentinės katechezės procesu

Kita (įrašykite).....

6. Kokius būdus naudojo katechetas supažindindamas Jus su vaikų katechezės procesu?

.....
.....
.....

7. Kaip vyksta vaikų rengimas Pirmajai Komunijai ir Sutvirtinimo sakramentui? Apibūdinkite šį procesą?

.....
.....
.....

8. Kaip vertintumėte tėvų dalyvavimą vaikų sakramentinės katechezės veikloje?

- teigiamai (jeigu pažymėjote šį variantą pereikite prie 8.1.kl.)
 neigiamai (jeigu pažymėjote šį variantą pereikite prie 8.2.kl.)
 neturiu nuomonės (jeigu pažymėjote šį variantą pereikite prie 8.3.kl.)

8.1. Jeigu vertinate teigiamai, kodėl? (Pažymėkite Jums tinkančius variantus arba įrašykite)

- nes tai abipusė nauda tiek tėvams, tiek vaikams
 nes vaikams patinka matyti tėvus dalyvaujančius kartu
 nes tėvai dalyvaudami katechezės veikloje galėtų padėti katechetams

Kita (įrašykite).....

8.2. Jeigu vertinate neigiamai, kodėl? (Pažymėkite Jums tinkančius variantus arba įrašykite)

- nes tėvai per daug užimti, kad galėtų dalyvauti vaikų sakramentinės katechezės procese
 nes tėvams tai visiškai neaktualu
 nes, tėvai katechezės veikloje turėtų dalyvauti tik esant svarbiai priežastčiai (pvz.: tėvelių susirinkimas)

Kita (įrašykite).....

8.3. Neturiu nuomonės, nes:

- nesu dalyvavęs tokiame procese ir neturiu patirties

Kita (įrašykite).....

9. Yra žinomi 4 tėvų dalyvavimo vaidmenys, kokį vaidmenį pasirinktumėte?

- Tėvai partneriai (Jeigu pasirinkote šį variantą toliau Jums reikės atsakyti 10.1)
 Tėvai dalyviai (Jeigu pasirinkote šį variantą toliau Jums reikės atsakyti 10.2)
 Deleguojantys tėvai (pasirūpinantys, kad vaikas dalyvautu užsiėmimuose) (Jeigu pasirinkote šį variantą toliau Jums reikės atsakyti 10.3)
 Nematomi tėvai (dalyvaujantys tik vaikų šventėje) (Jeigu pasirinkote šį variantą toliau Jums reikės atsakyti 10.4)

10. Pagal pasirinkto dalyvavimo vaidmenį (9 klausime), pažymėkite kokiose veiklose dalyvautumėte ?

10.1. Tėvai partneriai

- aktyviai įsijungti į katechezės procesą
- aktyviai įsijungti į parapijos gyvenimą
- dalyvauti šv. Mišių šventime
- intensyviau bendradarbiauti su katechetais,
- organizuoti išvykas, renginius, susitikimus ir kt.
- dirbti komandoje su katechetais, vaikais ir jų tėvais

10.2. Tėvai dalyviai

- dalyvauti su vaiku šv. Mišiose
- dalyvauti organizuojamuose renginiuose
- dalyvauti šventėse, išvykose, susitikimuose

10.3. Deleguojantys tėvai

- pasirūpinti, kad vaikas sąžiningai lankytų visus katechetinius užsiėmimus
- pasirūpinanti, kad vaikas būtų atlikęs visas užduotis
- pasirūpinanti, kad vaikas dalyvautų šv. Mišiose

10.4. Nematomi tėvai

- dalyvauti tik vaiko Pirmosios Komunijos ir Sutvirtinimo sakramento šventėje
- Kita (įrašykite).....

11. Kas Jus skatintų aktyviau dalyvauti/ įsijungti į vaikų sakramentinę katechezę?

Kiekvienoje eilutėje pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir pažymėkite atitinkamame langelyje

Atsakymai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesu tikras	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1. Bendravimas ir bendradarbiavimas grupėje su vaikais, jų tėveliais bei katechetais					
2. Bendradarbiavimas kartu su katechetais organizuojant veiklas, įgyvendinant jas ir religingai ugdant vaiką					
3. Konsultavimas svarbiais vaiko religinio ugdymo klausimais					
4. Organizuojami tėvų susitikimai, konferencijos					
5. Individualūs pokalbiai su katechetais					
6. Dalyvavimas bendruose renginiuose, šventėse, išvykose, šeimų stovyklose					
7. Bendras šeimų dalyvavimas šv. Mišiose					
8. Bendros užduoties pateikimas, kurią reikėtų atlikti kartu su vaiku namuose					
9. Lankstinuku pateikimas, kuriuose būtų nurodytos visos galimybės įsitraukti į vaikų ruošimą sakramentams					
10. Puikūs bendradarbiavimo santykių kūrimas su katechetais					
11. Užsiėmimų vedimas kartu su katechetu, kuriuose galėtumėte paliudyti savo tikėjimą					
12. Informacija apie tėvų katechezės programų ir įsitraukimo reikšmingumą					
13. Metodinės rekomendacijos, kuriose būtų pateikta susitikimų temos, tikslas bei aprašymas					
14. Galimybė dirbti komandoje					

15. Galimybė diskutuoti ir išsakyti savo nuomonę					
16. Galimybė įgyti planavimo ir organizavimo kompetencijų					
17. Gebėjimas bendradarbiauti ir dirbti komandoje					
18. Kita (<i>įrašykite</i>)					

12. Pateikite pasiūlymus, kaip būtų galima pagerinti tėvų dalyvavimą/ įsitraukimą į vaikų sakramentinę katechezę ?

.....

.....

.....

13. Kaip būtų galima tobulinti vaikų katechizavimo procesą dalyvaujant tėvams?

.....

.....

.....

14. Kaip pasikeistų katechezės procesas jeigu dalyvautų tėvai?

Kiekvienoje eilutėje pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir pažymėkite atitinkamame langelyje

Atsakymai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesu tikras	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1. Tėvai ir katechetai dirbtų vienoje komandoje					
2. Tėvai galėtų prisiimti vaidmenis					
3. Tėvai žinotų katechezės tikslus, uždavinius, procesą					
4. Tėvai ir katechetai pasiskirstytų atsakomybę					
5. Tėvai ir katechetai turėtų bendrus tikslus ir uždavinius					
6. Tėvai ir katechetai galėtų būti lygiaverčiais partneriais					
7. Tėvai taptų potencialūs pagalbininkai savo vaikams					
8. Tėvai būtų ne tik šventės dalyviai bet vaikų sakramentinės katechezės dalyviai.					
9. Kita (<i>įrašykite</i>)					

AČIŲ UŽ DALYVAVIMĄ TYRIME!

Gerb. Katechetai,

Esu tikybos mokytoja ir Šiaulių universiteto, II kurso magistrantė Edita Dapšytė. Studijuoju edukologiją, kurios specializacija - švietimo vadyba. Kviečiu Jus išsakyti savo nuomonę ir atsakyti į klausimus: kaip pagerinti tėvų įtraukimą į vaikų sakramentinę veiklą ir sukurti bendradarbiavimo su katechetais vadybinį modelį. Jūsų atsakymai padės gerinti vaikų katechizavimo procesą įtraukiant tėvus.

JŪSŲ NUOMONĖ MAN LABAI SVARBI!

Užtikrinu Jus, kad ši anketa yra ANONIMINĖ, todėl prašome atsakyti į visus anketoje pateiktus klausimus.

Iškilius klausimams galite kreiptis el. paštu: eedi_x@yahoo.com

Jums tinkančius atsakymus įrašykite ir/arba pažymėkite taip:

Į atvirus klausimus atsakykite 2-3 sakiniais

Jūsų amžius (įrašykite).....	Lytis	☐ Mot.
		☐ Vyr.

Jūsų išsilavinimas	☐ Aukštesnysis	Katecheto darbo stažas (įrašykite).....
	☐ Aukštasis universitetinis	
	☐ Aukštasis neuniversitetinis (kolegija)	
	☐ Kita (įrašykite).....	

1. Ar svarbus vaiko religinis ugdymas vaiko asmenybės ugdymuisi? Savo atsakymą pagrįskite 2-3 sakiniais.

.....

.....

.....

2. Kaip tėvai galėtų padėti vaikui rengiantis Pirmajai Komunijai ir Sutvirtinimo sakramentui?

.....

.....

.....

3. Paaiškinkite, kokiais etapais ir kur vyksta vaikų katechizavimo procesas?

.....

.....

.....

4. Ar galėtumėte išskirti /įvardinti problemas, kurios atsiranda vykdant vaikų katechezę?

.....

5. Ar supažindinate vaikų tėvus su vaikų sakramentinės katechezės tikslais, programos uždaviniais, procesu?

Taip (jeigu atsakėte taip, pereikite prie 6 kl.) Ne (jeigu atsakėte taip, pereikite prie 7 kl.)

6. Kokia forma vyksta supažindinimas?

.....

7. Kuo tėvai galėtų padėti katechetams katechizavimo procese?

.....

8. Kokiais būdais siekiate įtraukti tėvus į katechizavimo procesą?

.....

9. Ar panaudotumėte tokius veiklos žingsnius įtraukiant tėvus į katechizavimo procese?

Kiekvienoje eilutėje pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir pažymėkite atitinkamame langelyje

Atsakymai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesu tikras	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1. <i>Pirmas žingsnis</i> – individualių šeimos skirtumų ir bendrumų pažinimas					
2. <i>Antrasis</i> – bendradarbiavimo santykių su tėvais kūrimas. Šiame etape svarbūs geri komunikaciniai įgūdžiai					
3. <i>Trečiasis</i> – sąveikos su tėvais kūrimas t.y. pakvietimas ar kvietimas? tėvus bendradarbiauti.					
4. <i>Ketvirtasis</i> – darbo su šeima individualizavimas					
5. <i>Penktasis</i> – bendradarbiavimo santykių vertinimas					

10. Ar Jūs pageidautumėte, kad tėvai atliktų tokius vaidmenis katechizavimo procese?

Kiekvienoje eilutėje pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir pažymėkite atitinkamame langelyje

Atsakymai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesu tikras	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Tėvai partneriai - aktyviai įsijungiantys į katechezės procesą, parapijos gyvenimą, šv. Mišių šventimą, bendradarbiaujantys su katechetais, organizuojantys išvykas, renginius, susitikimus ir kt.					
Tėvai dalyviai - dalyvaujantys su vaiku šv. Mišiose, organizuojamuose renginiuose, šventėse, išvykose					

<i>susitikimuose</i>					
Deleguojantys tėvai - vaikų ruošimas sakramentams yra paskirti katechetai, kurie ir atsako už jų vaiko mokymą)					
Nematomi tėvai - dalyvaujantys tik vaiko Pirmosios Komunijos ir Sutvirtinimo sakramento šventėje					

11. Kuo būtų reikšmingas tėvų dalyvavimas katechezėje prisiimant tokius vaidmenis?

.....

.....

.....

12. Kaip vertintumėte tėvų dalyvavimą vaikų sakramentinės katechezės veikloje?

- teigiamai (jeigu pažymėjote šį variantą pereikite prie 12.1.kl.)
- neigiamai (jeigu pažymėjote šį variantą pereikite prie 12.2.kl.)
- neturiu nuomonės (jeigu pažymėjote šį variantą pereikite prie 12.3.kl.)

12.1. Jeigu vertinate teigiamai, kodėl? (Pažymėkite Jums tinkančius variantus arba įrašykite)

- nes tai abipusė nauda tiek tėvams, tiek vaikams
- nes vaikams patinka matyti tėvus dalyvaujančius kartu
- nes tėvai dalyvaudami katechezės veikloje galėtų padėti katechetams

Kita (įrašykite).....

12.2. Jeigu vertinate neigiamai, kodėl? (Pažymėkite Jums tinkančius variantus arba įrašykite)

- nes tėvai per daug užimti, kad galėtų dalyvauti vaikų sakramentinės katechezės procese
- nes tėvams tai visiškai neaktualu
- nes, tėvai katechezės veikloje turėtų dalyvauti tik esant svarbiai priežasčiai (pvz.: tėvelių susirinkimas)

Kita (įrašykite).....

12..3. Neturiu nuomonės, nes:

- nesu dalyvavęs tokiame procese ir neturiu patirties

Kita (įrašykite).....

13. Kas Jūsų manymu, skatintų tėvus dalyvauti/ įsijungti į vaikų sakramentinę katechezę?

Kiekvienoje eilutėje pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir pažymėkite atitinkamame langelyje

Atsakymai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesu tikras	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1. Bendravimas ir bendradarbiavimas grupėje su vaikais, jų tėveliais bei katechetais					
2. Bendradarbiavimas kartu su katechetais organizuojant veiklas, įgyvendinant jas ir religingai ugdant vaiką					
3. Konsultavimas svarbiais vaiko religinio ugdymo klausimais					
4. Organizuojami tėvų susitikimai, konferencijos					
5. Individualūs pokalbiai su katechetais					
6. Dalyvavimas bendruose renginiuose, šventėse, išvykose, šeimų stovyklose					
7. Bendras šeimų dalyvavimas šv. Mišiose					
8. Bendros užduoties pateikimas, kurią reikėtų atlikti kartu su vaiku namuose					
9. Lankstinuku pateikimas, kuriuose būtų nurodytos visos galimybės įsitraukti į vaikų ruošimą sakramentams					
10. Puikūs bendradarbiavimo santykių kūrimas su katechetais					
11. Užsiėmimų vedimas kartu su katechetu, kuriuose galėtumėte paliudyti savo tikėjimą					

12. Informacija apie tėvų katechezės programų ir įsitraukimo reikšmingumą					
13. Metodinės rekomendacijos, kuriose būtų pateikta susitikimų temos, tikslas bei aprašymas					
14. Galimybė dirbti komandoje					
15. Galimybė diskutuoti ir išsakyti savo nuomonę					
16. Galimybė įgyti planavimo ir organizavimo kompetencijų					
17. Gebėjimas bendradarbiauti ir dirbti komandoje					
18. Kita (įrašykite)					

15. Ar būtų reikalinga organizuoti katechezės programą tėvams? Kodėl? Atsakymą pagrįskite 2-3 sakiniais.

.....

.....

.....

16. Kokiais būdais siektumėte pagerinti tėvų dalyvavimo katechezėje vadybinę strategiją?

Kiekvienoje eilutėje pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir pažymėkite atitinkamame langelyje

Atsakymai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesu tikras	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1. Tėvai ir katechetai galėtų pasiskirstyti atsakomybe					
2. Taikytumėte veiklos žingsnius					
3. Leistumėte tėvams pasirinkti vaidmenis					
4. Pateiktumėte informaciją nurodytiems vaidmenims					
5. Nurodytumėte, kokiai veiklai koks vaidmuo priklauso					
6. Parašytumėte programą tėvų katechezei					
Kita (įrašykite)					

17. Ar turite tėvų įtraukimo į katechezės mokymus praktikos?

Taip Ne (jeigu pažymėjote šį variantą pereikite prie 18 kl.)

17.1. Apibūdinkite, kaip ji vykdoma?

.....

.....

.....

18. Siekiant įtraukti tėvus į katechizavimo procesą, Jūs privalėtumėte atlikti tokias papildomas veiklas:

Kiekvienoje eilutėje pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir pažymėkite atitinkamame langelyje

Atsakymai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesu tikras	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1. Plačiau supažindinti tėvus su sakramentais, kuriems rengiami jų vaikai					
2. Padėti tėvams atsakyti į vaikams kylančius klausimus					
3. Siekti, kad tėvai jaustųsi turintys tam tikrą galių vaikų ruošime sakramentams					
4. Organizuoti susitikimus, kuriuose būtų aptariamos įvairios aktualios temos ir problemos					
5. Padėti tėvams pažinti Katalikų Bažnyčios mokymą (arba gilinti jau turimas žinias)					

6. Skatinti šeimas įsijungti į Bažnyčios bendruomenę					
7. Padėti tėvams suprasti, kaip svarbu dalintis tikėjimu šeimoje					
8. Paskatinti tėvus, kad jie nuolat ugdytų ir palaikytų savo vaikų religinį gyvenimą					
8. Suorganizuoti vakarą tėvams, kurie padėjo sėkmingai įgyvendinti vaikų sakramentinės katechezės programą					
9. Kita (<i>rašykite</i>)					

AČIŲ UŽ DALYVAVIMĄ TYRIME

Vaikų sakramentinės katechezės rengimo procesas (N=76)

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Pasirengimas sakramentams	Veikla	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>darbas grupelėse</i> ▪ <i>pokalbiai</i> ▪ <i>individualus darbas</i> ▪ <i>darbas su pratybų sąsiuviniu, Šv. Raštu</i> ▪ <i>Vaidinimai, žaidimai ir kt.</i> ▪ <i>Mokymas katekizmo</i>
	Įsijungimas į parapijos gyvenimą	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Bendra malda</i> ▪ <i>Šv. Mišių šventimas</i> ▪ <i>Dalijimasis tikėjimo patirtimi</i>